

**T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M. Fatih YAVUZ

ÇOCUK SUÇLULUĞU PROFİLİ

**2007-2008 YILLARI ÜSKÜDAR
BÖLGESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**F. Arzu ALDEMİR
Cumhuriyet Savcısı**

İstanbul-2010

ÖNSÖZ

Üsküdar Bölgesinde Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde Çocuk Büroda yaklaşık üç yıl boyunca Çocuk Büro Savcısı olarak görev yapmam ve bu süre zarfında şüpheli veya sanık olarak karşımıza gelen geleceğimizin yetişkinleri çocuklarımız ile ilgili karşılaşılan sorunlardan etkilenmem nedeniyle çalışma ve araştırmaları bu alanda yapma gereği duydum.

Araştırma konusunun tespitinden itibaren araştırmanın her aşamasında beni cesaretlendiren, bilgisini ve desteğini benden esirgemeyen, sevgili danışmanım Sayın Prof. Dr. M. Fatih Yavuz'a sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma boyunca zamanını, emeğini ve sabrını benden esirgemeyen Arş. Gör. Sayın Dr. Z. Belma Gölge'ye teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmamda bana imkan sağlayan ve gerekli izinleri veren çok kıymetli Sayın Üsküdar Cumhuriyet Başsavcısı Hadi Salihoğlu'na, benden destek ve yardımlarını esirgemeyen sevgili ağabeyim Üsküdar Başsavcivekili Bekir Rayif Aldemir'e, dosya inceleme konusunda gerekli kolaylığı gösteren Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Hakim Nizamettin Ayhan'a, Çocuk Mahkemesi Hakimlerimize ve tüm mahkeme kalemi personeline, 2. Çocuk Mahkemesi Yazı İşleri Müdürü Nebahat Kaleli'ye ve katibim Tuncay Kaleli'ye teşekkürlerimi sunarım.

Materyal toplama, düzeltme ve yazım aşamalarındaki yardımları, emeği ve sonsuz destekleri için çok sevgili arkadaşım

Uzman Psikolog Müge Kiremitçi'ye, düzenlemede emeği geçen Uzman Psikolog Serpil Kızıldaş'a ve çeviride emekleri geçen dostlarım Serpil Şen ile Sibel Gönülsüz'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın arka planında benden yardımlarını esirgemeyen anneme, sabır ve olgunluk gösteren çocuklarım Zeynep Naz ve Hasan Ali'ye ve tüm çalışma aşamalarında maddi ve manevi destekleri ile beni yüreklendiren ve emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarım.

Fatma Arzu ALDEMİR

İstanbul, 2010

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	VI
TABLolar.....	VII
GİRİŞ VE AMAÇ	1

BÖLÜM I

GENEL BİLGİLER.....	4
1.ÇOCUK, SUÇ VE ÇOCUK SUÇLULUĞU	
KAVRAMLARI.....	4
1.1. Çocuk	4
1.2. Suç.....	5
1.3. Çocuk Suçluluğu.....	7
2. ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN NEDENLERİ	11
2.1. Bireysel Nedenler.....	11
2.1.1. Biyolojik Nedenler.....	11
2.1.2.Kalıtsal Nedenler	13
2.1.3.Psikolojik Nedenler	15
2.2. Çevresel Nedenler	17
2.2.1. Aileden Kaynaklanan Etkenler (Aile, Ailenin Yapısı, Aile İçi İlişkiler)	18
2.2.2. Okul.....	24
2.2.3. Göç	28
2.2.4.Akran (Arkadaş) Grubu	31
2.2.5. İş Ortamı.....	33
2.2.6. Kitle İletişim Araçları	36
3. ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMİNDE ÇOCUK	39
3.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	39

3.2. Riyad İlkeleri (Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri)	44
3.3. Pekin-Beijing Kuralları (Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kurallar)	46
3.4. Havana Kuralları (Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları). 48	
4. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA ÇOCUK KAVRAMI...	49
5. ANAYASA AÇISINDAN ÇOCUK.....	56
6. CEZA HUKUKU AÇISINDAN ÇOCUK.....	58
7. SUÇA YÖNELMİŞ ÇOCUKLARIN YARGILANMASI...	66
8. TÜRKİYE'DE ÇOCUK MAHKEMELERİ: YAPISI, GÖREV VE YETKİLERİ.....	68
9. ÇOCUK MAHKEMELERİ VE ÇOCUK KORUMA KANUNU AÇISINDAN ÇOCUK SUÇLULUĞU.....	73
10. ÇOCUKLARA UYGULANACAK GÜVENLİK TEDBİRLERİ VE CEZALAR.....	76
11. CEZA İNFAZ KURUMLARI	80
BÖLÜM II	
GEREÇ VE YÖNTEM.....	82
BÖLÜM III	
BULGULAR.....	84
BÖLÜM IV	
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	126
ÖNERİLER	144
KAYNAKLAR.....	156
ÖZGEÇMİŞ.....	166

KISALTMALAR

akt.	:Aktaran
a.g.e.	:Adı Geçen Eser
bkz.	:Bakınız
BM	:Birleşmiş Milletler
BMÇHB	:Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi
BMÇHS	:Birleşmiş Milletler Çocuk Haklar Sözleşmesi
ÇHAS	:Çocuk Hakları Avrupa Sözleşmesi
CMK	:Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	:Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu
ÇKK	:Çocuk Koruma Kanunu
ÇMKYK	:Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun
md.	:madde
PVSK	:Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu
s.	:Sayfa
sa.	:Sayı
SHÇEK	:Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
S.K.M.	:Sayılı Kanuna Muhalefet
UNICEF	:Uluslararası Çocuk Örgütü
vb.	:ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suç bölgesi dağılımı.....	85
Tablo 2: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suç yeri dağılımı	86
Tablo 3: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suç zamanı dağılımı	87
Tablo 4: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların sayısının dağılımı	88
Tablo 5: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında mağdur sayısı dağılımı	89
Tablo 6: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında mağdur cinsiyeti dağılımı	90
Tablo 7: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suç zamanı ile mağdur cinsiyetinin karşılaştırılması.....	91
Tablo 8: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların sayısının yaş grubuna göre dağılımı..	92
Tablo 9: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların eğitim durumlarına göre dağılımları..	93
Tablo 10: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların meslek durumlarına göre dağılımları.	94
Tablo 11: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin varlığının dağılımı ...	95

Tablo 12: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında ebeveynlerinin medeni haline göre suça sürüklenen çocukların dağılımı.....	96
Tablo 13: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların kardeş sayısına göre dağılımları	97
Tablo 14: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların ikamet durumuna göre dağılımları....	98
Tablo 15: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların ailesinin gelir durumlarına göre dağılımları	99
Tablo 16: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların suç türlerine göre dağılımları (genel).	100
Tablo 17: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında 12-15 ve 16-18 yaş grubundaki suça sürüklenen çocukların suç türüne göre dağılımları	102
Tablo 18: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların suçta suç aleti kullanımına göre dağılımları	105
Tablo 19: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların suç aleti cinsi durumlarına göre dağılımları	106
Tablo 20: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların suç tekrarı durumlarına göre dağılımları	107
Tablo 21: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların yakalanma şekillerine göre dağılımları	108

Tablo 22: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen karar türlerinin dağılımları	109
Tablo 23: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların cinsiyetine göre mağdur cinsiyeti	110
Tablo 24: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların cinsiyete ve yaş grubuna göre dağılımları	111
Tablo 25: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların cinsiyetine göre suç türlerinin Dağılımı	112
Tablo 26: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların yaş gruplarına göre suç zamanı Dağılımı	114
Tablo 27: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda suça sürüklenen çocuklar açısından suç yeri dağılımı	115
Tablo 28: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda suça sürüklenen çocukların sayı olarak dağılımları.....	116
Tablo 29: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda mağdur cinsiyeti dağılımı	117
Tablo 30: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda mağdur sayısı dağılımı	118
Tablo 31: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda haklarında koruma kararı olan çocukların yaş gruplarına göre dağılımları....	119

Tablo 32: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda 12 yaş altı, 12-15 ve 16-18 yaş grubu suça sürüklenen çocuklarda suç tipi Dağılımı	120
Tablo 33: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda suça sürüklenen çocuklarda cinsiyete göre suç tipi dağılımı	123
Tablo 34: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda yaş gruplarına göre suça sürüklenen çocuklar için verilen karar türlerinin dağılımı	125

GİRİŞ VE AMAÇ

Çocuk suçluluğu ve son yıllarda Türkiye’deki çocuk suçlu oranındaki tırmanış dikkate alındığında, genel ceza hukuku prensiplerinin çocuk suçluluğu alanında nasıl bir görünüm ve sonuç sergilediğini tespit etmek gerekmektedir.

15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır.

Yine 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile çocuklar, korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve suça sürüklenen çocuk olarak ikiye ayrılmıştır.

Kanun korunmaya ihtiyacı olan çocuğu; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak, suça sürüklenen çocuğu ise; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlamaktadır.

Konumuz; suça sürüklenen çocukların, belli bir dönem aralığında Üsküdar Adli Yargı sınırları içerisinde karıştıkları suç teşkil eden eylemleri nedeniyle dahil oldukları yargılama sürecinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde geçen ve geçirilen aşamaların ve bu aşamalarda yaşanan aksaklıkların tespitine ve çözüm yolları üretilmesine ilişkindir.

Bir bakıma çocuk suçluluğu kavramının somut olaylarla ele alınması ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili olarak pratikte yapılanların incelenmesi olarak kısaca özetleyebileceğimiz bu çalışma üç bölümden meydana gelmektedir.

Çocuk, çocuk suçluluğu ve suça sürüklenen çocuk kavramları ile ilgili tanımlamalar, çocukları suça iten nedenler, 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Ç.K.K ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili T.C.K. ve C.M.K. da yer alan düzenlemeler, çocuk mahkemeleri, çocukların yargılaması, uluslararası hukukta çocuk, uluslararası sözleşmeler, başka ülkelerin hukuk sistemlerinde çocuk gibi genel bilgiler birinci bölümde yer almaktadır.

Üsküdar Çocuk Mahkemeleri ve Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi dosyalarında ve Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığı Çocuk Soruşturma Bürosunun kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilen dosyalarının incelenmesi sonucunda elde edilen bulguların tablolar halinde sunumu ikinci bölümün konusunu oluşturmaktadır.

Yapılan incelemeler sonucunda ortaya çıkan verilerin değerlendirilip tartışılması ve elde edilen verilerden yola çıkarak çocuk suçluluğu ile ilgili önleyici yapılabilecekler ve cezadan sonraki infaz aşamasında çocuğun yeniden topluma kazandırılabilmesi ile ilgili önerilerimizin bulunduğu özet bölüm yer almıştır.

Çocuk suçluluğunun ve çocuk suçluların tüm toplumu çok yakından ilgilendiren önemli bir sorun olduğu, bu sorunu görmezden gelmenin gelecekte telafisi imkansız zararlar doğuracağı, bölgesel olarak yaptığımız bu çalışmada soruşturma ve kovuşturma dosyalarından yola çıkılarak somut olaylarla çocuk suçluluğu

kavramının iinin doldurulmaya çalışılıp, çocukları suça iten nedenlerin belirlenebilmesi, bu nedenler tamamen yok edilemese de en aza indirgenebilmesi, sağlıklı çözüm yolları üretilebilmesi ve okuyucuların aydınlanmalarının ve ocuk suçluluğu ile ilgili dikkatlerinin çekilerek, bilgi sahibi olmalarının sağlanması, önerilerimizin yanı sıra gözden kaçırılan hususlarda çözüm üretilebilmelerinin teşvik edilmesi amaçlanmıştır.

BÖLÜM I

GENEL BİLGİLER

1. ÇOCUK, SUÇ VE ÇOCUK SUÇLULUĞU KAVRAMLARI

1.1. Çocuk

Sözlük anlamında “insan yavrusu” olarak tanımlanan çocuk büyük insanın küçüğü değil, başka bir varlık ayrı bir dünyadır (Sevük, 1998).

Çocuk gelişen bir insan yavrusu, olgunlaşmamış “reşit” sayılmayan küçük yurttaktır (Yörükoğlu, 1997).

Çocuk yaşamın doğuştan ergenliğe kadar süren dönemini yaşayan varlıktır. İnsan doğumundan ölümüne dek çocukluk, ergenlik (gençlik), olgunluk yaşlılık gibi belirli dönemler içinde gelişir (Yavuzer, 1982).

Her doğan çocuk, daha önce kendisinden evvel dünyaya gelmiş ya da daha sonra doğacak olanlara hiç benzemeyen, ana ve babasının özelliklerini taşımaktan öte bir varlıktır. Şöyle ki, vücudunun her hücresinde atalarının da eskiden beri süregelen katkıları söz konusudur (Akarslan, 1998).

Biyolojik olarak ise çocuk, ergenlik çağından önceki birey olarak düşünülebilir. Bir diğer tanıma göre ise çocuk, gelişim dönemlerini yaşayan, toplumsal anlamda birey olmaya hazırlanan ve

bu nedenle sorunlar ve karmaşalarla yüklü 18 yaşından küçük bireylerdir (Uluğtekin, 1991).

20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesinin 1. maddesi “Çocuğa uygulanabilecek olan yasaya göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” hükmünü getirmiştir.

Çocukluk döneminin tam olarak hangi yaş dönemine karşılık geldiği ile ilgili evrensel bir kabul bulunmamaktadır.

Kimi toplumlarda yaş faktörünün dikkate alındığı, kimi toplumlarda yasal, biyolojik ve geleneksel ölçütlerin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak, bu yaşı tam olarak saptamak mümkün değildir (Sevük, 1998).

1.2. Suç

Suç hakkında birçok tanımlama yapılmıştır. Kültürden kültüre değişme özelliğine rağmen, suçun evrensel olduğu düşünülmektedir. Dönmezer suçu, “topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem” şeklinde tanımlamaktadır (Dönmezer,1994).

Diğer bir tanıma göre ise suç; “Hukuki ve ahlaki kuralların çiğnenmesi anlamına gelir. Suç, toplumdaki hukuk düzenini bozduğu için yasalar tarafından yasaklanmış eylemlerdir” (Kulaksızoğlu, 1998).

Sosyolojik açıdan suç, “toplumsal normlara uymayan davranışlar” olarak en basit şekilde tanımlanabilmektedir (Özkalp, 1993).

“Suç topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu yasa koyucu tarafından kabul edilen ve de açık seçik olarak tanımlanan eylem ve hareketlerdir” (Uluğtekin, 1991).

Suçun en genel tanımını Jhering yapmıştır. Ona göre suç; “toplum halinde yaşama yönelmiş her türlü saldırılardır”. Hukuksal açıdan Önder’e göre suç; tipe uygun, hukuka aykırı, kusurlu harekettir (Ataseven, 2006).

Suç, tarihin ilk çağlarından itibaren yüzyıllar boyunca toplumların korku ile karışık ilgilerini yönelttikleri, nedenleri üzerinde durdukları ve karşı önlemler aldıkları toplumsal bir sorun olmuştur (Hancı, 1999).

Her dönemde ve her toplumda önemli bir sosyal problem olarak görülen suç ve suçluluk; işlenen suçların tür ve sayısal dağılımı, hukuki problemler ve çözüm yolları açısından toplumdan topluma farklılık gösterebildiği gibi aynı toplum yapısı içinde de farklılıklar gösterebilmektedir. Bu nedenledir ki; her toplum kendi yapısı içinde suç ve suçlulara yönelik önleyici tedbirler almak, görülen ve değişen gelişmelere paralel olarak yasal hukuki düzenlemeler oluşturmak suretiyle bunları uygulayacak olan birimler geliştirerek kendi adalet sistemlerini oluşturmuşlardır.

Buna göre suç; hukuk kurallarının yasakladığı ve yapılmasına veya yapılmamasına cezai yaptırım bağladığı eylem olarak tanımlanabilmektedir (Yılmaz, 1992).

Bir davranışa suç diyebilmemiz için öncelikle o davranışın herkes tarafından 'suç' olarak algılanması gerekir. Bu da ancak o davranışın, kişiler tarafından yapılmasından önce kanunda suç olarak tanımlanması ile sağlanır. Böylelikle kişiler neyin suç, neyin suç olmadığını bilir veya bilme şansına sahiptir. Bugün dünyadaki hukuk sistemlerinin en temel ilkelerinden birisi, 'kanunsuz suç ve ceza olmaz' prensibidir.

1.3. Çocuk Suçluluğu

Çocuk ne doğuştan kötü, ne de doğuştan iyi bir yaratıktır. O her canlı gibi değişen, çevresiyle etkileşen ve gelişen bir bireydir. İyiyeye de kötüye de açıktır. Sonucu belirleyen kuşkusuz eğitim ve yaşantılardır. Çocuk suçluluğu sorunu hukuksal olmaktan öte psikopedagojik ve sosyal niteliktedir (Yücel, 1993).

Çocuk suçluluğu kavramı eski zamanlardan beri varolmakla birlikte, modern yapılanmasını 19. yüzyıldaki Sanayi Devrimi ile oluşturmuştur. Suçlu çocukların korunması, bunlara karşı cezalandırmanın başka çare bulunmadığında yapılması ve çocuk mahkemeleri fikrinin ortaya çıkmasında ise aydınlanma çağı düşünürlerinin, sosyal hukuk akımının ve ceza hukuku okullarının büyük etkisi olmuştur (Bulduk, 2005).

Çocuk suçluluğu "Birleşmiş Milletler Çocukların Yargılanması İle ilgili Uyulması Gereken Standart Asgari Kurallar" (Beijing Kuralları) ile ilgili deklarasyonun "Kurallar ve Tanımların Çerçevesi" olarak verilen 2. bölümünde şu şekilde tanımlanmıştır:

“Kuralların amacı uyarınca, aşağıdaki tanımlamalar üye devletler tarafından kendi hukuk sistemleri ve kavramları uyarınca kullanılacaktır.

a) Çocuk, ilgili hukuk sistemleri uyarınca, bir suçu işlemesi ile ilgili olarak yetişkinlerden farklı şekilde muamele edilen küçük veya gençlerdir.

b) Suç, ilgili hukuk sistemleri uyarınca, kanuna göre cezalandırılabilir olan (ihmal veya hareket ile işlenen) her türlü davranıştır.

c) Çocuk suçlu ise, suç işlediği ortaya çıkan veya suç işlediği iddia edilen küçük veya gençtir.”

Suçluluk üzerine yapılan tanımlamalar, temelde çocuk suçluluğunu da kapsamaktadır.

Çocukları suç işlemeye yönelten nedenler çok çeşitlidir. Psikolojik, fizyolojik ve çevresel nedenlerin yanı sıra birçok kuvvetli ya da zayıf neden birleşerek çocukları suça sürüklemektedir. Psikolojik ve fizyolojik gelişimini tamamlamamış küçüklerin işlediği suçlar ile yetişkinlerin işlemiş olduğu suçlar, dış görünüşleri itibariyle aynı olsa dahi, onları bu suça iten nedenler farklılık göstermektedir. Çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayıran en önemli özellik, bu dönemin gelişim psikolojisinde problemlili ya da geçiş evresi olarak adlandırılan bir döneme rastlamasıdır (Yavuzer, 1994).

Çocuk suçluluğunun nedenlerinin bilinmesi, suçlu çocuklar için özel bir statü yaratmanın gerekliliğini ortaya koymakta, diğer taraftan suçlu çocukların yeniden topluma kazandırılması için uygulanacak bireysel tedbirlerin gereklere cevap verecek biçimde

saptanmasında, çocuk suçluluğunu engelleyecek toplumsal politikaların ortaya konması ve başarı ile uygulanmasında son derece önemli bir rol oynamaktadır (Bıyıklı, 1972).

Gerek büyüklerde, gerekse çocuklarda suçun neden ve saiklerini matematiksel bir kesinlikle ortaya koymanın mümkün olmadığı aşikârdır. İnsan davranışına genel olarak tesir eden bütün faktörlerin, bu davranışı kötü yola sevk etmeleri halinde, suçun nedenleri arasında sayılması pekâlâ mümkündür. Bu sebeple denilebilir ki suçun nedeni tek değil, oldukça çeşitlidir (Gölcüklü, 1962).

Günümüzde çocuk suçluluğu ile yetişkin suçluluğu ayrımı hem bilimsel, hem de hukuksal alanda kabul edilmiş durumdadır. Bu ayrımın esas alınan ölçüt ise kanun tarafından belirlenmiş olan cezai yaş sınırıdır. Suça yönelmiş çocuk, ceza hukuku açısından belli bir yaşın altında olan çocuktur. Çocuk suçlular grubunun tayininde çeşitli milli kanunların müştereken kullandıkları tek ölçü “yaş” olmuştur. Bununla beraber ceza hukukundaki “yaş” özel hukuktaki rüşt yaşından, suç vakiasının gösterdiği özelliğe binaen ayrılmaktadır. Kanun tarafından kesin olarak belirtilen cezai rüşt yaşı suça yönelmiş çocukları büyük suçlulardan ayıran sınırı teşkil etmektedir. Bugün için kanunlar cezai rüşt yaşı altında devreler tespit etmekte, her bir devre mensupları konusunda tatbik edilecek ceza yahut tedbirleri göstermekte ve nihayet asgari bir yaştan sonra küçüğün hiçbir ceza yahut tedbir sorumluluğu bulunmayacağını, bunlar konusunda muhtemelen özel hukukun himaye tedbirleri alınabileceğini kabul etmektedirler (Gölcüklü, 1962).

Çocukları suç işlemeye sevk eden faktörler, bazıları tarafından maddi ve manevi, bazıları tarafından dış ve iç, nihayet bazıları tarafından da kişisel ve çevresel olmak üzere sürekli iki temel grupta incelenmiştir. Birbirine yakın anlamlar taşıyan bu tasnif şekillerinden, suçla uğraşanların, hemen hemen üzerinde birleştikleri ‘bireysel ve çevresel nedenler’ biçimindeki sistematik tasnif şeklidir (Şensoy, 1949).

Çocuk, kişiliğinin yanısıra anne ve babasının ya da onu yetiştiren aile bireylerinin tutum ve davranışları, çevresi ve eğitim ortamı ile şekillenir.

2. ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN NEDENLERİ

Suçlu çocuklar için özel bir statü yaratmanın gerekliliğinin ve suçlu çocukların yeniden topluma kazandırılması için uygulanacak bireysel ve toplumsal tedbirlerin saptanması açısından çocuk suçluluğunun nedenlerinin bilinmesi son derece önemlidir (Sevük, 1998).

Çocukları suça iten nedenleri bireysel ve çevresel nedenler olarak ikiye ayırıp incelemek mümkündür:

2.1. Bireysel Nedenler

2.1.1. Biyolojik Nedenler

Yasaları ihlal eden suçluların organik yapıları kalıtımsal olarak normalden farklıdır. Suçlular organizmalarındaki biyolojik bozukluklardan dolayı suç işlemektedirler. Suçlularda kalıtımsal bozukluklar vardır. Bunlar endokrin dengesindeki patoloji ya da beyinlerindeki hasardır. Onların bedensel özellikleri suç işlemlerine neden olur (Gibbons, 1970).

Doktor ve psikiyatr olan Cesare Lombroso bu teorinin ilk temsilcilerindendir. Lombroso (1836- 1909), “Bilimsel Kriminolojinin Babası” (Father Of Scientific Criminology) olarak anılır. Çünkü o, bilimsel olarak ilk kez suçu açıklamaya çalışmıştır. Lombroso'nun gerçek adı Charles Levy'dir, Turin Üniversitesi'nde

Kriminal Antropoloji Kürsüsünde profesör olarak da çalışmıştır (Schafer ve Knudten, 1970).

Lombrosso, suçun ortaya çıkmasında biyolojik ve kalıtsal nedenlerin etkili olduğunu öne sürmüştür. Lombrosso'ya göre suç, organizma koşullarının bir ürünüdür. Bazı insanlar suçlu olma potansiyeline sahip olarak doğarlar. Doğuştan suçlu olan bireyin fiziksel, biyolojik ve psikolojik bazı anormallikleri vardır ve bu anormallikler, bu bireyleri iradeleri dışında suç işlemeye iter. Lombrosso'ya göre, suçlular doğuştan farklı bir yapıya sahiptirler. Belli izlerle tanınabilirler. Örneğin, acıya az duyarlı olmaları ya da uzun ve basık bir çene yapısına sahip olmaları gibi. Ancak bu fiziksel izler özellikle suç işlemeye neden olmazlar, suçluları tanımlamaya olanak sağlarlar. Yalnızca katı sosyal kurallar, doğuştan suçluların suçlu davranıştan kaçınmasına neden olabilirler. Lombrosso'nun eserleri bu konuda verilmiş örneklerle doludur. Örneğin incelemiş bulunduğu 104 suçludan 71'inin irsi istidat ve işaretler taşıdığını, 20'sinde babanın, 11'inde ananın alkolik, 8'inde babanın, 2'sinde ananın suçlu, 3'ünde babanın, 5'inde ananın aklen hasta yahut saralı, 6'sında kardeşlerin deli, 14'ünde suçlu, 4'ünde saralı, 10'unda kız kardeşlerin fahişe olduğunu tespit etmiştir (Gölcüklü, 1962).

Lombrosso'nun teorisi Avrupa'da uzun dönem kabul görmüştür. Lombrosso'nun bizzat kendisi antropologların teoriyi test etmelerini istemiştir. Yaklaşık bir asır sonra Dr. Charles Goring ve istatistikçi Karl Pearson İngiltere'de mahkumların vücut ve kafa yapıları üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma 12 yıl sürmüş ve 3000 kişiyle yapılmıştır. Araştırma sonucunda suçlu olanları suçlu

olmayanlardan ayıracak fiziksel farklılıklara rastlanmamıştır (Saran, 1968).

Yapılan araştırmalarda kişiyi suç işlemeye sevk eden bir genin varlığına rastlanmamıştır. Vücutun fihristi konumunda bulunan genlerin doğrudan değil de dolaylı olarak kişileri etkilediğinden söz edilebilmektedir. Genler kişinin gelişim sürecini etkilemesi nedeniyle çevresel faktörlerden ayrılmaktadır. Ancak gerek çevrenin gerekse genlerin kişiler üzerinde etken rol oynadığı ve her ikisinin de kişi için olmazsa olmaz bir koşul olduğu tespit edilen bir gerçektir. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar çocuk suçluluğunda biyolojik nedenlerin ana faktör teşkil etmediği görüşünde birleşmektedir (Doğan,1990).

2.1.2. Kalıtsal Nedenler

Çocuğun fizik ve psikolojik yapısındaki aksaklıklar, tek başlarına onu suça itmeye yeterli olmasa dahi, suç işlemeye etkili bir ortamda oldukça etkilidirler. Bireysel nedenlerin başında, düşük zeka düzeyi ve psikolojik bozukluklar gelmektedir. Bununla birlikte bir çok kriminolog, düşük zeka düzeyinin suçluluğun en önemli nedeni olduğunu ileri sürmekte ve düşük zeka düzeyine sahip çocukları potansiyel suçlu olarak görmektedir. Ancak, düşük zeka düzeyine suçluluğu oluşturan en önemli etken gözüyle bakılmamalıdır (Sevük, 1998).

Zeka azlığının suç işlemede bazı potansiyel özelliklerde yatkınlık gösterdiği bilinmektedir. Zeka azlığının etki altında kalmayı kolaylaştırması, uyum problemleri yaratması, suçlarını ve suça ilişkin

delilleri karartmadaki başarısızlıkları da suç açısından oranı artırmaktadır (Yalçın, 2003).

Bu konuda ülkemizde yapılan çalışma bulunmamakla birlikte suçluluk nedenleri ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda ailelerde görülen ruhi ve bedeni aksaklıklara ilişkin veriler bulunmaktadır.

Günümüzde yapılan araştırmalar genellikle suçlu aileler ile çocuklarının suç işlemesi arasında korelasyon tespit etmiştir. Mevcut çalışmalarla genetik ve yetiştirme faktörleri üzerine odaklanılmıştır. Örnek olarak çok ciddi bir suç işlemiş babanın çocuğu kriminal olmayan bir ailenin yanına verilerek suçlu olup olmayacağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Şizofren annesi olan ve doğumdan sonra evlat edinilen ve normal anne ve babalar tarafından yetiştirilen 47 kişiden 5'inde sonradan şizofreni görülmesi şizofreninin genetik yollardan aktarıldığını bize açıklamaktadır (Morris, 2002).

Ancak şizofreni genin bulunması bu kişilerinde şizofreni olacağı yönünde bizi kesin bir sonuca götürmeyeceği gibi suçlu aileler ile çocuklarının suç işlemesi arasında tespit edilen korelasyon da bir neden sonuç ilişkisi şeklinde algılanmamalıdır. Bu korelasyon üçüncü bir değişken nedeniyle de olabilmektedir. Örneğin problem sosyal bir nedenden kaynaklanabileceği gibi suçu işleyen bireyin sosyal yönden dezavantajlı bir gruptan geliyor olmasından da kaynaklanabilmektedir. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar çocuk suçluluğunda biyolojik nedenlerin ana faktör teşkil etmediği görüşünde birleşmektedir. Zira zeka geriliği ile suçluluk arasında doğrudan doğruya bir ilişki söz konusu değildir. Ancak diğer bazı etmenler ile birleşerek bireyi suç

işlemeye yöneltebildiği gibi suçun kolayca ortaya çıkmasına da sebep olabilir (Doğan, 1990).

Yavuzer, düşük zeka düzeyinin suçluluğun oluşumundaki kısmi rolünün varlığını kabul ederken, bunu sadece, zeka geriliği ile suçluluk arasında aramak yerine, zeka geriliği ile öğrenim yoksunluğu ve suçluluk üçlüsünün aralarındaki karmaşık ilişkinin tümünde aramanın daha anlamlı olacağını belirtmektedir (Yavuzer, 2006).

Sonuç olarak ister doğuştan veya sonradan kazanılmış olsun, ister kalıtım yoluyla geçmiş bulunsun bedeni bozukluklar gösteren çocukların, hayatlarının belirli bir anında muhakkak suç işleyecekleri, yani bunların doğuştan suçlu oldukları söylenemez (Gölcüklü, 1962).

2.1.3. Psikolojik Nedenler

Çocuğun suçluluğunda birçok nedenin, daha ziyade dış nedenlerin, etkisi olduğu gibi psikolojisinin de rol oynadığı şüphesizdir. Daha doğrusu bazı çocukların psikolojik yapıları dışarıdan gelen etkilere ve telkinlere karşı koyabilecek bir yapıda değildir (Gielb, 1949).

Bireysel nedenler yani çocuğun biyolojik, fiziksel ve psikolojik yapısındaki bozukluklar ya da eksiklikler tek başına çocuğu suça itmeseler de, suç işlemeye elverişli bir ortamda oldukça etkilidirler (Akyüz, 2000).

Bu çocuklarda rastlanan ortak özelliklerden birisi dürtü kontrolünün eksik olmasıdır. Dürtülerini kontrol edemezler. İçlerinden geldiği gibi davranırlar. Ertelemede güçlük çekerler. Engellenme

eşikleri düşüktür. Herhangi bir engellenmeyle karşılaştıkları zaman onunla başa çıkma güçleri yoktur. Erteleyemezler. Bir an önce isteklerine kavuşmak isterler. Sosyal becerileri düşüktür. Sorun çözme, öfke kontrolü gibi becerileri çok azdır ya da bu becerileri etkili değildir. İletişim kurmakta zorluk çekerler. Huzursuzdurlar. Kolaylıkla uyarılır ve kavga etmeye başlarlar. Sanki her an kavgaya hazırdırlar (Ögel, 2007).

Psikolojik teoriler, günümüze gelinceye kadar büyük ölçüde, akıl bozukluğu ile suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır (Dönmezer, 1994).

Bu teoriler birey üzerinde yoğunlaşarak onu davranışa sevk eden güdüleyicilere, bireysel ve kişilerarası dinamiklere odaklaşmaktadır. Bireyler kendileri için önemli olan kişilerle ve yakın çevresiyle olan yaşantılarının sonucunda oluşan psikopatoloji nedeniyle suça yönelmektedir. Psikolojik teoriler suçun bireyde ortaya çıkmasıyla ilgili farklı görüşlere sahip olsalar da, hepsi suçluların psikopatolojik davranışlara sahip olduklarını kabul etmektedirler. Bu teorilere göre suçlular ‘hasta’, ‘uyumsuz’, ‘patolojik’ kişiler oldukları için suç davranışında bulunmaktadır (Gibbons, 1970).

Kaner (1992), psikolojik teoriler insanların temelde kişilik özelliklerine odaklaşmakla birlikte sosyolojik, biyolojik, kültürel ve çevresel faktörlerin davranış üzerindeki etkilerini yadsımaz; ancak bu dışsal faktörlerin etkilerini bireylerin yerleşmiş olan yapılarının içinde ele alırlar.

Akıl hastalıkları (psikoz ve nevrozlar), psikopatlık ve zeka geriliği suça neden olabilir. Suç organizmanın psikolojik

rahatsızlıklarından dolayı işlenmektedir. Kısaca psikolojik teoriye göre çocuk suç işler çünkü suçlu çocuk hasta, uyumsuz ya da patolojiktir. Bu teorilere göre kişilik problemleri suçlu davranışta önemli bir etkidir. Bunlar bazı bölge ve gruplarda çocuk suçluluğunu açıklamakta yetersiz kalmaktadır (Gibbons, 1970).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, suçluluk kesinlikle tek bir nedene bağlanamaz, zira kişiliğin çocukluktan başlayarak yapılanması kişinin işlediği suçun tek bir sebebe bağlanmasını engellemektedir. Fizik ve psikolojik yapıdaki aksaklıklar suçun oluşumunda tek başına neden olmamakla birlikte suça eğilimi artıran faktör olduğunu kabul etmemiz gerekir (Doğan, 1990).

2.2. Çevresel Nedenler

Çocuk suçluluğunu etkileyen en önemli faktörlerden biridir.

Çocuğun suça itilmesinde, çevresel nedenlerin bireysel nedenlerden daha fazla rol oynadığı, hatta birçok bireysel nedenlerin kaynağında da çevresel nedenlerin bulunduğu da genel olarak paylaşılan bir görüştür (Sevük, 1998).

Hancı (2002); ergenlik, psikiyatrik bozukluklar, bazı kalıtsal etkenler ve beden kusurlarının çocuk suçluluğunda etkili olabileceği teorileri destek görmeye birlikte, günümüzde çocuk suçluluğuna daha çok çevre faktörlerinin etkili olduğunu belirtmektedir.

Yavuzer (2006); kalıtsal ve biyolojik etkenlerle, çocuğun gelişim evrelerine ilişkin özelliklerinin bilinmemesinden doğan eğitim hatalarının çocuk suçluluğunun önkoşulunu oluşturduğunu ve bu

etkenlerin toplum ve yakın çevre koşullarıyla birleşmesi sonucunda çocuğun suçlu davranışa itildiğini belirtmektedir.

2.2.1. Aileden Kaynaklanan Etkenler (Aile, Ailenin Yapısı, Aile İçi İlişkiler)

Çocuğun suça yönelmesindeki çevresel nedenlerden aile ilk sırada yer almaktadır.

Aile küçük sosyal bir gruptur. Günümüz ailesi çoğunlukla anne, baba, bir ve daha fazla evlenmemiş çocuklardan oluşur (Nirun, 1968).

Aynı zamanda aile biyolojik bir varlık olan insanın devamının sağlandığı, çocuğun ilk sosyalizasyona tabi olduğu, karşılıklı ilişkilerin çoğunlukla yazılı olmayan kurallarla belirlendiği, toplumda o güne kadar oluşturulmuş olan maddi-manevi kültürün kuşaktan kuşağa aktarıldığı, biyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik, hukuksal, yönleri bulunan sosyal bir kurumdur (Sayın, 1990).

Çocuk ilk ve esaslı sosyal grubu olan ailede yoğun bir biçimde yüz yüze ve karşılıklı ilişkiler yaşar (Nirun, 1967).

Aileyi oluşturan üyeler kendi aralarında yaşadıkları ilişkilerde psikolojik doyuma ulaşırlar. Anne-baba ve çocuk sevgisi aile içi psikolojik ilişkileri en iyi ifade eder. Aile içi ilişkilerin bozuk olması bireylerin sosyo-psikolojik sorunlar yaşamasına neden olur (Sayın, 1990).

İnsan yaşamının üzerinde, doğumdan önce başlayan ve ilk gelişim yıllarından ömrünün sonuna dek etkisini sürdüren bir kurum olarak aile, fizyolojik olduğu kadar, ekonomik ve toplumsal yönleriyle de kişiyi ruhsal gelişimi, oluşumu ve davranışları açısından biçimlendirip yönlendirir (Yavuzer, 2006).

Ögel (2007); zayıf toplumsallaşma, olumlu davranışların çocuğa öğretilmemesi, değerlerin kazandırılmaması, ebeveynler arasında olumsuz davranışların varlığı, çocuğun eğitim yaşamının ihmali, çocuğa yönelik zayıf danışmanlık, çocuğun yaşamını izlemekte, kontrol etmekte ve denetimde başarısızlık, ailenin disiplin becerilerinin düşük olması, uygunsuz, tutarsız ve acımasız disiplin uygulamalarının olması, ebeveynler arasında çocuk yetiştirme konusunda farklı anlayışların olması ve bunun çocuğa yansıtılması, çocuk ebeveyn ilişkisinde kalitenin ve bağlanmanın düşük olması, destekleyici olmayan soğuk davranışlar, birlikte zaman geçirmenin az olması, aile ritüellerinin yetersizliği, aile içi çatışma, evlilik uyuşmazlığı, ev içi şiddet, istismar, çocuğun idaresindeki başarısızlık, çatışma yönetimdeki zayıflık, öfke kontrolünün zayıf olması, ebeveynlerde fiziksel ve ruhsal sağlığın iyi olmaması, madde kullanılması, depresyon olması, göç sonucu kent yaşamına uyum sağlayamama, çocuğun kültürel olarak ailenin önüne geçmesi gibi etkenleri çocuğun suça itilmesindeki ailesel etkenler olarak sıralamıştır.

Yavuzer tarafından yapılan bir araştırmada; suçlu çocukların % 47,6'sının çeşitli nedenlerle anne ve babalarından ayrı kaldıkları, %

22'sinin parçalanmış ya da eksik ailelerden oldukları bulunmuştur (Yavuzer, 2006).

Çocukların ailelerinin hangi çocukluk çağında dağıldığının da çocuk suçluluğunda önem taşıdığı ileri sürülmüştür. Özellikle ergenlik çağındaki çocukların daha hassas olmalarından dolayı bu çağdaki çocukların ailelerinin dağılması çocuğun suça itilmesine daha çok etkili olmaktadır. İngiltere'de yapılan araştırmalar da bu görüşü desteklemektedir (Sokullu, 1993).

Sevda Uluğtekin'in "Hükümlü Çocukların Yeniden Toplumsallaşması" konulu araştırmasında, anne-babanın reddedici davranışları arttıkça ve benlik tasarım düzeyi düştükçe, hükümlü çocukların her açıdan yeniden toplumsallaşmaya yatkınlığının azaldığı görülmüştür (Uluğtekin, 1991).

Yapılan araştırmalarda ailenin büyüklüğü, ailedeki çocuk sayısı ile belirlendiği görülmektedir. Bulgular ailedeki çocuk sayısının artmasıyla birlikte ergen suçluluğunun da arttığını göstermektedir. Çok fazla çocuğa sahip olmak, anne-baba sorumluluklarının yerine getirilmesinde sorunlara neden olmaktadır. Çok çocuk ebeveynlere maddi yük getirmekte, ebeveynlerin çocukların öğrenme ve toplumsallaşmaları için gerekli uyarıcıları sağlamalarını güçleştirmekte, ebeveynlerin çocuklarını kontrol etmelerinde ve denetlemelerinde yetersiz kalmalarına, çocuklarına ayırdıkları zamanın paylaşılmasına ve ebeveynleriyle geçirdikleri zamanın azalması sonucunda çocukların akran gruplarının etkisiyle daha çok sapmaya maruz kalmalarına neden olabilmektedir (Yalçın, 2003).

Suçlu çocukların ailelerinin ekonomik durumu üzerine yapılan araştırmalar, bunların genel olarak ekonomik durumları düşük ailelerden geldiklerini göstermektedir. Çocuk suçluluğu oranının yüksek olduğu bölgelerde, kötü yaşama koşullarına sahip evler, fakirlik, kalabalık nüfus, yüksek oranda göç görölmektedir (Öter ve Akalın, 1993).

Ailenin ekonomik düzeyinin düşük olması; yoğun sefalet bölgelerinde ikameti, olumsuz mesken ve sağlık Şartlarının oluşmasına neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak çocukların, ucuz ikamet bölgelerine sığınmış olan suçlularla temas kurmaları, onların fiil ve hareketlerini taklit etmelerine neden olmaktadır (Dönmezer, 1994).

Genellikle fakirliğin suça yönelme ve suç işlemedeki etkilerin dolaylı olduğu kabul edilmektedir. Fakir ailelerde görölmesi mümkün, normal yaşama Şartlarındaki noksanlarla çevreden gelen etkenlerin birleşmesi çocukları suça yöneltmektedir. Ekonomik yokluğun, özellikle zayıf karakterliler üzerine daha çok olumsuz yönden etki yaptığını, bu yoldaki kanıları kabul etmemek için ciddi bir neden bulunamaz ve ileri sürülemez. Bu bakımdan fakirliği diğer nedenlerle birlikte ve onlara sürükleyici bir etken olarak düşünmemiz mümkündür (Akıncı ve Atakan, 1968).

Çocuğun suça yönelmesinde etkili olabilecek bir neden de ebeveyn veya aile çevresinde suçlu bireylerin bulunmasıdır. Ancak bu durum kesin bir suçluluk nedeni olarak sayılamaz.

Dönmezer (1994), çocuğun ailesinden suç işlemeyi anne ve babasından açık Şekilde öğrenemeyeceğini, suçun öğretilmesi direkt gerçekteşme bile, çocuğun ebeveynlerinin suç işlemesini taklit

edebileceğini ve çocuğun antisosyal fiil ve hareketleri yapabileceğini belirtmektedir.

Anne, baba, çocuk ilişkilerini, anne ya da babanın suç işlemesi iki şekilde etkiler. Bunlardan birincisi suç işleyen anne ya da baba cezaevine gittiği için ailenin fiili olarak parçalanmasıdır. İkincisi de anne baba ailede model olduğundan, anne babanın suç işlemesi çocuğun da suça itilmesinde etken olur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, ailede ana babanın veya sadece birisinin suçluluğu ile çocuğun suç işlenmesi arasında anlamlı sonuçlar çıkmaktadır (Uluğtekin, 1991).

Örneğin; ıslahevinde bulunan 86 çocuk üzerinde Tezer Taşkırıran ve Samet Ağaoğlu (1940) tarafından yapılan anket sonucuna göre, 86 çocuktan 8'inin babasının, 5'inin kardeşinin, 3'ünün amcasının, 12'sinin dayısının, 1'inin halasının, 1'inin dayı oğlunun, 4'ünün amca oğlunun suç işlediği ve bu çocuklardan toplam 34'nün (% 40) ailesinde bir şekilde suçlu tespit edilmiştir. İstanbul Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü tarafından tüm ıslah ve cezaevlerindeki 974 çocuk üzerinde yapılan araştırmada, 879 çocuğun da (% 91,24) ana ve babasının alkol kullandığı belirlenmiş, bununla birlikte 55 çocuğun anne ve babasında, 53 çocuğunda akrabalarında ruhi ve bedeni arızalar olduğu belirlenmiştir. Gül Öter ve Nejat Akalın (1992) tarafından Paşakapısı Cezaevinde tutuklu bulunan 30 çocukla yapılan görüşmede ise; bu çocuklardan 4'ünün kardeşlerinin, 9'unun da yakın akrabalarından birinin suç işlediği belirlenmiş, yine bu çocuklardan 7'sinin babasının, 2'sinin kardeşlerinden birinin, 1'inin

annesinin alkol kullandığı ve 1'inin de uyuşturucu ve uyarıcı madde kullandığı tespit edilmiştir.

Fiziksel olarak birarada bulunan ancak iç çatışmalar ve sürekli tansiyonla yaşanan aileler de suçun oluşmasında etkili rol oynamaktadır. Freeman gençler arasında yaptığı araştırmada şunları gözlemlemiştir. Araştırmadaki bütün erkek çocuklar fiziksel olarak birarada olan ailelerden gelmektedir, ancak bu çocukların suç işlemiş olması, ailelerindeki ciddi psikolojik sorunlar ve iç çatışmalarla açıklanmıştır. Bu tip erkek çocukların babaları arasında yapılan bir araştırmayla babaların saldırgan ve düşmanca tavırlara sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca alkolizm çatışmalı ailelerde suça katkıda bulunan belli başlı bir unsurdur (Kratcoski, 1996).

Anne ve baba tarafından tutarsız, katı, hoşgörüden uzak ve baskılı disiplin uygulaması, çocukları olumsuz davranışlara itmektedir. Çocukların bu olumsuz davranışları, ebeveyn ve çocuk ilişkisini çocuğun gelişiminin ileri dönemlerinde daha da bozabilecek, çocuğu anti-sosyal davranışlara yöneltip, suç işlemesine neden olabilecektir. Yavuzer tarafından yapılan araştırmada, anne ve baba baskısının çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz olarak etkilediği bulunmuştur (Yavuzer, 2006).

Yavuzer (2006), yaptığı bir araştırmada ailedeki disiplin anlayışını incelediğinde, tüm suçlu çocukların % 86,9'unun anne ve babaları tarafından dayakla cezalandırıldıkları görülmüştür.

Çocuğun sağlıklı ruhsal ve toplumsal bir gelişme gösterebilmesinin ilk koşullarından biri, ailede tutarlı bir disiplin

uygulaması ve belli bir ölçüde bir otoritenin, denetimin varlığı olmaktadır (Yavuzer, 2006).

Aile içinde yaşanan huzursuzluklar, istismar veya kötü muamele sonucunda bazı çocuklar evden kaçmakta ve aile dışı çevrelerde kendilerine destek olabilecek başka ortamlar aramaktadırlar. Bu nedenle sevgi, sevecenlik, hoşgörü, güven, yakınlık ve olumlu iletişim ebeveynler ile çocuklar arasındaki ilişkide bulunması gereken mutlak unsurlardır. Bu unsurların yer aldığı ebeveyn çocuk ilişkisi çocukların suça yönelmesinde en büyük engel olacaktır.

2.2.2. Okul

Okul, aileden sonra ikinci sosyalleşme kurumudur (Erbaş, 2003).

Bir toplumsallaşma kurumu olarak okulun işlevi büyüktür. Okul, bir sosyal kurum olarak gerektiğinde bir aile ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamı hazırlayan, bu boşluğu dolduran bir kuruluştur (Sevük, 1998).

Okul, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini elde ettiği yer olup, çocuk suçluluğunu yok edici bir kurum olarak kabul edilmektedir. Eğitim ve öğretim, çocuğun toplumsallaşmasına katkıda bulunmaktadır. Okulun toplumsallaştırma işlevini yerine getirememesi halinde çocuğun başarısı, gelişimi, çevresine uyumu ve ruh sağlığı olumsuz şekilde etkilenecektir. Yapılan araştırmalarda, okullarda

verilen yanlış, eksik ve yetersiz eğitimin çocuk suçluluğunu da içine alan birçok sorunun kaynağı olabileceği belirtilmiştir (Yavuzer, 2006).

Çocuğun eğitim düzeyinin suçluluğu belirleyici etkenlerden biri olduğu, cezaevine giren hükümlü çocukların suçu işledikleri andaki eğitim düzeylerinin dağılımı incelendiğinde de görülmektedir (Sevük, 1998).

Dönmezer (1994); araştırmaların, suçluların okul döneminde sınıfta kaldıklarını, okuldan kaçtıklarını ve bir takım hareket bozuklukları içinde olduklarını ortaya koyduğunu belirtmektedir.

Yapılan araştırmalar neticesinde çocuk suçluluğunda, çocuğun eğitim düzeyinin suçluluğu belirleyici faktörlerden biri olabileceği tespit edilmiştir. Ülkemizde çocuk suçluların eğitim ve öğrenim durumları ile yapılan araştırmalara bakıldığında ise;

İstanbul Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü (1947) tarafından tüm ıslah ve cezaevlerindeki 974 çocuk üzerinde yapılan araştırma da, çocukların % 52'sinin bir şekilde okula gittikleri yani okuma yazma bildikleri, % 48'inin ise hiç okula gitmedikleri belirlenmiştir. Yine 1947-1953 yılları arasında Ankara Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü tarafından 1000 mükerrer suçlu üzerinde yapılan araştırmada, % 57'sinin (576) hiç öğrenim görmediği, % 48'inin (481) hiç okuma yazma bilmediği, yalnız okuma bilenlerin oranının % 3 (26) olduğu, okuma ve yazma bilenlerin oranının ise % 49 olduğu (485) olduğu belirlenmiştir.

Devlet İstatistik Enstitüsü (1972) tarafından 1181 suçlu çocuk üzerinde yapılan ankete göre ise, çocukların % 74'ünün ilkokul mezunu, % 2'sinin de ortaokul mezunu olduğu saptanmıştır.

Gül Öter ve Nejat Akalın (1992) tarafından Paşakapısı Cezaevinde tutuklu bulunan 30 çocuk ile yapılan görüşmede, bunlardan okula devam etmeyenlerin sayısının 23 (%77), okula devam edenlerin sayısının ise 7 (%23) olduğu tespit edilmiştir. Okula devam edenlerin 2'sinin ortaokul ikinci sınıf öğrencisi, 2'sinin ortaokul üçüncü sınıf öğrencisi, 1'inin lise birinci sınıf öğrencisi ve 2'sinin lise ikinci sınıf öğrencisi olduğu saptanmış, okula devam etmeyen çocuklardan ise 2'sinin ilkököl eğitimi yarıda bıraktıkları, 10'unun ilkökolden mezun olduktan sonra bıraktıkları, 8'inin ortaokulu yarım bıraktıkları, 1'inin ortaokolden mezun olduktan sonra bıraktıkları ve 2'sinin hiç okula gitmedikleri belirlenmiştir. Okulu bırakan çocukların bırakma nedenleri ise okulu sevmeme ve devamsızlık, maddi imkansızlık nedeniyle çalışma zorunda kalma, okul değişikliği nedeniyle adapte olamama olarak tespit edilmiştir.

Dr. Kuzucuoğlu'nun 278 suçlu ve 200 suçsuz denek üzerinde gerçekleştirdiği "Çocuk Suçluluğu Ve Okul Arasındaki Toplum Bilimsel İlişkilerin İncelenmesi" konulu araştırmasında ise; suçlu denekler içinde % 4'ünün hiç okula gitmemiş, geriye kalanın % 87,7'sinin 7 yaşında okula başladıkları, % 13,3'ünün ise okula geç başlamış oldukları belirlenmiş. Suçlu deneklerden % 80,2'sinin öğrenimlerini ilkökölü bitirdikten sonra durdurdukları, orta dereceli bir okulda öğrenimlerine devam etmiş olan suçlu çocuk sayısının ise toplam deneklerin % 13'ünü oluşturduğu tespit edilmiştir (Yamaner, 1985).

1980-1990 yılları arasında suçlu çocukların eğitim durumunu gösteren verilerde, yoğunlaşmanın ilkököl öğrencisi ve mezunu

çocuklarda olduğu, ortaokul mezunlarında bir azalma ve lise mezunlarında ise minimum hale geldiği saptanmıştır. Cezaevlerine giren hükümlü çocukların suçu işlediği andaki eğitim düzeyinin dağılımı incelendiğinde, eğitim düzeyi ile suç işleme oranı arasında ilişki ters orantılıdır. Çocuğun eğitim durumu yükseldiği oranda suç işleme eğilimi azalmaktadır (Yücel, 1993).

Yavuzer, bin ergenin katıldığı çalışmasında 576 sınıfın hiç öğrenim görmediğini, 481 inin okuma yazma bilmediklerini, 214 ünün ise ilkokul mezunu olduğunu belirlemiştir (Yavuzer, 2006).

Okulun olumlu etkilerinden yararlanamayan ve iyi bir aile ortamına sahip olmayan çocukların, küçüklerin harçlıklarını almaktan, şiddet kullanmaya giden çeteleşmeye kadar çeşitli suç olaylarına okulda başladıkları da görülmektedir (Demirbaş, 2001).

Suçlu olmayan çocukların büyük bir kısmı eğitimlerine devam etmeyi planladıklarını ifade ederken, suçlu çocukların çok büyük bir kısmı okulu bırakmayı istediklerini belirtmişlerdir (Tüfekçi, 2005).

Sonuç olarak, okulun çocuk hayatındaki düzenleyici rolü çok taraflıdır. Okul, bir sosyal kurum olarak gerektiğinde bir aile ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan, bu boşluğu dolduran bir kuruluştur (Yavuzer, 1994)

Okul öncelikle çocuğun fikren, ikinci olarak manen gelişmesini sağlayacak, ona ilk toplum hayatının gereklerini öğretecek, bir düzen içinde çalışma itiyadını verecek, nihayet onun zamanını faydalı şekilde alarak kötü yollara girme şansını azaltacaktır. Okul bu fonksiyonlarında gereği gibi başarı sağladığı takdirde

dolayısıyla çocuk suçluluğunun önemli bir faktörü ortadan kalkmış olacaktır (Gölcüklü, 1962).

2.2.3. Göç

Çocuk suçluluğunu arttıran nedenlerden biri de göçlerdir. Göçle gelenlerin geldikleri kente uyum sağlamakta güçlük çekmeleri, bu durumun aile içi ilişkileri olumsuz etkilemesi, göç edilen ilk yıllarda yaşanan ekonomik sıkıntılar, gecekondular gibi sağlıksız yapılaşma ortamında çocukların büyümek zorunda kalmaları, ekonomik sıkıntılar nedeniyle çocukların küçük yaşta çalışmak zorunda kalmaları, çocuğun sokağa alışması gibi nedenler çevresel etkenler arasında saydığımız göçün çocukların suça itilmesindeki sebepleri arasında sayılabilir.

1950'li yıllardan itibaren hızlı nüfus artışı, tarımda makineleşme, toprak dağılımının düzensizliği ve şehirlerde iş imkanlarının artışı ülkemizde şehre göçü arttırmıştır. Şehre göçte daha konforlu hayat sağlama, şehirlerin eğlence merkezi olması gibi faktörlerde etkili olmasına karşın ana etken ekonomik sorunlardır (Hancı, 1999).

Ülkemizde 1950'li yıllardan itibaren başlayan iç göç, 1960'lı yıllardan sonra Avrupa'ya yönelik dış göç olarak devam etmiştir.

Türkiye'deki şehir nüfusunun oranı son 50 yıl içerisinde % 25'den % 65'e yükselmiştir. Bu artış hızıyla Türkiye dünya çapında şehirleşmenin en hızlı olduğu ülkedir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın bir raporuna göre Türkiye 90'lı yıllarda % 4,9'luk şehirleşme hızıyla

Çin ve Meksika'dan önce gelmektedir. Böyle hızlı bir şehirleşmenin kentsel alanda olumsuz sonuçlar doğurması ise kaçınılmazdır (Çoşar, 2005).

Batı toplumlarında da çocuk suçluluğu sanayileşme ile orantılı olarak bir artış göstermiştir. Hiç kuşkusuz sanayileşme, hızlı ve düzensiz kentleşmeyi birlikte getirir. Onun ürünü olan işsizlik, gelir dağılımında eşitsizlikler, geleneklerin sarsılması, özellikle çocuk ve genç nüfusun artışı suça eğilim yaratırken, bu toplumsal etkenlerin ailelerde ve bireylerde yarattığı doyumsuzluklar, umutsuzluk ve çaresizlik duyguları da suça yatkınlık yaratmaktadır (Yörükoğlu, 1997).

Kentteki yaşam koşullarındaki zorluk kırsal alandan kente göç edenlerin genelde gecekondualarda yaşamalarına yol açmaktadır. Gecekondu bölgeleri düşük toplumsal ve ekonomik düzeydeki nüfusun yaşadığı mahalleler olarak kabul edilmektedir. Bu bölgelerdeki aileler kırsal bölgenin geleneklerine ve değerlerine bağlı olup, kent değerlerine özenmekte ve yadırgamaktadırlar. Ancak kentteki gelenek ve görenekler, kırsal alandan göç eden ailelerin gelenek ve göreneklerine uymamaktadır. Çocuklar kent yaşamında daha özgür olmak istemekte, ancak aile otoritesini yitirmekten korktuğu için çocuk üzerinde daha çok baskı yapmaktadır. Göç eden çocuklar eğitim olanaklarından da ailelerinin ekonomik sorunları nedeniyle yeterince yararlanamamakta ve kendilerini para kazanma çabası içinde bulmaktadırlar (Yavuzer, 2006).

Gecekondu her ne kadar kentin çevresinde ve dışında kente ve kentlileşmeye geçiş platformu olarak düşünülmüş ise de gelenlerin

değerleri ile kenttekilerin değerleri arasında bir farklılık ve çatışma söz konusudur. Bu özellikle ilk kuşaklardan sonraki kuşaklarda ortaya çıkmaktadır. Yine bu çatışmalar normdan sapma şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Utku, 2000).

Bununla birlikte gecekondulaşmanın yoğun ve sosyo-ekonomik düzeyin düşük olduğu şehir bölgelerinde oturan çocuklarda suçluluk oranlarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (1997) yaptığı ayrıntılı bir araştırmanın sonuçlarına göre, kolluk kuvvetlerince yakalanan 12-18 yaşları arasındaki çocukların % 93'e yakını şehirlerde, % 7'si ise köylerde oturmaktadır. Aynı yıl ülkemizdeki nüfusun % 65'i şehirlerde, % 35'i ise köylerde oturmaktadır. İslahevlerinde bulunan hükümlü gençlerle ilgili istatistiki verilerde bu durumu doğrular niteliktedir. Bu gençlerden şehirde oturanların oranı 1980 yılından itibaren hızla atmıştır. 1980'den 1997'ye kadar şehir nüfusu genel nüfusun % 43'ünden % 65'ine çıkarken, hüküm giyen gençlerden şehirde yaşayanların oranı nüfus artışına göre çok daha hızlı bir artış göstermiş ve % 33,5'ten % 74,2'ye çıkmıştır (Coşar, 2005).

Gecekondu bölgelerinde suç işleme oranlarının yüksek olduğu ve gecekondulaşmanın suç oranını arttırdığı belirtilmektedir. Hatta gecekonduda yaşayan bu insanların az hizmet almalarını istismar ederek suça yöneldikleri iddia edilmektedir. Yapılan çalışmalarda suç işleyen 1181 çocuktan 701'inin gecekonduda (% 59.4) oturduğu belirlenirken (Yavuzer, 1994), bir başka çalışmada Ankara'da polise intikal eden 0-19 yaş arasındaki çocuk vakalarında 2/3 ünün gecekondulardan geldiği görülmüştür (Gökçe, 1971).

Kentleşme ve göç olgusu da suçun tek başına nedeni olamasa da suçu etkileyen önemli faktörlerden biridir.

2.2.4. Akran (Arkadaş) Grubu

Arkadaş veya akran grupları bireyin sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Çocuk bazı toplumsal davranışları akranlarıyla oluşturduğu gruplar içinde kazanır. Çocuk büyüdükçe akran grubunun etkisi artar ve bu etki ergenlik döneminde doruk noktasına ulaşır (Erkan, 1995).

Arkadaş gruplarının çocuk üzerinde etkisi her yaşta olmakla beraber, en önemli etkisi ergenlik döneminde olmaktadır. Küçük yaşlara nazaran ergenlik döneminde, aile ile daha az zaman geçirilirken arkadaşlarla geçirilen zaman artmaktadır. Ergenlik dönemindeki arkadaşlıklarda duygu ve düşüncelerin paylaşımı daha fazla olmakta ve boş zamanlar aile denetimine daha az açık olurken daha fazla arkadaş grubu faaliyetleri içermektedir (Tüfekçi, 2005)

Arkadaş çevresi çocukların boş zamanlarını geçirdikleri bir başka çevredir. Bu çevre çocuğun kendisini eğitici, yönlendirici etkilerden bağımsız hissettiği çevredir. Akran (arkadaş) grubu, çocuk üzerinde etkisi en güçlü olan gruptur. Çocuk akran grubu içerisinde, bireyler arası ilişkiler açısından gerçeklerle yüz yüze geldiği ortamı algılar, bazı toplumsal davranışları kazanır ve çocuk akran grubunun etkisinde büyür (Akalın, 1999).

Çocuğun toplumsal özellik kazanması ve topluma uyması, arkadaş edinmesi ile ortaya çıkar. Arkadaşlık, sevgi, düşünce desteği

ve alışveriş arzusunda doğar. Arkadaşlık ilişkilerinin, çocuğun düşünce ve duygu yönünden gelişimiyle ve toplumsal özellik kazanmasında önemli rolü vardır. Çocuğun gerçeğe uymasında, kendini iyi ve kötü yönleri ile tanimasında, duygu ve düşüncelerinin belirginleşmesinde etkili olur. Çocuk, bir arkadaş grubunda kalabilmek için bazen kendi alışkanlıklarından, hatta kabul ettiği doğrulardan vazgeçebilir. Bu nedenle arkadaş ilişkilerinin çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde önemi büyüktür. Çocuğun ne tür arkadaş edineceği konusunda çevrenin etkisi inkar edilemez. Çevrenin baskısını üzerinde hisseden ve buna uymak zorunluluğu duyan çocuğun gireceği arkadaş grupları, çevre tarafından kabul edilen gruplar olmak zorundadır. Bunun tersini yapabilmesi için çevreden bağımsız bir kişilik geliştirmiş olması gerekir. Bağımsız kişilik geliştirme ise, aile tipi ve özelliklerine, ailenin ve gencin eğitimine, nerede yaşadıklarına, ekonomik durumuna vs. bağlıdır (Sarpdağ, 2005).

Hood (1972), suçluluğun gençlik grubu üyelerinin birbirleri ile etkileşimlerinden ortaya çıktığını, gençlik gruplarında grubun önde gelen üyelerinin suçluluk davranışları sergilemesinin gruptaki diğer mensupları olumsuz olarak etkileyeceğini ve grubun kurallarının ve ahlaki kabullerinin de ona göre biçimleneceğini bildirmektedir (Akt. Kulaksızoğla, 2001).

Doğan (1995), suç işleyen çocuklarda arkadaş etkisini araştırmış ve bu soruya % 32,3'ü evet, yanıtı verirken, % 67,7'si hayır yanıtı vermiştir. Yavuz (2003), arkadaş çevresinde suçlu olup olmadığı araştırıldığında % 64,8 evet yanıtı verirken, % 35,2'si hayır

yanıtı vermiş, arkadaş çevresinin suça olan etkisi araştırıldığında % 69'unun arkadaşlarının suç işlemlerinde etkili olduğunu, % 31'i ise etkili olmadığını belirtmişlerdir (Aksoy 2007).

Erkan (1995), yaptığı çalışmada suçlu ergenlerin % 93,5'inin bir arkadaş grubuna sahip olduğunu, bu ergenlerin % 76,5'inin arkadaşlarını mahalleden tanıdığı, % 73'ünün akranları ile yaşıt olduğu, % 62,2'sinin suç işlemiş arkadaşlarının bulunduğu belirlenmiştir.

2.2.5. İş Ortamı

Ailenin ekonomik durumunun kötü olması nedeniyle çocuklar belli bir yaşa geldiklerinde sokaklarda ya da yaşlarına uygun olmayan işyeri ortamlarında çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Çocukların sokakta çalışmak zorunda kalmaları ise çocukları sokağın tüm tehlikelerine ve olumsuzluklarına açık ve korumasız hale getirmektedir.

Çocuğun ekonomik nedenlerle veya okuldaki başarısızlık nedeni ile küçük yaşlarda iş yaşamına katılması, kendilerine uygun olmayan işlerde çalıştırılan bu çocukların, beden ve ruh sağlıklarını tehlikeye atmaktadır. İşyerlerinde kendilerinden büyük kişilerin uygunsuz davranışlar göstermesi de bu çocukların kişiliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Sevük, 1998).

Çocukların çalıştırılması iki nedene bağlanmaktadır. Birinci neden, dengesiz gelir dağılımı sonucunda oluşan ve çocuğun çalışmak

zorunda bırakıldığı sürekli yoksulluk, ikinci neden ise, mevcut eğitim sisteminin yetersizliğine olan güvensizliktir (Sarpdağ, 2005).

Çocuğun iş hayatına, vaktinden önce karışması, onun çeşitli çevrelerle temasa geçmesini, ekonomik güçlüklerle vaktinden önce maruz kalmasını eğitim yolu ile kötü etkilere direnmeyi sağlayacak manevi desteklerden yoksun duruma düşmesini sonuçlamakta ve suça yöneltmek hususunda önemli bir faktör niteliği göstermektedir (Dönmezer, 1994).

İş ortamına giren bir çocuk, bir yetişkinin devamlı bakım ve eğitiminden yoksun kalmaktadır. Bu nedenle davranışlarının doğruluğuna ya da yanlışlığına kendisi karar vermek zorundadır. Buna bağlı olarak iş ortamında, çocuğun kendine model olarak alabileceği kişilerin özellikleri çok önemlidir. Ayrıca iş yaşamının getireceği ekonomik özgürlük, kendisini çevrenin olumsuz etkisine denetimsiz bırakmasına da neden olabilir. Özellikle aile denetiminden uzakta bir işte ve sokakta çalışan çocuklar, uyuşturucu, uçucu madde, alkol ve suç gibi sapma davranışlara karşı korumasız bırakılmaktadır (Akalin, 1999).

İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü (1947) tarafından tüm ıslah ve cezaevlerindeki 974 çocuk üzerinde yapılan incelemede, bu çocukların % 32'sinin (319) çalışmadıkları, işsiz buldukları tespit edilmiştir.

Gül Öter ve Nejat Akalin (1992) tarafından Paşakapısı Cezaevinde tutuklu bulunan 30 çocukla yapılan görüşmede ise; okula giden 28 çocuktan 16'sının öğrenciliği sırasında bir işte çalışmış olduğu belirlenmiştir.

İşsizlik ve suç arasında doğrudan bir bağlantı olup olmadığı açık değildir. Tutuklanmış suçluların aşırı derecede büyük bir yüzdesinin suçun işlendiği zamanda işsiz olmasına bağlı olarak, işsizliğin suça yol açtığı sonucuna varılmıştır. Örneğin, planlanmamış bir anda işlenen suçlar veya belli bir hayat standardı elde etmek için işlenen mala karşı suçlar, çoğunlukla boş zamanlarının olmasına bağlanmıştır. Küçük yaşlarda bir takım nedenlerle yeterli eğitimden yoksun kalan ve çalışabileceği bir işi olmayan bu çocukların suça yönelmelerinde etkili olmaktadır. Çocuk suçluluğu konusunda belirli bir uzmanlığa dayanmayan gelip geçici işler görmenin hemen hemen işsiz kalmak derecesinde suça yöneltici etkiler yaptığı da bilinmektedir (Sevük, 1998).

Çocuğun iş hayatına katılmasının suça yönelme ve suç işlemekteki etkilerinin dolaylı olduğu kabul edilmektedir. Fakir ailelerde görülmesi mümkün normal yaşama şartlarındaki noksanlarla, çevreden gelen etkenlerin birleşmesi gençleri suça yöneltmektedir, ayrıca ailelerin ekonomik seviyesinde meydana gelen ani ve büyük değişikliklerin kötü etkilerini gençler üzerinde görmek mümkündür. Ekonomik yokluğun özellikle zayıf karakterler üstünde daha çok menfi yönden etki yaptığı, bu bakımdan ekonomik yoksulluğunda diğer nedenlerle birlikte ve onlara sürükleyici bir etken olarak düşünülmesi gerektiği öne sürülmektedir (Yamaner, 1985).

2.2.6. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları yazılı ve görsel basın olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazete, dergi, radyo, televizyon, sinema, internet olarak hayatımızda yer alan kitle iletişim araçlarının çocuk suçluluğu üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Özellikle son yıllarda tüm dünyayı etkilediği gibi ülkemizde de etkisi çok fazla olan internetin ortaya çıkıp hızla gelişmesi ve bu sayede her türlü bilgiye ulaşmanın mümkün olması kitle iletişim araçlarının etkisini daha da arttırmıştır.

Kitle iletişim araçlarının suçluluğu yaygınlaştırmak konusundaki etkileri şöyle özetlenebilir; suç tekniğini öğretmek, suçu olağan, çekici hatta heyecanlı bir faaliyet olarak göstermek, suçluya saygın bir kişilik vermek, suçluyu cana yakın, sempatik bir kişi olarak sunmak, adaletten kurtulmanın kolay olduğunu telkin etmek, adalet mekanizmasını ve polisi gülünç şekillerde göstermek, suçun adeta reklamını yapmak vb (Sevük, 1998).

Televizyon ve filmlerde rastlanan şiddet ve suçluluk görüntüleri suç işleme riski altındaki kişiler üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Televizyon, sosyal bütünleşmeye engel olmaktadır ve toplumsal yaşama katılım azaltmaktadır. Şiddet içeren filmler, kişiler üzerinde taklit etme, şiddete alışma ve sertleşme etkilerinin uyanmasına neden olmaktadır (Demirbaş, 2001).

Gözlemler, şiddet ve adam öldürme sahnelerini izleyen çocuklarda çeşitli gerginlik ve endişelerin görüldüğüne dikkat çekmektedir. Yanlış seçim sonucu oynanan bilgisayar oyunları da çocukları cinsel yönden uyarmakta, bazılarında nefret ya da suçluluk

duygusunun oluşumuna, bazılarında ise cinsel suç işlemesine ya da normalden sapan bir davranışa sebep olmaktadır (Yavuzer, 2002).

Dönmezer (1994), son on yılda yapılan araştırmalara göre, televizyon izlemenin şiddete dayalı davranışları tahrik ettiğinin ortaya konulduğunu, şiddet içeren dizilerin çocuklarda ve gençlerde saldırganlığı arttırdığını belirtmektedir.

Yapılan bir araştırmada; ülkemizde yayın yapan televizyon kanallarının genelde çocuklarımızın beden, ruh ve heyecan gelişimini olumsuz yönde etkilediği, onları milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerimize yabancılaştırdığı, kişiliklerinin oluşma sürecinde önemli bir evre olan buluş çağlarındaki gelişmelerinin dengeli olmasını engellediği, özdeşleşmenin yoğun olduğu ilk gençlik çağında çocukların yanlış modeller benimsedikleri ortaya koyulmuştur (Öztürk, 1999).

İletişim araçlarının çocuklar üzerindeki bir diğer olumsuz etkisi de reklamlarda görülmektedir. Zira reklamlar gerektiğinde lüks sayılabilecek ihtiyaç maddelerini zorunlu ihtiyaç maddeleri şeklinde cazip şekilde sunabilmektedir. Çocukların bu ayırım yetenekleri de olmadığından bu durum çocukları özellikle mala karşı suç işlemeye itmektedir. Türkiye de çocukların en çok işledikleri suçun hırsızlık suçu olması düşündürücüdür (Balo, 1995).

Kitle iletişim araçlarının olumsuz yönde kullanılmasından dolayı çocuk suçluluğunu yaygınlaştırdığı anlaşılmaktadır. Türkiye’de şimdiye kadar yapılmış araştırmalar çocuk suçluluğu üzerinde kitle iletişim araçlarının etkili olduğunu gösterebilecek nitelikte değilse de,

son yıllardaki gelişmelerin ileride çocuk suçluluğunu etkileyebileceği rahatlıkla söylenebilir (Sevük, 1998).

3. ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMİNDE ÇOCUK

3.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Çocuk Hakları Sözleşmesi tarihteki en yaygın olarak kabul edilmiş olan insan hakları sözleşmesidir.

Çocuk hakları alanında ilk adım 1924 tarihinde Milletler Cemiyeti döneminde Cenevre’de beş ilkedен oluşan bir bildirge ile atılmıştır. Bu bildirge daha sonra Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından benimsenerek 20.11.1959 tarih ve 1386 sayılı karara dönüştürülmüştür. Uluslararası Çocuk Yılı kabul edilen 1978’de Polonya, 1959 tarihli genel kurul kararına dayanarak Birleşmiş Milletler’e çocuk hakları üzerine bir sözleşme taslağı sunmuş, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu içinde bir çalışma gurubu 1987’ye kadar süren çalışmalar sonunda sözleşme taslağını Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi’nin 30. yıldönümü olan 1989’da genel kurula sunmuş ve bu sözleşme 20 Kasım 1989’da kabul edilmiştir (Saldırım, 1999).

Çocukların da birey olarak bir takım haklarının var olduğu 20 Kasım 1989 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile somutlaşmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye adına 14.09.1990 tarihinde imzalanmış ve Bakanlar Kurulu tarafından 23 Aralık 1994 tarihinde onaylanarak 27.01.1995 gün ve 22184 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Dünya çocuklarının haklarının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan bu

sözleşme ile çocuk hakları konusunda evrensel standartlar getirilmeye çalışılmıştır (Saldırım, 1999).

Sözleşme, “Çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu” temelinde düzenlenmiştir.

Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır (md. 1). Bu sözleşmeye taraf olan devletler, çocuğun ana babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de gözönünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar. Çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler (md. 3).

Sözleşme, ayrıca çocuğun anne-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemlerin alınmasını ve burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi,

soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içerecek koruyucu önlemlerin alınmasının gerekliliğinden bahsetmektedir.

Çocuklar her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı korunmalıdır. Bu amaçla özellikle:

_Çocuğun yasa dışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını;

_Çocukların, fuhuş ya da diğer yasa dışı cinsel faaliyette bulundurulması sömürülmesini;

_Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini; önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemin alınması gereklidir.

Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacak, yasa dışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır.

Sözleşmenin çocukların korunması ile ilgili en önemli vurgu 39. ve 40. maddelerde yapılmıştır.

“Taraflar devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suiistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan

bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir”.

“Taraf devletler hakkında ceza yarasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları göz önünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler.” (Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu- Unicef, 2. Basım, Aralık 2005 Ankara, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, İlgili Sözleşmeler, Yasalar, Tüzükler ve Yönetmelikler)

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne paralel bir düzenlemede 1996 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesidir. Bu sözleşmenin amacı, çocuğun kendisini etkileyen bir davada, görüşlerini açıklama, bu görüşlerini iletme ve bunlara gerekli ağırlığın tanınmasına hakkı bulunan bir insan ve birey olduğunu teyit etmektir. B.M.Ç.H.S.nin ayrılmaz bir parçasını oluşturan bu sözleşme, çocuğun kendisini etkileyen ailevi uyuşmazlıkla ilgili davalarda görüşlerini açıklama hakkının çocuğun yararına uygun olarak gerçekleştirilmesi ve bunu denetim altında

tutacak kurumsal mekanizmaların oluşturulması için uluslararası işbirliği öngörmektedir (Aytaç, 2002).

Türkiye adına bu sözleşme 09.06.1999 tarihinde imzalanmış, 18.01.2001 tarihinde onaylanması uygun bulunarak 01.02.2001 tarih ve 24305 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Yücel-Akço, 2006).

Uluslararası hukukta çocuk haklarını doğrudan veya dolaylı şekilde ilgilendiren, onları korumaya yönelik çok sayıda iki taraflı ya da çok taraflı sözleşme yapılmıştır. Bu sözleşmelerin bazıları ise şunlardır:

-30 Eylül 1921 Tarihli Kadın ve Çocuk Ticaretinin Kaldırılmasına Dair Sözleşme

-24 Ekim 1936 Tarihli Deniz İşlerinde Çalıştırılacak Çocukların Asgari Yaş Haddinin Tespiti Hakkında Sözleşme

-5 Ekim 1961 Tarihli Küçüklerin Korunması Konusunda Makamların Yetkisi ve Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme

-28 Mayıs 1970 Tarihli Küçüklerin Vatana İadesine Dair Sözleşme

-5 Eylül 1980 Tarihli Evlilik Dışı Çocukların Tanınmasına Dair Sözleşme

-Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sistemi Hakkındaki Standart Minimum Kurallar (Beijing Kuralları)

-14 Aralık 1990 Tarihli Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları)

-29 Mayıs 1993 Tarihli Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinmeye İlişkin İşbirliği Hakkında Lahey Sözleşmesi.

3.2. Riyad İlkeleri (Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri)

Çocuk suçluluğunun önlenmesi için ulusal, bölgesel ve uluslararası nitelikte yaklaşımlara ve stratejilere gerek duyulduğunu belirleyerek, her çocuğun, ücretsiz eğitim başta olmak üzere temel insan haklarına sahip olduğunu teyit ederek, yasalarla herhangi bir sorun yaşasınlar ya da yaşamasınlar, kendi başına bırakılan, ihmale uğrayan, istismar edilen, uyuşturucu kullanımına sürüklenen, marjinal koşullarda yaşayan ve genel olarak sosyal risklerle karşılaşan çok sayıda çocuk olduğunu bilerek, suçluluğun önlenmesi ve toplumun esenliği yönünde benimsenen ilerici politikaların sağladığı yararları dikkate alarak, 14 Aralık 1990 tarihinde Genel Kurulun kararıyla kabul edilmiştir. Yasal düzenlemeler ve Çocuk ceza adalet sisteminin yönetiminde yapılması gerekenler şu şekilde belirlenmiştir:

_Hükümetler tüm gençlerin haklarını ve esenliklerini geliştirmeyi ve korumayı hedefleyen yasalar ve yönetmelikler kabul etmeli ve uygulamalıdır.

_Gençlerin kötü muamele ve istismara maruz kalmalarını ve suç işlemede kullanılmalarını yasaklayacak yasal düzenlemeleri kabul etmeli ve uygulamalıdır.

_Hiçbir çocuk ya da genç, evde, okulda ya da başka yerlerde sert ve aşağılayıcı ceza ve ıslah tedbirlerinin konusu olmamalıdır.

_Çocukların ve gençlerin her tür silaha ulaşmasını kısıtlamayı ve denetim altına almayı öngören yasal metinlerin kabul ve uygulamasının öngörülmesi gerekir.

_Gençlerin daha sonradan suça, lekeli ve ezik bir yaşama itilmelerini önlemek için bir yetişkin tarafından işlendiğinde suç niteliğinde kabul edilmeyen yada ceza konusu olmayan fiiller bir genç tarafından işlenirse yaptırıma bağlanmamasını öngören yasal metinler kabul edilmelidir.

_Gençlerin statüsünün, haklarının ve yararlarının korunup korunmadığını ilgililerin özgüledikleri hizmetlere kusursuz olarak sevk edilip edilmediklerini denetleyecek bir aracı memuriyet ya da benzeri işlevlerle görevlendirilmiş bir organ oluşturulması öngörülmelidir.

_Atanmış olan aracı ya da başka bir organ aynı zamanda Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Yönlendirici Riyad İlkelerinin, Pekin Kuralları'nın uygulanmasını denetleyecektir. Aracı düzenli aralıklarla bu belgelerin uygulanma sürecinde elde edilen gelişmeler için, savaşı savunmakla görevli birimler kurulmalıdır.

_Görevli organların kadın-erkek tüm personeline yasa ve diğer yetkili organlarına uyma ve saygı anlayışını gençlerin özel gereksinimlerine yanıt vermeyi bilmeleri ve gençleri yargı sistemi dışına taşılabilmeyi hedefleyen olanak ve programları tanımaları ve olabildiğince kullanmaları için gerekli formasyon verilmelidir.

_Çocukları ve gençleri uyuşturucu kullanımı ve alış verişine karşı korumayı öngören yasal düzenlemelerin kesinlikle kabulü ve uygulanması gerekir (Yücel-Akço, 2006).

3.3. Pekin-Beijing Kuralları (Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kurallar)

Milletler Genel Kurulu tarafından 29 Kasım 1985'te kabul edilmiştir. Gençlerin, insani gelişme sürecinin erken aşamalarında bulunmaları nedeniyle, fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişme açısından özel bakıma ve yardıma; barış, özgürlük, değer ve güvenlik koşullarında yasal korumaya gereksinimleri olduğunu kabul edilmiştir. Mevcut ulusal yasal düzenlemelerin, politikaların ve uygulamaların gözden geçirilmesi gerekebileceğini belirleyerek, mevcut sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve hukukî koşullarda tamamen yerleştirilmesi güç de olsa en azından asgari sınırları belirleyecek bir sınırın belirlenmesi uygun görülmüştür.

Suçlu çocuğun yakalanmasından itibaren ilk inceleme ve sorgulama, yargılama ve hüküm ile kurum dışı infaz yolları hakkında asgari standart kuralları belirlemiştir.

Çocuk suçlulara ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve diğer görüşler, millî ve sosyal köken, varlık, doğum yeri vs. hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanacak olan kuralların temel ilkeleri şunlardır:

_Üye ülkeler, kendi temel çıkarları dairesinde, çocukların ve ailelerin daha iyiye yönlendirilmelerini sağlamalıdır.

_Üye ülkeler, çocukların doğru yoldan saptırılmaya müsait yaşlarda olmaları nedeniyle, bu dönemlerinde onlara toplum içinde yararlı bir yaşam sağlamak için çaba göstermeli ve suçtan ve kabahatlerden uzak bir yaşam için çocukların içinde buldukları koşulları iyileştirmelidirler.

_Çocukların refahını arttırmak amacı ile aile, gönüllüler ve öteki toplumsal gruplar yanında okullar ile diğer kurumlar da dahil olmak üzere her kaynağın harekete geçilerek elbirliği ile çalışmalarını sağlamak için gerekli özen gösterilmeli, böylece hukukun araya girmesi olabildiğince aza indirilmeli ve hukuka aykırı davranışta bulunan çocuklara etkili, hakkaniyetli ve insanca davranılması sağlanmalıdır.

_Gençliğin korunması ve toplumda barış düzenin sürdürülmesi amacı ile tüm çocuklara ayrıntılı bir sosyal adalet çerçevesi içinde uygulanacak adalet, her ülkenin ulusal kalkınma sürecinin bir parçası olarak görülmelidir.

_Bu kurallar bütününün her üye ülkede uygulama yöntemleri o ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel koşullarına bağlıdır.

_Çocuk ceza adaleti hizmetleri, hizmetteki personelin çalışma yöntemleri, yaklaşımları ve bilgileri de dahil olmak üzere sistematik olarak geliştirilmelidir. (Yücel-Akço, 2006).

3.4. Havana Kuralları (Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1990 tarihinde kabul edilmiştir. Gözaltında veya tutuklu bulunan çocuklarla ilgili olarak taraf devletlerin uyacağı kurallar belirlenmiştir.

Havana Kurallarına göre gözaltında olan veya muhakeme devam ederken tutuklu bulunan (yargılanmamış) çocuklar masum sayılır ve buna göre muamele görürler.

Çocukları tutuklamaktan mümkün olduğu kadar kaçınılır ve istisnai hâllerle sınırlı olarak tutuklama kararı verilir. Bu suretle alternatif tedbirlerin uygulanması için her türlü çaba gösterilir. Her nasılsa tutuklama kararı verilmiş ise, soruşturma organları ve çocuk mahkemeleri, tutma süresini mümkün olan en kısa süreye indirmek için, bu işlemlerin süratle yapılmasına öncelik verirler. Tutuklu çocuklar, hükümlü çocuklardan ayrı yerlerde tutulur.

Havana Kuralları özgürlüklerinden yoksun bırakılacak olan çocukların tutulacakları yere giriş, sınıflandırma ve yerleştirme, fiziksel çevre ve kalma yerleri, eğitim, mesleki öğrenim ve çalışma, eğlenme, din, sağlık bakımı, hastalığın, kazanın ve ölümün bildirilmesi, dış dünya ile ilişkiler, fiziksel kısıtlamanın ve zor kullanmanın sınırları, disiplin usulleri, toplum içine dönüş konularını içermektedir (Yücel-Akço, 2006).

4.KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA ÇOCUK KAVRAMI

Uluslararası alanda devletlerin çocuk haklarının korunması konusunda kendi hukuk sistemlerinde ayrı düzenlemeye gitmeleri, çocukluk döneminin başlangıç ve sona erme zamanı ile ilgili farklı düzenlemelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bugün için ise neredeyse tüm dünya ülkeleri tarafından kabul edilen sağ ve tam doğma şartı ile çocukluğun başladığı kabul edilmektedir. Bununla birlikte çocukluğun üst yaş sınırı konusunda değişik görüşler bulunmasına karşın birçok kanun incelendiğinde “rüşt” kavramı gündeme gelmektedir. Hemen her ülkede ciddi bir tartışma konusu olan bu rüşt yaşı, 20 Kasım 1989 tarihinde, BM Genel Kurulunda kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesinde “Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” diyerek yaşa bağlı olarak yapılan uluslararası tanımlarda 18 yaşına kadar her birey çocuk olarak kabul edilmektedir (Ballar, 1988).

Birleşmiş Milletlerce kabul edilen “Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında BM Asgari Standart (Beejing) Kuralları”nın 2. maddesinde, çocuk mevcut hukuk sistemi içinde işleyebileceği bir suçtan ötürü kendisine büyük insanlardan farklı davranılması gereken kişi olarak tanımlanır. Birçok uluslararası belgede de çocuğun 18 yaşından küçük olan kimse olarak tanımlandığı görülmektedir (Sevük, 1998).

Ülkeler arasındaki mevcut sosyo-ekonomik, kültürel ve coğrafi farklılıklar kendini, o ülkelerin ceza hukuk sistemlerinde gösterir. Dünyanın geneline bakıldığında, çocuklardaki ceza ehliyeti alt ve üst sınırı 7 ile 21 yaş arasında değişmektedir.

Fransız hukuk sistemi, 2 Şubat 1945 tarihli kararname çerçevesinde şekillenmiştir. Buna göre “Cezalarda indirim, sadece 18 yaşını bitirinceye kadar küçükleri kapsamaktadır. Mahkumiyetlerde, 16 yaşından büyük suçlular hakkında mahkemenin gerekçeli özel hükmü ile bertaraf etmiş bulunması hali dışında, 13 yaşını bitirmiş küçükler hakkındaki cezalara hükmedilebilmektedir. 1990 yılında gerçekleştirilen reform sonucu, 18 yaşından küçük olanlar hakkında hürriyeti bağlayıcı cezalarda önemli bir indirime gidilmektedir. Ayrıca cürümlerde hapis cezasının üst sınırı, 13-16 yaş grubu için beş yıla indirilmektedir. 16-18 yaşları arasında bulunanlar ise, on yıl olarak tespit edilen bir üst sınıra tabi tutulmuşlardır. Ayrıca 13-16 yaşları arasında bulunanlar bakımından ceza, büyüklere nazaran yarıya inmektedir” (Dönmezer, 1993).

Fransa’da soruşturma Çocuk Mahkemeleri nezdinde atanmış ve çocuk suçluluğu konusunda uzmanlaşmış savcı veya yardımcılar tarafından yapılmaktadır. İstinaf mahkemesi nezdinde Başsavcı ve gereği kadar yardımcılar, her çocuk mahkemesi nezdinde ise Savcı ve bir ya da birden çok savcı yardımcısı bulunmaktadır (Hacıoğlu, 1985).

Soruşturma evresinde çocukların tutuklanmasına bazı durumlarda başvurulabilir. Çocuk hakkında tutuklama kararı verilirse, yetişkinlerden farklı yere konulur. 13 yaşını tamamlamamış çocuk

hakkında ise hakim ancak çocuğun cinayet işlediği iddia edildiğinde tutuklama kararı verebilmektedir (Hacıoğlu, 1985).

Fransa'da çocuklar hakkında şahsi dava açılmamaktadır. Zorunlu müdafilik sistemi benimsenmiştir. Yapılan duruşmalar gizlidir. Ancak suçtan zarar görenler, tanıklar, çocuğun yakın akrabaları, çocuğun vasisi veya kanuni temsilcisi, müdafii, çocuklarla ilgili kurum temsilcileri ve gözetim delegeleri duruşmada hazır bulunabilirler. Çocuğun menfaati gerektiğinde hakim duruşmada bulunabilecek kişilerin duruşmada hazır bulunmamasına da karar verebilir. Çocuklar hakkındaki davaların basılı ve görsel iletişim araçlarında yayımlanması yasaktır (Hacıoğlu, 1985).

“İngiltere’de 1991 yılında kabul edilen Yeni Ceza Adalet Yasası ile, çocuk mahkemesinin adı ‘gençlik mahkemesi’ olarak değiştirilmiştir. Yasa ayrıca 16 yaş olan üst yaş sınırını 17’ye çıkarmıştır. Alt yaş sınırı ise 10 olarak kalmıştır. Yani, yasaya göre, 18 yaşından aşağı olan suçlu bireyler iki grupta ele alınmaktadır. Birinci grup çocuklar, 10-13 yaşlarını kapsamaktadır. İkinci grup genç bireyler 14-17 yaş dilimini içine almaktadır (Uluğtekin, 1994).

İngiltere de 1991 tarihli kanun kapsamında kalan kişiler bakımından cezalandırılmalarında iki kritere önem verilmektedir. Suçun ağırlığı ve suçlunun topluma vereceği zarar, şiddet suçları ve cinsel suçlar için suçlunun topluma vereceği zarar kriteri kullanılmaktadır. Bu kanunla cezanın uzunluğunun suçun ağırlığına uygun olması kabul edilmiştir. Çocukların öldürme suçunu işlemeleri halinde, yetişkinlerle beraber suç işlemelerinde, yetişkinlerin işledikleri suça herhangi bir biçimde katılmaları ya da yetişkinin

işlenen suçla ilgisi olmasında, yetişkin işlediğinde on dört yıl ve daha uzun hapis cezasını gerektiren suçları işlemeleri hallerinde çocuklar gençlik mahkemelerinde yargılanmazlar (Uluğtekin, 1994).

İskoçya'da Çocuk mahkemeleri sistemi 1971 yılında başlatılmıştır. Çocuk Mahkemelerinin kurulmasındaki temel, çocukların özel ihtiyaçları olduğu ve yetişkinlerin mahkeme sistemi dışında muamele görmeleri gerektiğidir. En önemli amaç ise çocuğun refahıdır. İskoçya'da çocuk suçlular ile ilgili en köklü değişiklikler 1968 tarihli Sosyal Hizmet Kanunu ile yapılmış ve suç işlemiş çocukları ceza yargılamasından çıkaran ve çocuklara hangi tretmanın uygulanacağı hakkında karar verecek panel tesisi öngörülmüştür. Ayrıca farklı sosyal hizmet daireleri genel bir sosyal hizmet dairesi altında toplanmıştır (Mcivor, 1991).

İskoçya'da sekiz yaşından küçüklerin cezai sorumluluklarının bulunmadığı kabul edilmektedir. Onatlı yaşından küçükler için çocuk deyimi, onaltı ve yirmibir yaş arasında bulunan kişilere ise genç deyimi ve yirmi yaşından büyük olanlara ise yetişkin suçlu deyimi kullanılmaktadır. Panel sistemi onaltı yaşına kadar olan ve suç işlediği iddia edilen çocukları kapsamaktadır. Onatlı ve onyediy yaşında olan gençler ceza mahkemelerinde yargılanmaktadırlar. Yetişkinler için olan cezalar tam olarak genç suçlulara da uygulanabilir. Bununla beraber genç suçlular ayrı kuruluşlarda tutulurlar ve mahkeme ancak sosyal hizmet dairesinden gencin sosyal geçmişiyle ilgili, toplumsal geçmişiyle ilgili bir rapor aldıktan ve onu inceledikten sonra hürriyeti bağlayıcı ceza verebilir (Mcivor, 1991).

İtalya'da "suçlu 14 yaşını ikmal etmemişse, bu halde cezai ehliyeti yoktur. Hakkında herhangi bir ceza tertiplenemez. Suçun cinsi ne olursa olsun hak önleyici tedbir konulur. Bu tedbir küçüğün ıslahına veya 21 yaşını bitirmesine kadar devam eder. Küçüğün ıslahına karar verildikten sonra altı ay daha küçük sosyal yardım memurunun gözetimi altında bulundurulur. Bu esnada herhangi bir kötü eylemi görülmezse tedbir kati olarak son bulur. On dört yaşından büyük 18 yaşından küçük olanlarda ise, küçüğün cezalandırılabilmesi için işlediği suçun farik ve mümeyyizi olması icap eder. Küçüğün farik ve mümeyyiz olup olmadığı tabip raporu ile anlaşılır. Farik ve mümeyyiz olmadığına dair olan rapor mahkemeyi ve savcılığı bağlar, hakkında herhangi bir ceza tertip olunmaz. Fakat, idari ve önleyici tedbirler konabilir. Farik ve mümeyyiz olması durumunda, 2 yıldan daha az hapis cezasına mahkum olursa bir defaya mahsus mahkemece affedilebilir. Beş yıl suç işlememek kaydıyla üç yıldan az hapis cezası mahkemece ertelenebilir. Ertelenmemesi durumunda sanat ve ortaokul diploması verilen okul cezaevlerinde cezası çektirilir"(Günay, 1967).

Amerika Birleşik Devletlerinde; yedi yaşına kadar çocuklar cezai sorumluluk dışındadır. Yedi yaşından on dört yaşına kadar olan suçlu grubu ise işledikleri suçlara göre cezada ayırım yapılmaktadır (Çataloluk, 1983).

Amerikan Hukukunda sekiz ve ondört yaşları arasındaki çocukların doğruyu yanlıştan ayırabilme yeteneğine sahip olup olmadığına bakılmakta ve eğer yaptıkları hareketin sonucunu anlayabilecek durumda oldukları saptanırsa cezai sorumlulukları olacağı kabul edilmiştir. Ondört yaşından büyük olanların

hareketlerinin tamamını anlayabilecekleri kabul edilmektedir (Evik, 1998).

Amerika Birleşik Devletleri'nin birçok eyaletinde çocukluk yaşının yukarı haddi on sekiz olmakla beraber sanık ve suçluya çocuk muamelesi yapılması yirmi bir yaşına kadar devam edebileceği gibi, on altı yaşında da sona erebilir (Rezaki, 1969).

İsviçre sisteminde çocuklar dört döneme ayrılmaktadırlar. Birinci dönem yedi yaşından küçük çocuklardan oluşmaktadır. Yedi yaşından küçük çocukların cezai sorumlulukları bulunmamaktadır. İkinci dönem yedi yaş ile onbeş yaş arasındaki çocuklardan oluşmaktadır. Bu dönemde bulunan çocukların cezai sorumlulukları sınırlı olup, yaptırım olarak da sadece eğitici yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu dönemdeki çocuklar hakkında hürriyeti bağlayıcı ceza ve para cezası verilmez. Üçüncü dönem onbeş yaş ile onsekiz yaş arasında bulunan gençlerdir. Bu dönemde yer alan gençlerin cezai sorumluluklarının bulunduğu kabul edilmekte, hürriyeti bağlayıcı ceza ve para cezası verilebilmekte, ancak hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı bir yıl olmaktadır. Onsekiz yaş ile yirmibir yaş arasında bulunan ve genç yetişkin tabir edilenler ise dördüncü dönemi oluşturur. Genç erişkinlerin cezai sorumlulukları tamdır. Ancak mahkeme bu dönemdekiler için eğitici yaptırımlara ve önlemlere karar verir (Lachat, 2006).

İsviçre'de öncelikle önlemlerin uygulanması yoluna gidilmekte, önlemlerin uygulanamaması halinde cezalandırma yoluna gidilmektedir. Önleme hükmeden hakim, çocuklara ve ailelerine çeşitli sorumluluklar yükleyebilmektedir. Bazı durumlarda ise hakim

suç işlemiş çocuğa ceza vermeyebilmektedir. Örneğin; çocuğun verdiği zararı tazmin etmesi, hakimin kararından önce ailesinin çocuğu cezalandırması, suçun işlenmesinin üzerinden uzunca bir süre geçmiş olması bu gibi hallerdendir. Hakim, gençler hakkında uyarı ve zorla çalıştırmak yaptırımlarına da hükmedebilmektedir. Onbeş yaşından küçük çocuklara çok ciddi bir suç işlemiş olsalar bile hükmedilebilecek en ağır ceza zorla çalıştırma cezasıdır. Onbeş yaş ile onsekiz yaş arasında bulunan gençlere ise para cezası veya hürriyeti bağlayıcı ceza verilebilmektedir (Lachat, 2006).

5. ANAYASA AÇISINDAN ÇOCUK

Anayasa açısından çocukların temel sağlığı ve refahı, tüm yurttaşların yaşam ölçüsü ile ilgili anayasal hükümler içinde incelendiğinde maddeler ile şu şekilde sıralanmaktadır.

Devletin temel amaç ve görevi, “...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” (Madde 5).

“Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.” (Madde 17/1).

Anayasanın 17/3. Maddesinde, “Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz” denilmektedir.

“Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir”. “Sosyal Devlet” kavramı, çocukların okul öncesi dönemde bakımı ve eğitimi konusunda devlete bazı yükümlülükler getirmektedir (Madde 18/3).

“Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli önlemleri alır, örgütü kurar.” (Madde 41/2).

“Devlet çalışanların yaşam ölçüsünü yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek

ve işsizliği önlemeye uygun ekonomik koşulları yaratmak için gerekli önlemleri alır.” (Madde 49/2).

“Herkes dengeli ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına sahiptir” (Madde 56).

“Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli önlemleri alır” (Madde 58).

“Devlet her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek önlemleri alır ...” (Madde 59/1) denilmektedir.

6. CEZA HUKUKU AÇISINDAN ÇOCUK

Türk Ceza Kanunumuzda “Çocuk” kavramı 6. ve 31. maddelerde düzenlenmiştir. T.C.K. 6/1-b maddesinde çocuk “Çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi, anlaşılır” şeklinde tanımlanmıştır.

T.C.K. 31/1 maddesinde 0-12 yaş grubu, 31/2 maddesinde 12-15 yaş grubu, 31/3 maddesinde 15-18 yaş grubu olmak üzere çocuklar üç grupta toplanmıştır.

1-) 12 Yaşını Bitirmemiş Olan Çocuklar

Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

2-) 12 Yaşını Bitirmiş, Fakat 15 Yaşını Doldurmamış Olan Çocuklar

Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış

müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz.

3-)15 Yaşını Bitirmiş, 18 Yaşını Doldurmamış Olan Çocuklar

Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on sekiz yıldan yirmi dört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz, denilmektedir.

T.C.K. 33. madde “Bu Kanunun, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, on beş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, on sekiz yaşını doldurmuş olup da yirmi bir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır” demektedir.

T.C.K.’nın diğer maddelerinde de çocukla ilgili koruyucu hükümler mevcuttur:

Madde 76/e “Gruba ait çocukların bir başka gruba zorla nakledilmesi” nin soykırım suçunu oluşturduğu ve bu suç için zaman aşımının olmadığı,

Madde 77/f “Cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı” nın insanlığa karşı işlenen suçlardan sayılmış ve bu suçu işleyenler sekiz yıldan az olmamak üzere hapis cezasına çarptırılacağı ve bunun zaman aşımına uğramayacağı,

Madde 103/1 “Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Madde 104/1 “Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 194 “Sağlık için tehlike oluşturabilecek maddeleri çocuklara, akıl hastalarına veya uçucu madde kullananlara veren veya tüketimine sunan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Madde 226/1-a-b “Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten, bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.”

Madde 226/3 “Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.”

Madde 228/2 “Çocukların kumar oynaması için yer ve imkan sağlanması halinde, 2 yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.”

Madde 229/1 “Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Türk Ceza Kanununda yer alan bu düzenlemeler haricinde Ceza Muhakemeleri Kanunumuzda da çocuk ile ilgili farklı düzenlemelere yer verilmiştir.

C.M.K 203. maddesinde; “Duruşmanın düzen ve disiplinin sağlanmasında “Mahkeme başkanı veya hakim, duruşmanın düzenini bozan bireyin, savunma hakkının kullanılmasını engellemek koşuluyla salondan çıkarılmasını emreder... Ancak çocuklar hakkında disiplin hapsi uygulanmaz” denilmektedir.

Suçlu çocuklar kadar suça maruz kalmış çocuklarda C.M.K. içinde farklı bölümlerde ele alınmıştır ve çocuğa karşı işlenen suçlar hukuki ifadesi ile ağırlaştırıcı neden olarak değerlendirilmiştir. Örneğin, tutuklama nedenlerinin sıralandığı 100. maddede çocuklara karşı işlenen suçlar yine ayrıca ele alınmıştır. Buna göre “Çocukların cinsel istismarı (T.C.K. md. 103)” tutuklama nedenleri arasında yer almaktadır.

C.M.K. 236. maddesinde “İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır. Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurların tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur” şeklinde düzenleme getirilmiştir.

Keza C.M.K. 239. maddesinde “Mağdur veya suçtan zarar gören, davaya katıldığında, mahkemeden istemesi halinde baro tarafından bir avukat görevlendirilir. Mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede akıl hastası olması halinde avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz” denilmektedir.

135. madde hükümlerinde çocuklara karşı işlenen suçlar yine ayrıca ele alınmıştır. Buna göre “Çocukların cinsel istismarı (TCK md. 103)” iletişimin belirlenmesi, dinlenmesi ve kayda alınması nedenlerinin sıralandığı nedenler arasında yer almaktadır.

Yine tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir. Ancak; mağdur çocukların tanıklığında bu kayıt zorunludur.

76. maddedeki “Tanıklıktan çekinme nedenleri ile muayeneden veya bedenden örnek alınmasından kaçınılabılır. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda yönetsel temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması halinde, görüşü de alınır. Yönetsel

temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hakim tarafından karar verilir” denilmektedir.

Ayrıca kamu davasının açılmasının ertelenmesi, uzlaşma, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi yeni müesseseler de kabul edilerek çağdaş ülkelerde uygulanan çocuga ceza vermeden topluma uyumlu hale getirmek ve yeniden topluma kazandırmak amaçlanmıştır.

Ceza Kanunumuz ve Ceza Muhakemeleri Kanunumuzdaki bu düzenlemelerin yanı sıra ayrıca korunmaya ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukları korumak, çocukların hakları ve esenliklerini güvence altına almak amacıyla 5395 Sayılı “Çocuk Koruma Kanunu” çıkarılmış ve resmi gazetede yayımlanarak 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu haliyle 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun yürürlükten kalkmıştır. 5395 Sayılı “Çocuk Koruma Kanunu” ile korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların öncelikle kendi aile ortamında korunması, aile ortamında korunamayan çocukların Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda muhafaza altına alınması öngörülmektedir. Bu kanun ile suça sürüklenen çocuklar ve suçtan zarar gören mağdur çocuklar açısından, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanması ile özellikle suça sürüklenen çocukların topluma yeniden kazandırılması amaçlanmıştır.

Ayrıca Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme olmak üzere yürürlükteki mevzuat esas alınarak Emniyet Teşkilatının çocuklara yönelik hizmetlerinin iyileştirilmesi amacıyla "Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/ Büro Amirliği Kuruluş,

Görev ve Çalışma Yönetmeliği" de ve 24372 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak 13.04.2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Küçükleri Koruma Şube Müdürlükleri illerde Çocuk Şube Müdürlüklerine; Küçükleri Koruma Büro Amirlikleri ise ilçelerde Çocuk Büro Amirliğine dönüştürülmüştür. Korunmaya, yardıma muhtaç, buluntu, kimliği tespit edilemeyen, sokakta yaşayan, başıboş, terkedilmiş, mülteci, refakatsiz ve benzeri çocuklara yönelik hizmetlerin yanı sıra, suç işlediği şüphesi altında bulunan çocukların adli-idari tüm suç soruşturmaları da illerde Çocuk Şube Müdürlükleri, ilçelerde Çocuk Büro Amirlikleri tarafından yürütülmektedir.

Çocuk Polisi, polisin çocuklara yönelik olarak yürüteceği hizmetlerle ilgili olarak, çocuk gelişimi, davranış bilimleri, mülakat teknikleri, iletişim becerisi gibi konularda özel eğitim almış bir polis birimidir. Çocuk Polisi çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım ilkeleri kapsamında, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kriterleri doğrultusunda hareket ederek çocuğa yönelik tüm çalışmalarında çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurarak, çocuk-suç ilişkisini en aza indirmeye çalışmakta; çocuklarla ilgili çalışan kamu kurum ve kuruluşlarıyla sivil toplum örgütleri ve diğer hizmet birimleri ile işbirliği içerisinde faaliyetlerini yürütmektedir (<http://www.emniyet.gov.tr/cocuk.polisi>).

Ayrıca 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile getirilen yeniliklerden biri de; suça sürüklenen 18 yaşından küçük çocuklar hakkındaki soruşturmanın Cumhuriyet Başsavcılıkları nezdinde oluşturulacak çocuk bürolarında yapılması, bu bürolarda yeteri kadar

Cumhuriyet Savcısı görevlendirilmesi ve soruşturmaların bizzat Cumhuriyet Savcısı marifetiyle yapılmasıdır.

Suç işleyen çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılmaması, 15 yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı 5 yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerden dolayı tutuklama kararı verilemeyeceği, 3 yıla kadar olan hapis cezalarının adli para cezasına çevrilmesi ya da ertelenmesi gerektiği hususları da Çocuk Koruma Kanununda belirlenen kurallar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suçta sürüklenen çocuklar hakkında soruşturma işlemlerini yürütmek üzere Cumhuriyet Başsavcılıkları bünyesinde çocuk büroları kurulmuştur. Bu amaçla özel yetkili Çocuk Mahkemeleri ile Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri görevlendirilmiştir.

Sonuç olarak Türk Ceza Kanununun amacı çocuğa işlediği suçtan dolayı ceza vermek değil, topluma uyumlu hale getirerek, tekrar topluma kazandırmaktır. Bu amaçla Türk Ceza sistemimizde çocuk suçlulara ılımlı yaklaşımlar söz konusudur (Başar, 1992).

7. SUÇA YÖNELMİŞ ÇOCUKLARIN YARGILANMASI

Günümüzde çocuk suçlarının yargılamaında yasal yönün etkilerine daha az ağırlık verilerek, yargılamanın yetişkinlerinkine oranla daha resmi ve bireyselleştirilmiş olmasına özen gösterilmektedir. Ayrıca günümüzde yetişkin suçlarının yargılanmasında ceza ögesi ağırlık taşırken, çocuk suçlularınkindede eğitim ve psikososyal yaklaşımlar önem kazanmaktadır (Başar, 1992).

Çocukların ayrı mahkemelerde kendilerine has bir kanunla yargılanmasının ilk örneği Batı Amerika'nın İllinois Eyaletinde 1899 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bunu izleyen yıllarda A.B.D.'nin hemen hemen tüm eyaletlerinde ve birçok ülkede birbiri ardına çocuk mahkemelerinin kurulduğu görülmektedir. Örneğin, İngiltere'de 1905, Kanada ve Portekiz'de 1911, Belçika ve Fransa'da 1912, Avusturya'da 1919, Hindistan'da 1920, Hollanda'da 1922, Almanya, Brezilya ve Japonya'da 1923, Yunanistan'da 1924, Meksika'da 1926, Şili'de 1928, İtalya'da ise 1934 yılında çocuklar için ayrı mahkemeler kurulmuştur. Çocuk mahkemesi çocuğun gelişim ve kişilik özelliklerine göre yargılama gerçekleştiren ve rehabilitasyonu içeren özel bir mahkemedir. Çocukların bu mahkemelerde yargılanmasından amaç; kişiliğinin tüm ayrıntılarıyla ele alınması, onu suça iten etkenlerin saptanması sonucu eğitilmesi ve düzeltilmesine yarayacak yaptırımın belirlenmesidir. Çocuk mahkemesinin kuruluş amacı da, suç işlemiş çocukları cezalandırmak değil, toplum ile uyumlu hale getirmek, yeniden topluma kazandırmaktır.

Çocuk mahkemelerinde yer alan kişiler ise hakim, sosyal hizmet uzmanı, yardımcısı, pedagoğ, psikolog, psikiyatrist, savcı ve avukattır. Çocuk mahkemelerinde hakimin görevi, özellikle çok naziktir. Hakimin görevini başarıyla yerine getirebilmesi için çocuk psikolojisini tanınması, eğitim konularına yabancı olmaması, çocuk suçlulara hitap etmeyi bilmesi, onlara şefkatli bir dost ve koruyucu gibi görünmesi gerekmektedir. Ayrıca hakim yalnızca delilleri toplamak, şahitlerin bilgilerini dinlemek ve suç olayının kanunun hangi maddesine girdiğini araştırmakla yetinemez. Onun tüm çabası, suçun gerçek nedenlerini bulmaya, çocuk suçlunun hayatını öğrenmeye ve psikolojisini anlamaya yöneliktir. Öte yandan hakimler kararlarını verdikten sonra çocuk suçlularla ilişkilerini kesmezler. Çocuk mahkemelerinin uzmanları, bu çocukların evde, okulda, sokakta ve başka yerlerdeki yaşamlarını, hareketlerini izleyerek mahkemeye düzenli olarak rapor gönderirler. Bu raporlar, çocukların mahkemedeki fişlerine eklenir. Hakim onları inceleyerek daha önce verdiği kararları değiştirebilir (Akyüz, 2002).

Ayrıca çocuk mahkemeleri tarafından verilecek tedbir kararlarının takibi ve denetimi ile ilgili düzenlemeler yeniden ele alınmış ve bu kararların etkinliğinin sağlanması amacıyla da yeni müesseseler oluşturulmuştur.

8. TÜRKİYE'DE ÇOCUK MAHKEMELERİ: YAPISI GÖREV VE YETKİLERİ

Çocuk mahkemeleri, çocuk suçluluğunu denetim altına almakla yükümlü çocuk adalet dizgesinin en önemli basamaklarından birisidir. Çocuk mahkemeleri, genel olarak çocuğun korunması, toplumsallaşması ve iyileştirilmesi gibi amaçlara hizmet eder (Uluğtekin, 1994).

Ülkemizde çocukların yetişkinlerin yargılandığı genel mahkemeler dışında bir mahkeme tarafından yargılanması öngörülmuş, ancak çocuklarla ilgili ceza hukukunu ilgilendiren yasal düzenlemeler ve çocukların yetişkinlerden ayrı bir yargı merciinde yargılanması konusundaki düzenlemeler dünyadaki diğer ülkelere nazaran çok geç yapılmıştır. Bu konuda 1952 yılında hazırlanmış ve değişikliğe uğramış bulunan Çocuk Mahkemeleri Kanun Tasarısı bulunmakta ise de, tasarı revizyona tabi tutulmak üzere geri alınmış yasallaşması ise ancak 21.11.1979 tarihinde gerçekleşmiştir (Yücel, 1993).

Türkiye'de çocuk mahkemelerinin kurulmasına ilişkin çalışmalar 1945 yılında başlamış olmakla birlikte ancak 07.11.1979 tarihinde kabul edilerek Resmi Gazete'de yayımlanan; ancak 01.06.1982 tarihinde yürürlüğe giren 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu Görev ve Yargılama Yöntemleri Hakkında Kanuna göre her ilde ve nüfusu 100 bini geçen büyük ilçelerde çocuk mahkemeleri kurulması gerekirken sadece sınırlı sayıdaki illerde

çocuk mahkemesi kurulabilmiştir. Ancak 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda da çocuk mahkemelerinin her ilde kurulması belirlenmiştir.

Yürürlükten kaldırılan 2253 Sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu Görev ve Yargılama Yöntemleri Hakkında Kanunun 1. maddesinde çocuk mahkemelerinin toplu mahkeme şeklinde bir başkan ve iki üyeden teşekkül edeceği öngörülmüşken, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile mahkemelerin yapısı değiştirilmiş, mahkemeler “Çocuk Mahkemesi” ve “Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi” olarak iki ayrı mahkeme olarak yeniden yapılandırılmıştır. 5395 sayılı yasa 25. maddeye göre çocuk mahkemesinin tek hâkimden oluşacağı ve bu mahkemelerin her il merkezinde kurulacağı, ayrıca bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak kurulabileceği düzenlenmiştir. Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde ise, bir başkan ile yeteri kadar üye bulunacağı ve mahkemenin bir başkan ve iki üye ile toplanacağı öngörülmüştür.

Ayrıca çocuk mahkemelerinde ve çocuk mahkemesi sıfatı ile yargılama yapan genel mahkemelerde yapılacak duruşmalara artık Cumhuriyet Savcılarının katılmayacakları düzenlenmiş, ancak çocuk mahkemeleri kararlarına karşı mahkemelerin bulunduğu yerlerdeki Cumhuriyet Savcılarının, kanun yoluna başvurabilecekleri öngörülmüştür.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununa göre Çocuk Mahkemesi ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanının 18 yaşından küçükleri kapsadığı belirlenmiştir.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu 26. Maddesinde; mahkemelerin görevleri ile ilgili yapılan düzenlemede, Çocuk Mahkemelerinin görevi, Asliye Ceza Mahkemesi ile Sulh Ceza Mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından, suça sürüklenen çocuklar hakkında açılacak davalar olarak belirlenmiş, Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin görevi de çocuklar tarafından işlenen ve Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren suçlarla ilgili davalar olarak belirlenmiştir.

5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun 10. maddesinde Sulh Ceza Mahkemesinin görevi, 11. maddesinde Asliye Ceza Mahkemesinin görevi, 12. maddesinde ise Ağır Ceza Mahkemesinin görevi düzenlenmiştir. Çocuk Mahkemesinin görevi genel görevli Sulh ve Asliye Ceza Mahkemesinin görev alanı ile ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin görevi ise genel görevli Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanı ile aynıdır. Suçu işleyen çocuk olması nedeniyle atılı suçlarla ilgili davalara bakma görevi Çocuk Mahkemesi Ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemesindedir.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu 17. maddesinde çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi hâlinde 2253 Sayılı Yasada da olduğu gibi soruşturma ve kovuşturmanın ayrı yürütüleceği öngörülmüş, dava açılmasından sonra mahkemenin gerekli görmesi durumunda çocuk hakkındaki yargılamayı genel mahkemedeki davanın sonucuna kadar bekletebileceği gibi davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi hâlinde, Çocuk Mahkemesi veya Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin uygun bulması şartıyla genel

mahkemelerin yargılamanın her aşamasında, davaların birleştirilmesine ilişkin karar verilebilecekleri esası aynen kabul edilmiştir.

Duruşmaların ne şekilde yapılacağı konusunda 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Buna ilişkin hüküm 5271 Sayılı C.M.K. 182 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Duruşmaların yürütülmesi ile ilgili temel kural duruşmaların herkese açık olduğudur. Ancak bu kurala bir takım istisnalar getirilmiştir, bunlardan birisi de sanığın, 18 yaşını doldurmamış olması durumunda duruşmanın kapalı yapılacağına ilişkin 185. madde düzenlemesidir.

Bu düzenlemeye göre, suç tarihinde 18 yaşından küçükler hakkında duruşma zorunlu olarak kapalı yapılacak, bu kişilere ilişkin hüküm de kapalı duruşmada açıklanacaktır. Bununla birlikte soruşturma veya kovuşturma sırasında 18 yaşını doldurmuş bulunanlar hakkındaki yargılama açık olarak yapılacak hükümde aynı şekilde açık olarak okunacaktır.

Çocuk mahkemelerinin salonlarının düzenleme ve döşenmesinde sadeliğe özen gösterilmesi ve çocuklarda tehlikeli bir gururun ve gösteriş hissinin uyanmaması için yargılamaların olabildiğince gizli olarak yapılması önemlidir. Örneğin, İngiltere’de çocuğun yalnızca anne ve babası, çocukla ilgili memurlar, baro üyeleri ve çocukları koruma cemiyetinin temsilcileri duruşma salonunda bulunabilir. Amerika’da ise birkaç resmi görevli dışında başkasının salonda bulundurulmasına izin verilmez. Bu örneklerdeki

uygulamalar, çocukların psikolojileri açısından daha uygundur (Akyüz, 2002).

9. ÇOCUK MAHKEMELERİ VE ÇOCUK KORUMA KANUNU AÇISINDAN ÇOCUK SUÇLULUĞU

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi çocuk olarak tanımlanmış, ancak çocukların cezai sorumluluk yaşı 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenmiştir.

5237 Sayılı T.C.K. 31/1 maddesinde, fiili işlediği sırada 12 yaşını bitirmemiş olan çocuklar hakkında kovuşturma yapılamayacağı ve ceza verilemeyeceği düzenlenmiştir. Ancak bu yaş grubundaki çocuklar hakkında 5395 Sayılı Ç.K.K. 5. maddesinde belirlenen tedbirler uygulanabilecektir. Bu tedbirlerin uygulanması konusunda ise hakime takdir hakkı verilmiştir. Bu yaş grubunda bulunan suça sürüklenen çocuklar açısından tedbir uygulanması ise zorunlu değildir.

T.C.K. 31/2 maddesine göre fiili işlediği sırada 12 yaşını bitirmiş 15 yaşını doldurmamış olan çocukların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçların algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumlulukları bulunmamaktadır. Ancak bu yaş grubundaki çocuklar hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır. Bu durumda bulunan çocuklar hakkında tedbir uygulanması konusunda mahkemenin takdir hakkı yoktur ve tedbir uygulanması zorunluluğu bulunmaktadır.

T.C.K. 31/3 maddesine göre, fiili işlediği sırada 15 yaşını bitirmiş 18 yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğunun

bulunduğu kabul edilmektedir. Bu sorumluluk kısmi bir sorumluluktur ve bu yaş grubundaki çocuklara indirilmiş ceza uygulaması öngörölmüştür. Bu sebeple bunlar hakkında suç işlemiş olmaları nedeniyle koruma tedbiri kuralları işletilemeyecektir. Bununla birlikte bu çocuklar aynı zamanda korunma ihtiyacı içinde bulunan çocuklar da olabileceğinden yine de 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu 5. maddesinde belirtilen tedbirler çocuk hakkında uygulanabilecektir. Ancak bu durumda tedbirin uygulanma sebebi, çocuğun suça sürüklenmiş olması değil, korunma ihtiyacı içinde bulunması olacaktır.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu 21. maddesinde, 15 yaşını doldurmamış bulunan çocuklar hakkında tutuklama tedbirinin uygulanması bakımından sınırlama öngörölmüştür. Buna göre, 15 yaşını doldurmamış çocuklar hakkında işledikleri iddia olunan suç için kanunda öngörölen üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı hiçbir şekilde tutuklama kararı verilemeyecektir. 15 yaşından küçük bulunan çocukların tutuklanması konusunda maddede öngörölen yaş sınırlamasının suç tarihindeki yaş olarak esas alınması gerekmektedir. Suç tarihinde 15 yaşını doldurmamış bulunan çocukların tutuklanması bu maddeye göre yasaktır. Bu nedenle tutuklama kararının verildiği tarihte 15 yaşını doldurmuş bulunan çocuklar hakkında bu madde hükmü uygulanmayacaktır. Buna karşın suç tarihinde 15 yaşından büyük çocuklar hakkında gerek 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu gerekse 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanununda tutuklamayı sınırlayan

bir hüküm bulunmamaktadır. Bu yaş grubundaki çocuklar açısından tutuklama müessesesinin uygulanması 18 yaşından büyüklerle aynıdır.

10. ÇOCUKLARA UYGULANACAK GÜVENLİK TEDBİRLERİ VE CEZALAR

Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, T.C.K. 56 maddesi atfi ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda düzenlenmiştir. Ç.K.K. 11. maddede kanunda düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirler, suç işlemiş ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılır, denilmektedir. Koruyucu ve destekleyici tedbirler Ç.K.K. 5. maddesinde sayılmıştır. Koruyucu ve destekleyici tedbirler, korunmaya muhtaç çocuklar ve suç işlemiş ancak ceza sorumluluğu olmayan çocuklar hakkında uygulanacaktır.

Destek tedbirleri, çocuğun aile ortamından ayrılmamasını sağlamaya yönelik tedbirler olup, çocuğa ailesi ile birlikte ihtiyaç duydukları hizmetlerin verilmesidir. Bu tedbirlerle çocuğun içinde bulunduğu ortamın iyileştirilmesi sağlanmaya çalışılır. Koruyucu tedbirler, çocuğa verilecek destek tedbirlerine rağmen aile ortamında kalmasının yararlı olmadığı düşünülen durumlarda uygulanan tedbirlerdir. Bu tedbirlerin alınması halinde çocuk, bulunduğu aile ortamından geçici süre ile alınmakta ve yatılı bir sosyal hizmet kuruluşuna veya koruyucu aile yanına yerleştirilmekte veya evlat edinilmesine çalışılmaktadır. Çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir alınırken, Türkiye'nin de taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesinin 9. maddesi göz önünde bulundurulacaktır (Balo, 2005).

Koruyucu ve destekleyici tedbirler, öncelikle çocuğun kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir.

Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda, çocuklara da eğitim ve gelişmeleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbirdir.

Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına, iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbirdir.

Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirmemesi halinde çocuğun, resmi veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine yönelik tedbirdir.

Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirdir.

Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir. Barınma tedbiri uygulanan kimselerin talepleri halinde kimlikleri ve adresleri gizli tutulur.

Bu tedbirlerin yerine getirilmesinde Adalet Bakanlığı ve Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu koordinasyonunda, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve ilgili diğer bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşları görev alırlar.

Oniki yaşını tamamlamamış çocuklar ile oniki yaşını tamamlamış onbeş yaşını tamamlamamış ancak işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiil ile ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneği yeterince gelişmemiş olan çocuklar hakkında Ç.K.K. 5. maddesindeki tedbirler uygulanabilecektir. Ancak hakim 12 yaşını tamamlamamış çocuklar açısından tedbir uygulanmasına karar vermek zorunda değildir. Oniki yaşını tamamlamış onbeş yaşını tamamlamamış ancak işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiil ile ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneği yeterince gelişmemiş olan çocuklar hakkında ise hakim Ç.K.K. 5. maddesinde sayılan tedbirlerden çocuk için uygun olan bir ya da birkaçını uygulamak zorundadır, bu yaş grubuna tedbir uygulanması konusunda hakim takdir hakkı bulunmamaktadır.

Onbeş yaşını tamamlamış onsekiz yaşını tamamlamamış olan suça sürüklenen çocuklar açısından ise, cezai sorumlulukları bulunması nedeniyle işledikleri suçlar nedeniyle tedbir kararı verilmeyecektir, ancak suça sürüklenen bu çocukların aynı zamanda korunmaya muhtaç oldukları kanaatine varıldığında mahkeme tarafından haklarında tedbir kararı verilebilecektir.

Çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınabilir, hatta bu karar resen çocuk hakimi tarafından da alınabilir. Çocuk hakkında tedbire hükmedilmeden önce sosyal inceleme yaptırılabilir. Verilecek tedbir veya tedbirlerin kararda açıkça gösterilmesi gerekir. Çocuğun gelişimi ve şartlardaki değişimler göz önünde tutularak çocuk hakkında verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararının kaldırılmasına ya da değiştirilmesine de hakim tarafından karar verilebilir.

11. CEZA İNFAZ KURUMLARI

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazına İlişkin Kanun, çocukların infazının gerçekleştirileceği kurumları yetişkinlerin cezalarının infazının gerçekleştirileceği kurumlardan farklı düzenlemiştir. Bunlar çocuk kapalı ceza infaz kurumları, gençlik kapalı ceza infaz kurumları, gençlik açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitim evleri olarak belirlenmiştir.

Çocuk kapalı ceza infaz kurumları, çocuk tutukluların ya da çocuk eğitim evlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır.

Gençlik kapalı ceza infaz kurumları, cezanın infazına başladığı tarihte onsekiz yaşını tamamlamış olup, yirmibir yaşını tamamlamamış genç hükümlülerin cezalarını çektikleri, eğitim ve öğretim esasına dayalı, firara karşı engelleri olan, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan kurumlardır.

Gençlik açık ceza infaz kurumları, hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edinmelerine öncelik verilen, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan, güvenlik bakımından kurum görevlilerinin gözetimi ve denetimi ile yetinilen kurumlardır. İlk kez suç işleyen ve iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına hükümlü bulunanların cezaları doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirilebilir.

Çocuk eğitim evleri; çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülerek yerine getirildiği tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz, kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanır.

Çocuk hükümlülerin çalıştırılmaları yalnızca meslek eğitimine yönelik olur. Çalışan hükümlülere ürettiklerinden elde edilen gelirden, çalışmaları karşılığında ücret ödenir ve sosyal haklardan da yararlandırılırlar.

Çocukların aldıkları hürriyeti bağlayıcı cezaların infazında ise 15 yaşından küçük suça sürüklenen çocuklar açısından C.G.T.İ.K. 107/5 maddesine göre; koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında, hükümlünün 15 yaşını dolduruncaya kadar infaz kurumunda geçirdiği bir gün, iki gün olarak dikkate alınmaktadır.

Ayrıca 18 yaşından küçük S.S.Ç. ler hakkında verilen adli para cezaları ile kısa süreli hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hapse çevrilemez. Çocuklar için bu adli para cezaları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Hakkında Kanun hükümlerine göre izlenir ve alınır (C.G.T.İ.K. md.106/10-11)

BÖLÜM II

GEREÇ VE YÖNTEM

Suçta sürüklenen çocukların özellikleri, çocukları suç işlemeye iten nedenler, çocukların yaş gruplarına göre yoğunlukla hangi suçları işledikleri, çocukların dahil oldukları yargılama sürecinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde geçen ve geçirilen aşamaların araştırılması amaçlanmış olup, bu konuların tespiti için 2007-2008 yılları arasında Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ve Çocuk Mahkemelerinde karara bağlanmış 292 dosya ve Cumhuriyet Başsavcılığı Çocuk Bürosunda 221 dosya incelenmiştir.

Bu bölümde incelenmek üzere Üsküdar Çocuk Mahkemelerinden ve Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinden temin edilen 292 mahkeme dosyasında; işlenen olaya ilişkin suç bölgesi, suç yeri, suç zamanı, fail sayısı, fail cinsiyeti, mağdur sayısı, mağdur cinsiyeti; faile ilişkin olarak faillerin yaşı, eğitim durumu, çalışıp çalışmadığı, ebeveynlerinin varlığı, ebeveynlerinin medeni hali, kardeş sayısı, ikamet durumu, ailesinin gelir durumu, işledikleri suç türleri, suç aleti kullanımları, kullandıkları suç aletinin cinsi, suç tekrarı, yakalanma şekli, haklarında verilen kararlar incelenmiştir.

Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma bürosundan temin edilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilen 221 dosya; suç yeri, fail sayısı, fail cinsiyeti, mağdur cinsiyeti, mağdur sayısı, koruma kararı olan çocukların yaş grupları, 12 yaş öncesi suçta

sürüklenen çocukların suç türleri, 12-15 ve 16-18 yaş grubundaki suçta sürüklenen çocukların işledikleri suç türleri, haklarında verilen kovuşturamaya ilişkin karar türleri açısından incelenmiştir.

İnceleme için Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığında ve Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığından ve Çocuk Mahkemeleri Hakimlerinden gerekli izinler alınmıştır. Yapılan incelemelerde sanık ve mağdur kimlikleri açıklanmamıştır.

Çalışmamızda, Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığı Çocuk Bürosu, Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ve Çocuk Mahkemelerinin incelenen dosyalarından elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 14 programı kullanılarak yapılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Üsküdar Çocuk Mahkemelerinden ve Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nden temin edilerek incelenen 292 mahkeme dosyasında; işlenen olaya ilişkin, faile ilişkin, failin cinsiyetine ve yaş grubuna ilişkin bulgular, Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma bürosundan temin edilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilen 221 dosyada; suç yeri, fail sayısı, fail cinsiyeti, mağdur cinsiyeti, mağdur sayısı, koruma kararı olan çocukların yaş grupları, 12 yaş altı, 12-15 ve 16-18 yaş grubundaki suça sürüklenen çocukların işledikleri suç türleri, haklarında verilen kovuşturmamaya ilişkin karar türlerine dair bulgular araştırmanın bu bölümünde tablolar halinde sunulmaktadır.

A-) Üsküdar Çocuk Mahkemeleri Ve Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi Dosyalarının İncelenmesi

1-) İncelenen Mahkeme Dosyalarında İşlenen Olaya İlişkin Bulgular

İşlenen olayla ilgili olarak, Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ile Üsküdar Çocuk Mahkemelerine ait karara çıkmış ve kesinleşmiş 292 adet dosya incelenmiştir. İncelenen dosyalarda verilerin tümüne ulaşmak mümkün olmadığından bir kısım tablolarda bulguların toplam sayıları farklılık gösterebilmektedir.

TABLO 1: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suç bölgesi dağılımı

SUÇ BÖLGESİ	N	%
Üsküdar	97	33,2
Ümraniye	119	40,8
Kadıköy	37	12,7
Beykoz	34	11,6
Şile	5	1,7
Toplam	292	100

İncelenen 292 mahkeme dosyasında suç bölgesinin ağırlıklı olarak % 40,8 (n:119) ile Ümraniye bölgesi olduğu, en düşük % 1,7 (n:5) ile Şile bölgesi olduğu tespit edilmiştir.

TABLO 2: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suç yeri dağılımı

SUÇ YERİ	N	%
Açık alan	186	63,7
Ev	34	11,7
İşyeri	38	13,0
Araç	14	4,8
Okul	10	3,4
Müştemilat	10	3,4
Toplam	292	100

İncelenen mahkeme dosyalarında suç yerinin ağırlıklı olarak % 63,7 (n:186) açık alan olduğu, en az suçun işlendiği yer olarak da % 3,4 (n:10) ile okul ve müştemilatın yer aldığı belirlenmiştir.

TABLO 3: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suç zamanı dağılımı

SUÇ ZAMANI	N	%
Gece	116	42,2
Gündüz	159	57,8
Toplam	275	100

Suç zamanının % 57,8 (n:159) ile ağırlıklı olarak gündüz vakti, % 42,2 (n:116) gece vakti olduğu, suç işleme oranında suçun işlendiği zaman açısından büyük bir farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. 17 dosyada suç türü de dikkate alındığında kesin suç zamanının tespit edilmediği belirlenmiştir.

TABLO 4: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların sayısının dağılımı

FAİL SAYISI	N	%
Bir	227	77,7
İki	48	16,4
Üç	9	3,1
Dört	6	2,1
Beş ve üzeri	2	0,7
Toplam	292	100

İncelenen 292 mahkeme dosyasında toplam 227 suça sürüklenen çocuğun yani % 77,7 gibi bir oran ile tek başına suç işlediği, iki ve üzeri sayıda kişinin birlikte suç işledikleri dosyalarda toplam sayılarının 159 kişi olduğu, birlikte suç işlenen 46 failin 18 yaş üzeri oldukları tespit edilmiştir.

TABLO 5 : Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında mağdur sayısı dağılımı

MAĞDUR SAYISI	N	%
Bir	198	90,0
İki	16	7,3
Üç	2	0,9
Dört ve üzeri	4	1,8
Toplam	220	100,0

Tabloda görüldüğü gibi % 90 (n:198) oranla tek mağdurun hedef alındığı, % 7,3 (n:16) iki mağdur, % 0,9 (n:2) üç mağdur, % 1,8 (n:4) dört ve üzeri sayıda mağdurun hedef alındığı tespit edilmiştir.

TABLO 6: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında mağdur cinsiyeti dağılımı

MAĞDUR CİNSİYETİ	N	%
Kadın	53	16.1
Erkek	200	60.6
---	77	23,3
Toplam	330	100.0

Mağdurun cinsiyeti dikkate alındığında % 60,6 (n:200) lık bir oranla erkek mağdurların ağırlıklı olduğu, % 16,1 (n:53) oranla mağdurların kadın olduğu tespit edilmiştir.

TABLO 7: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suç zamanı ile mağdur cinsiyetinin karşılaştırılması

SUÇ ZAMANI	Mağdurun cinsiyeti			
	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Gündüz	29	54,7	112	56,0
Gece	24	45,3	88	44,0
Toplam	53	100.0	200	100.0

Kadınların % 54,7'sinin, erkeklerin % 56,0'ının gündüz vakti mağdur oldukları belirlenmiş ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (X^2 : 0.05, df:1, $p>0.05$).

2-İncelenen Mahkeme Dosyalarında Faillere İlişkin Bulgular

Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ile Üsküdar Çocuk Mahkemelerine ait karara çıkmış ve kesinleşmiş 292 adet dosyanın faillere ilişkin incelemesinde toplam fail sayısı 386 olarak belirlenmiştir. Suça sürüklenen 18 yaşından küçük çocuk sayısının 340, 18 yaş üstü fail sayısının da 46 olduğu tespit edilmiştir. Araştırma konusunun suça sürüklenen çocuklar olması nedeniyle 18 yaş üstü failler çalışma kapsamına dahil edilmemiştir.

TABLO 8: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların sayısının yaş grubuna göre dağılımı

FAİL YAŞ GRUBU	N	%
12-15 YAŞ GRUBU	120	35,2
16-18 YAŞ GRUBU	220	64,8
TOPLAM	340	100,0

16-18 yaş gurubunda kalan çocukların % 64,8 (n:220) ile suç işleme oranının daha fazla olduğu, 12-15 yaş grubundaki çocukların % 35,2 (n:120) oranında suç işlediği tespit edilmiştir.

TABLO 9: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların eğitim durumlarına göre dağılımları

EĞİTİM DURUMU	N	%
Okuryazar değil	19	6,0
Okuryazar	114	35,7
İlköğretim	157	49,2
Lise	29	9,1
Toplam	309	100,0

Suçta sürüklenen çocukların sadece % 6'sının okuryazar olmadıkları, % 35,7'sinin okuryazar, % 49,2'sinin ilköğretim mezunu oldukları tespit edilmiştir.

TABLO 10: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların meslek durumlarına göre dağılımları

MESLEK	N	%
İşçi	108	37,4
Öğrenci	56	18,6
Seyyar satıcı	22	7,3
Satış elemanı	14	4,7
Garson	11	3,7
Kuaför	9	3,0
Hurdacı	9	3,0
Oto tamircisi	6	2,0
Fırıncı	5	1,7
Mesleği yok-işsiz	44	14,6
Nitelikli işsiz	12	4,0
Toplam	296	100.0

Suçta sürüklenen çocukların % 37,4'ünün işçi, % 18,6'sının öğrenci, % 14,6'sının mesleğinin ve işinin olmadığı, % 4,0 ünün mesleği olmasına rağmen işsiz olduğu tespit edilmiştir.

TABLO 11: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin varlığının dağılımı

EBEVEYNİN VARLIĞI	N	%
Anne baba sağ	280	90,9
Baba ölü	18	5,8
Anne ölü	7	2,3
Anne baba ölü	3	1,0
Toplam	308	100.0

Suçta sürüklenen çocukların % 90,9'unun ebeveynlerinin sağ olduğu, % 1'nin de anne ve babasının vefat ettiği tespit edilmiştir.

TABLO 12: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında ebeveynlerinin medeni haline göre suça sürüklenen çocukların dağılımı

EBEVEYNİN MEDENİ HALİ	N	%
Evli birlikte	252	89,4
Boşanmış	14	5,0
Nikahsız birliktelik	12	4,2
Evli ayrı	4	1,4
Toplam	282	100.0

Tabloda da görüldüğü üzere, suça sürüklenen çocukların % 89,4'ün ebeveynlerinin evli ve birlikte yaşadıkları, % 5'nin boşanmış, % 1,4'ünün evli ama ayrı yaşadıkları tespit edilmiştir.

TABLO 13: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların kardeş sayısına göre dağılımları

KARDEŞ SAYISI	N	%
Yok	13	4,2
Bir	63	20,6
İki	62	20,3
Üç	61	19,9
Dört ve üzeri	107	35,0
Toplam	306	100,0

Suçta sürüklenen çocukların % 4,2'sinin kardeşinin bulunmadığı, % 35'inin dört ve üzeri sayıda kardeşi olduğu belirlenmiştir.

TABLO 14: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların ikamet durumuna göre dağılımları

İKAMET DURUMU	N	%
Ailesi yanında	284	90,2
Sokakta	8	2,5
Koruma kararlı yuva	1	0,3
Akraba yanında	22	7,0
Toplam	315	100,0

Suçta sürüklenen çocukların büyük bir çoğunluğunun % 90,2'sinin ailesi ile birlikte, % 0,3'ünün koruma kararı ile yuvada ikamet ettiği tespit edilmiştir. Toplam 340 suçta sürüklenen çocuktan 25 tanesinin ikamet durumunun dosya içeriklerinden tespiti mümkün olmamıştır.

TABLO 15: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların ailesinin gelir durumlarına göre dağılımları

GELİR DURUMU	N	%
Düşük	184	72,7
Orta	43	17,0
Yüksek	26	10,3
Toplam	253	100.0

Suçta sürüklenen çocukların % 72,7'sinin ailesinin gelir durumlarının kötü olduğu, % 10,3'ünün gelir durumunun iyi olduğu belirlenmiştir.

TABLO 16: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların suç türlerine göre dağılımları (genel)

SUÇ TÜRÜ	N	%
Hırsızlık	81	23,8
Kasten yaralama	72	21,2
Yağma	52	15,3
Uyuşturucu ticareti	22	6,5
Uyuşturucu kullanma	16	4,7
Cinsel istismar	12	3,5
Güveni kötüye kullanmak	8	2,4
Kasten öldürmeye teşebbüs	7	2,1
Genel güvenliği tehlikeye sokmak	5	1,5
Trafik güvenliğini tehlikeye sokma	5	1,5
Kamu malına zarar verme	5	1,5
6136 sy muhalefet	4	1,2
Resmi belgede sahtecilik	4	1,2
Taksirle yaralama	3	0,9
Parada Sahtecilik	3	0,9
Hakaret	3	0,9
Tehdit	3	0,9
Hakaret-Tehdit	3	0,9
Şantaj	3	0,9
Başkasına ait kimlik bilgilerini kullanmak	2	0,6

İnsan ticareti	2	0,6
Dinsel törenle evlenmek	2	0,6
5846 sayılı yasaya muhalefet	2	0,6
Diğer(*)	21	6,4
Toplam	340	100.0

(*) Diğer başlığı altında; dolandırıcılık, görevi yaptırmamak için direnme, orman kanununa muhalefet, cezaevine yasak eşya sokmak, pasaport kanununa muhalefet, bilişim sisteminin işleyişini engelleme, bozma verileri yok etme, suç uydurma, suç delillerini gizleme, başkasına ait kredi kartını kullanma, rüşvet teklif etme... vb suçlar yer almaktadır.

Suçta sürüklenen çocukların en yoğun olarak % 23,8'inin hırsızlık, % 21,2'sinin kasten yaralama, % 15,3'ünün yağma suçunu işledikleri, daha az oranda ise % 0,6 ile 5846 sayılı yasaya muhalefet, dinsel törenle evlenmek gibi suçları işledikleri tespit edilmiştir.

TABLO 17: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında 12-15 ve 16-18 yaş grubundaki suça sürüklenen çocukların suç türüne göre dağılımları

SUÇ TÜRLERİ	12-15 YAŞ		16-18 YAŞ	
	N	%	N	%
Hırsızlık	38	31,9	43	19,7
Kasten yaralama	21	16,8	51	23,4
Yağma	20	16,8	32	14,7
Cinsel istismar	6	5,2	6	2,7
Uyuşturucu ticareti	5	4,2	17	7,8
Uyuşturucu kullanmak	4	3,4	12	5,4
Kamu malına zarar verme	4	3,4	1	0,5
Genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak	3	2,5	2	0,9
Kasten öldürmeye teşebbüs	2	1,7	5	2,3
Resmi evrakta sahtecilik	2	1,7	2	0,9
Güveni kötüye kullanmak	2	1,7	6	2,7
Tehdit	1	0,8	2	0,9
Taksirle yaralama	1	0,8	2	0,9
6136 sayılı yasaya muhalefet	1	0,8	3	1,4
5846 sayılı yasaya muhalefet	1	0,8	1	0,5
Trafik güvenliğini tehlikeye sokma	1	0,8	4	1,8
Parada sahtecilik	1	0,8	2	0,9

Şantaj	-	-	3	1,4
Hakaret	-	-	3	1,4
Hakaret-Tehdit	-	-	3	1,4
Başkasına Ait Kimlik Bilgilerini Kullanmak	-	-	2	0,9
Dinsel Törenle evlenmek	-	-	2	0,9
İnsan Ticareti	-	-	2	0,9
Diğer(*)	7	5,9	14	5,7
Toplam	120	100.0	220	100.0

(*) 12-15 yaş grubunda diğer başlığı altında; dolandırıcılığa teşebbüs, bilişim sistemini engelleme, müstehcen yayınları satma, suç delillerini gizleme, rüşvet teklif etme, pasaport kanununa muhalefet ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçları yer almaktadır.

(*) 16-18 yaş grubunda diğer başlığı altında; rüşvet teklif etme, kullanma hırsızlığı, pasaport kanununa muhalefet, tutukevine yasak eşya sokmak, başkasına ait banka veya kredi kartını izinsiz kullanmak, cinsel taciz, görevi yaptırmamak için direnme... gibi suçlar yer almaktadır.

12-15 Yaş grubundaki suça sürüklenen çocukların en yoğun olarak % 31,9'unun hırsızlık suçunu işlediği, bu suçu % 16,8 oranlarıyla kasten yaralama ve yağma suçlarının izlediği; 16-18 yaş grubunda kalan suça sürüklenen çocukların ise ağırlıklı olarak kasten yaralama suçunu işledikleri, ardından hırsızlık ve yağma suçlarının geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca yaş grupları arasında bazı suçların işlenmesi bakımından farklılıklar bulunduğu, 12-15 yaş grubunda şantaj, hakaret, tehdit ve hakaret, başkasına ait kimlik bilgilerini

kullanma, insan ticareti ve dinsel törenle evlenmek suçlarına rastlanmadığı gözlenmiştir.

TABLO 18: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların suçta suç aleti kullanımına göre dağılımları

SUÇ ALETİ	N	%
Var	117	35,2
Yok	215	64,8
Toplam	332	100.0

Suç işlendiği sırada suça sürüklenen çocukların % 35,2'sinin suç aleti kullandığı, % 64,8'inin suç aleti kullanmadığı tespit edilmiştir.

TABLO 19: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların kullandıkları suç aletinin cinsine göre dağılımları

SUÇ ALETİ CİNSİ	N	%
Bıçak	63	53,8
Tabanca	9	7,7
Sopa	3	2,6
Bıçak ve tabanca	2	1,7
Diğer*	40	34,2
Toplam	117	100.0

* Diğer olarak belirtilen aletler muşta, taş, tornavida, demir kesme makası, kırık cam vb aletlerdir.

Suçta sürüklenen çocukların eylemleri sırasında % 53,8'inin ağırlıklı olarak bıçak kullandığı, % 2,6'sının sopa, % 1,7'sinin hem bıçak hem tabanca kullandıkları tespit edilmiştir.

TABLO 20: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların suç tekrarı durumlarına göre dağılımları

SUÇ TEKRARI	N	%
Yok	327	96,1
Bir	3	0,9
İki	4	1,2
Üç ve üzeri	6	1,8
Toplam	340	100.0

Tablodan da görüldüğü üzere suça sürüklenen çocukların % 96,1’inde suç tekrarı olmadığı, % 0,9’unda ise bir kez, % 1,8’inde ise üç ve üzeri sayıda suç tekrarı olduğu tespit edilmiştir.

Suç tekrarında ise en fazla tekrar eden suç türünün % 58,3 (n:7) ile hırsızlık suçu olduğu, diğerlerinin ise uyuşturucu ticareti, güveni kötüye kullanma, yağma, tehdit gibi suçlar olduğu tespit edilmiştir.

TABLO 21: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların yakalanma şekillerine göre dağılımları

YAKALANMA ŞEKLİ	N	%
Polis	210	61,7
Vatandaş	20	5,8
Kendiliğinden teslim olma	35	10,2
Suç araştırması sonrasında	75	22,3
Toplam	340	100.0

Suçta sürüklenen çocukların suçtan sonra % 61,7'sinin polis tarafından yakalandığı, % 5,8'inin vatandaş tarafından yakalanıp emniyet güçlerine teslim edildikleri tespit edilmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların % 11,8'inin (32 kişi) yakalanma sırasında mukavemette bulunduğu da belirlenmiştir.

TABLO 22: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen karar türlerinin dağılımları

VERİLEN KARAR	N	%
Beraat	91	26,9
Mahkumiyet	100	29,6
Mahkumiyet hükmün açıklanmasının geri bırakılması	40	11,8
Mahkumiyet erteleme	7	2,1
Uzlaşma veya vazgeçme ile düşme	82	23,7
Ceza tertibine yer olmadığına	14	4,1
İdari para cezası	3	0,9
Davanın reddi	3	0,9
Toplam	340	100.0

Mahkeme kararlarında toplamda % 43,5 ile mahkumiyet hükmünün ağırlıkta olduğu, akabinde % 26,9 ile beraat hükümlerinin geldiği, % 0,9 idari para cezası ile davanın reddine ait kararların verildiği tespit edilmiştir.

3-Mahkeme Dosyalarında İncelenen Bazı Değişkenlerin Faillerin Cinsiyetine Ve Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılması

Aşağıda cinsiyete veya yaşa göre anlamlı farklılıklar bulunan değişkenlerin tabloları verilmiştir.

TABLO 23: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların cinsiyetine göre mağdur cinsiyeti

MAĞDUR CİNSİYETİ	FAİL KIZ		FAİL ERKEK	
	N	%	N	%
Kadın	20	90,9	33	13,6
Erkek	2	9,1	210	86,4
Toplam	22	100.0	243	100.0

Suçta sürüklenen çocuk failin cinsiyeti kız olduğunda mağdurun cinsiyetinin % 90,9 ile yani çoğunlukla kadın, suçta sürüklenen çocuk fail erkek olduğunda mağdurun cinsiyetinin % 86,4 ile erkek olduğu belirlenmiştir. Faillerin cinsiyet dağılımındaki dengesizlik nedeniyle istatistiksel analiz yapılamamıştır.

TABLO 24: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların cinsiyete ve yaş grubuna göre dağılımları

YAŞ GRUBU	FAİL KIZ		FAİL ERKEK	
	N	%	N	%
12-15	16	59,3	104	33,2
16-18	11	40,7	209	66,8
TOPLAM	27	100.0	313	100.0

Bu tabloya göre de kız çocuklarının 12-15 yaş, erkek çocuklarının 16-18 yaş grubunda daha fazla suç işledikleri görülmektedir. İstatistiksel olarak da anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2 = 7.29$, df: 1, $p < 0.01$).

TABLO 25: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların cinsiyetine göre suç türlerinin dağılımı

SUÇ TÜRLERİ	FAİL KIZ		FAİL ERKEK	
	N	%	N	%
Hırsızlık	10	37,0	71	22,7
Kasten yaralama	6	22,3	66	21,1
Yağma	1	3,7	51	16,3
Uyuşturucu ticareti	1	3,7	21	6,7
Uyuşturucu kullanma	1	3,7	15	4,9
Tehdit	1	3,7	2	0,6
Dinsel törenle evlenme	1	3,7	1	0,3
Resmi evrakta sahtecilik	1	3,7	3	1,0
İnsan Ticareti	2	7,4	–	–
Cinsel istismar	–	–	12	3,8
Güveni kötüye kullanma	–	–	8	2,5
Kasten öldürmeye teşebbüs	–	–	7	2,2
Genel güvenliği tehlikeye sokmak	–	–	5	1,6
Trafik güvenliğini tehlikeye sokmak	–	–	5	1,6
6136 sayılı yasaya muhalefet	–	–	4	1,2
Kamu malına zarar verme	–	–	5	1,6
Hakaret-Tehdit	–	–	3	1,0
Parada sahtecilik	–	–	3	1,0

Taksirle Yaralama	–	–	3	1,0
Hakaret	–	–	3	1,0
Şantaj	–	–	3	1,0
Başkasına ait kimlik bilgilerini kullanmak	–	–	2	0,6
5846 sayılı yasaya muhalefet	–	–	2	0,6
Diğer(*)	3	11,1	18	5,7
Toplam	27	100.0	313	100.0

(*) Kız grubunda diğer başlığı altında; bilişim sistemini engelleme, rüşvet teklif etme, başkasına ait banka veya kredi kartını izinsiz kullanmak suçları yer almaktadır.

(*) Erkek grubunda diğer başlığı altında; rüşvet teklif etme, kullanma hırsızlığı, pasaport kanununa muhalefet, tutukevine yasak eşya sokmak, başkasına ait banka veya kredi kartını izinsiz kullanmak, cinsel taciz, görevi yaptırmamak için direnme, suç uydurma, suç delillerini gizleme... gibi suçlar yer almaktadır.

Suçta sürüklenen kız çocukları arasında % 37 ile hırsızlık, % 22,3 ile kasten yaralama, % 3,7 ile yağma, uyuşturucu ticareti ve uyuşturucu kullanma suç türlerinin işlendiği, suçta sürüklenen erkek çocukları arasında ise % 22,7 ile hırsızlık, % 21,1 ile kasten yaralama, % 16,3 ile yağma suçlarının ağırlıklı olarak işlendiği, en az oranda % 0,6 başkasına ait kimlik bilgilerini kullanmak ve 5846 sayılı yasaya muhalefet suçlarının işlendiği tespit edilmiştir.

TABLO 26: Üsküdar Bölgesinde incelenen mahkeme dosyalarında suça sürüklenen çocukların yaş gruplarına göre suç zamanı dağılımı

	12-15 YAŞ		16-18 YAŞ	
	N	%	N	%
Gece	35	30,4	102	50,0
Gündüz	80	69,6	102	50,0
Toplam	115	100.0	204	100.0

12-15 yaş grubunda suç zamanı çoğunlukla gündüz iken, 16-18 yaş grubunda ise suç zamanı çoğunlukla gece olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

($X^2=11,49$, $df:1$, $p < 0,001$).

**B-) Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığı Çocuk Bürosunun
Kovuşturmama Kararı Dosyalarının İncelenmesi**

TABLO 27: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda suça sürüklenen çocuklar açısından suç yeri dağılımı

SUÇ YERİ	N	%
Açık alan	90	40,7
Ev	42	19,0
İşyeri	23	10,4
Okul	25	11,3
Araç	12	5,4
Müştemilat	29	13,2
Toplam	221	100

İncelenen Cumhuriyet Başsavcılığı dosyalarında suç yerinin ağırlıklı olarak % 40,7 ile açık alan olduğu, % 5,4 ile araç ve müştemilat olduğu tespit edilmiştir.

TABLO 28: Kovuşturmama kararı verilen incelenen savcılık dosyalarında suça sürüklenen çocukların sayı olarak dağılımları

FAİL SAYISI	N	%
Bir	145	65,7
İki	45	20,3
Üç	21	9,5
Dört	6	2,7
Beş	4	1,8
Toplam	221	100

Kovuşturmama kararlarında suça sürüklenen çocukların % 65,7 ile ağırlıklı olarak tek başlarına suç işledikleri, % 20,3 oranında iki kişi suç işledikleri, % 1,8 oranında beş kişinin birlikte suç işledikleri tespit edilmiştir. Bu tabloda 221 dosyadaki toplam 342 failin toplam 283'ünün 18 yaş altı olduğu, 59 failin ise 18 yaşından büyük olduğu tespit edilmiş ve yaşı 18 den büyük olan failer değerlendirmeye alınmamıştır.

TABLO 29: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda mağdur cinsiyeti dağılımı

MAĞDUR CİNSİYETİ	N	%
Kadın	61	31,8
Erkek	131	68,2
Toplam	192	100

Mağdurun cinsiyeti dikkate alındığında yine burada da mahkeme dosyalarında olduğu gibi % 68,2 lik bir oranla erkek mağdurların ağırlıklı olduğu, % 31,8 oranında mağdurların kadın olduğu tespit edilmiştir.

TABLO 30: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda mağdur sayısı dağılımı

MAĞDUR SAYISI	N	%
Bir	179	93,2
İki	9	4,7
Üç	3	1,6
Dört	1	0,5
Toplam	192	100

Suça sürüklenen çocuklar tarafından % 93,2 oranla tek mağdurun hedef alındığı, % 4,7 iki mağdur, % 0,5 dört mağdurun hedef alındığı tespit edilmiştir.

TABLO 31: Kovuşturmama kararı verilen incelenen savcılık dosyalarında haklarında koruma kararı olan çocukların yaş gruplarına göre dağılımları

YAŞ GRUBU	KORUMA KARARI					
	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
12 Yaş Öncesi	5	14,3	30	85,7	35	100
12-15 Yaş Grubu	1	1,0	97	99,0	98	100
16-18 Yaş Grubu	1	0,7	149	99,3	150	100

Suçta sürüklenen çocuklardan 12 yaş ve öncesi hakkında koruma kararı olanların % 14,3 oranında olduğu, 12-15 yaş arasındaki çocukların % 1'i hakkında ve 16-18 yaş grubu çocukların % 0,7'si hakkında koruma kararı bulunduğu tespit edilmiştir. Yaş gruplarına göre suça sürüklenen çocuklarda koruma kararlı olan çocukların azınlıkta kaldığı tespit edilmiştir.

TABLO 32: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda 12 yaş altı, 12-15 ve 16-18 yaş grubu suça sürüklenen çocuklarda suç tipi dağılımı

SUÇ TÜRLERİ	12 YAŞ ALTI		12-15 YAŞ		16-18 YAŞ	
	N	%	N	%	N	%
Kasten yaralama	6	17,1	46	46,9	42	28,0
Hırsızlık	20	57,1	16	16,2	37	24,3
Taksirle yaralama	1	2,9	8	8,2	11	7,3
Tehdit	-	-	3	3,2	8	5,3
Güveni kötüye kullanmak	-	-	1	1,0	6	4,0
Cinsel istismar	3	8,4	3	3,2	4	2,7
Hakaret			2	2,0	4	2,7
Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma	-	-	-	-	4	2,7
Uyuşturucu kullanmak	-	-	-	-	4	2,7
Genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak	-	-	-	-	3	2,0
6136 sayılı yasaya muhalefet	-	-	1	1,0	3	2,0
İftira	-	-	2	2,0	2	1,3
Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi	-	-	1	1,0	2	1,3

Evi terk eden çocuğu						
ailesine veya yetkili	-	-	-	-	2	1,3
makama bildirmemek						
Yağma	1	2,9	5	5,1	2	1,3
Tehdit-hakaret	-	-	1	1,0	2	1,3
Fiyatları etkilemek	-	-	1	1,0	1	0,7
Başkasına ait kimlik						
bilgilerini kullanma	1	2,9	1	1,0	1	0,7
Kişilerin huzur ve						
sükûnu bozma	-	-	3	3,2	1	0,7
Uyuşturucu ticareti	-	-	1	1,0	1	0,7
Kasten öldürme	-	-	-	-	1	0,7
Parada sahtecilik	1	2,9	1	1,0	-	-
Resmi evrakta sahtecilik	-	-	1	1,0	-	-
5846 sayılı yasaya						
muhalefet	-	-	1	1,0	-	-
Kaybolmuş ya da hata						
sonucu ele geçmiş eşya	1	2,9	-	-	-	-
üzerinde tasarruf						
Telefonda Rahatsız etme	1	2,9	-	-	-	-
Diğer*	-	-	-	-	9	6,3
Toplam	35	100	98	100	150	100

*Diğer başlığı altında 16-18 yaş grubunda dolandırıcılığa teşebbüs, konut dokunulmazlığını ihlal, görevi yaptırılmamak için direnme, yalan tanıklık. vb. gibi suçlar yer almaktadır.

12 yaş altı suça sürüklenen çocuklarda ağırlıklı olarak hırsızlık suçunun yer aldığı, ayrıca bu yaş grubunda suç tiplerinin oldukça sınırlı olduğu, uyuşturucu ticareti ve kullanmak için uyuşturucu bulundurmamak, genel güvenliği tehlikeye sokmak, 6136 sayılı yasaya muhalefet, kasten öldürmeye teşebbüs, güveni kötüye kullanmak, kamu malına zarar vermek ve bunlar gibi 12-15 ve 16-18 yaş gruplarında rastlanan pek çok suç tipine 12 yaş altı çocuklarda rastlanmadığı belirlenmiştir.

12-15 ve 16-18 yaş grubundaki suça sürüklenen çocukların en yoğun olarak kasten yaralama suçunu işledikleri, bu suçu hırsızlık suçunun izlediği, ardından taksirle yaralama suçunun geldiği tespit edilmiştir. Yaş gruplarına göre işlenen suçlarda farklılıklar olduğu 16-18 yaş grubunda yer alan suça sürüklenen çocukların işlemiş oldukları iddia edilen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, uyuşturucu kullanma ve genel güvenliği kasten tehlikeye sokma gibi suçların 12-15 yaş grubundaki suça sürüklenen çocuklarda rastlanılmadığı tespit edilmiştir.

TABLO 33: Kovuşturulmama kararı verilen dosyalarda suça sürüklenen çocuklarda cinsiyete göre suç tipi dağılımı

SUÇ TÜRLERİ	FAİL ERKEK		FAİL KIZ	
	N	%	N	%
Kasten yaralama	83	34,8	11	24,6
Hırsızlık	55	22,4	18	40,2
Taksirle Yaralama	19	8,0	1	2,2
Tehdit	10	4,2	1	2,2
Cinsel istismar	9	3,8	1	2,2
Yağma	8	3,4	-	-
Güveni kötüye kullanma	6	2,5	1	2,2
Hakaret	5	2,1	1	2,2
Uyuşturucu kullanma	4	1,7	-	-
6136 sayılı yasaya muhalefet	4	1,7	-	-
Kişilerin huzur ve sükununu bozmak	4	1,7	-	-
Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma	4	1,7	-	-
Genel güvenliği tehlikeye sokmak	3	1,6	-	-
Uyuşturucu ticareti	2	0,8	-	-
Fiyatları etkilemek	2	0,8	-	-
Evi terk eden çocuğu ailesine ve yetkili makama bildirmemek	2	0,8	-	-
Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi	2	0,8	1	2,2

İftira	2	0,8	2	4,4
Kasten öldürme	1	0,4	-	-
Trafik güvenliğini tehlikeye sokmak	1	0,4	-	-
Başkasına ait kimlik bilgilerini kullanmak	1	0,4	2	4,4
Parada sahtecilik	1	0,4	1	2,2
Hakaret-Tehdit	1	0,4	2	4,4
Diğer(*)	9	4,8	3	6,6
Toplam	238	100	45	100

(*)Erkek grubunda diğer başlığı altında; görevi yaptırmamak için direnme, 5846 sayılı yasaya muhalefet, başkasına ait banka veya kredi kartının izinsiz kullanılması, konut dokunulmazlığını ihlal, suçluyu kayırma, kuru sıkı tabanca taşımak, kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf, telefonda rahatsız etme, kasten yaralama-hakaret suçları yer almaktadır.

(*)Kız grubunda diğer başlığı altında; dolandırıcılığa teşebbüs, yalan tanıklık, kaybolmuş eşya üzerinde tasarruf suçları yer almaktadır.

Kovuşturmama kararı verilen savcılık dosyaları ile mahkeme dosyalarında da görüldüğü gibi erkek suça sürüklenen çocuklarda kasten yaralama suçunun ağırlıkta ve ilk sırada yer aldığı, kız suça sürüklenen çocuklarda ise hırsızlık suçunun ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda cinsiyete göre suç türleri arasında da farklılık bulunduğu, kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha az suç işledikleri gibi, erkeklerde görülen bazı suç tiplerinin kız çocukların da daha az ya da hiç görülmediği tespit edilmiştir.

TABLO 34: Kovuşturmama kararı verilen dosyalarda yaş gruplarına göre suça sürüklenen çocuklar için verilen karar türlerinin dağılımı

VERİLEN KARAR	12 YAŞ ALTI		12-15 YAŞ		16-18 YAŞ	
	N	%	N	%	N	%
12 den Küçük	26	74,3	1	1,0	-	-
Suç ve Suçluluk Yok	3	8,6	6	6,1	16	10,7
Delil Yetersizliği	2	5,7	36	36,7	71	47,3
Şikayetten Vazgeçme	2	5,7	52	53,2	53	35,3
Uzlaşma	-	-	2	2,0	4	2,7
Diğer*	2	5,7	1	1,0	6	4,0
Toplam	35	100	98	100	150	100

*Diğer başlığı altında, mükerrer suç ve şahsi cezasızlık halleri nedeniyle verilen takipsizlik kararları yer almaktadır.

12 yaş altı suça sürüklenen çocuklarda kovuşturma yasağı olması nedeniyle % 74,3 ile yaş küçüklüğü nedeniyle takipsizlik kararının verildiği, % 5,7 ile delil yetersizliği ve şikayetten vazgeçme nedenleri ile takipsizlik kararı verildiği; 12-15 yaş grubu çocuklarda % 53,2 ile şikayetten vazgeçme, % 2 ile uzlaşma nedeniyle; 16-18 yaş grubunda en fazla % 47,3 ile delil yetersizliği, en az oranda ise uzlaşma nedeniyle takipsizlik kararı verildiği belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bölgesel olarak yaptığımız bu çalışmada soruşturma ve kovuşturma dosyalarından yola çıkılarak somut olaylarla suçlu çocuk profillerinin belirlenebilmesi, çocuk suçluluğuna dikkatlerin çekilebilmesi, çocukları suça iten nedenlerin ortaya konulabilmesi, çocukları suça iten bu nedenlerin ortadan kaldırılabilmesi, şartların iyileştirilebilmesi, sağlıklı çözüm yolları üretilebilmesi amaçlanmaktadır.

Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ile Üsküdar Çocuk Mahkemelerine ait karara çıkmış ve kesinleşmiş 292 adet dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda;

Suçta sürüklenen çocukların suç bölgesinin ağırlıklı olarak % 40,8 ile Ümraniye bölgesi olduğu, en düşük % 1,7 ile Şile bölgesi olduğu tespit edilmiştir. Bu zamana kadar yapılan araştırmalarda suç bölgesi incelemesine gidilmediği, bu nedenle bu şekilde bir çalışma yapıldığı takdirde verilerin sağlıklı karşılaştırılmasının yapıp değerlendirme yapılabileceği düşünülmektedir.

Ancak; Üsküdar, Ümraniye, Kadıköy, Beykoz ve Şile bölgeleri karşılaştırıldığında Ümraniye ilçesinin diğer ilçelere nazaran

ilçe olarak yeni kurulması, kırsal bölgeden yoğun göç alması, gecekondulaşmanın çok olması ve kozmopolit nüfus özellikleri göstermesinin suçun bu bölgede daha yoğun işlenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim Gökçe (1971), bir araştırmasında Ankara'da polise intikal eden 0-19 yaş arasındaki çocuk vakalarında 2/3'ünün gecekondulardan geldiğinin görüldüğünü belirtmiştir.

Suç yerinin ağırlıklı olarak % 63,7 ile açık alan olduğu, en az suçun işlendiği yer olarak da % 3,4 ile okul ve müstemilatın yer aldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmadan da anlaşılacağı üzere suça sürüklenen çocukların eğitim görmedikleri ya da eğitimlerini yarıda bıraktıkları anlaşılacakla, okulda geçirilen zamanın az olması ya da okulun kendine özgü güvenlik tedbirlerinin olması nedeniyle okulda suç işleme oranının düşük olduğu kanaatine varılmıştır. Okula gitmeyen ya da dışarıda çalışmak zorunda kalan çocukların dış çevrede daha çok vakit geçirmeleri, akran grupları ile bir arada kalmaları, açık alanların okula nazaran mağdur profili ve sayı yönünden çeşitlilik göstermesi nedenleri ile çocukların açık alanda daha fazla suç işledikleri düşünülmektedir.

Suç zamanının ise % 57,8 (n:159) ile ağırlıklı olarak gündüz vakti, % 42,2 (n:116) gece vakti olduğu, suç işleme oranında suçun işlendiği zaman açısından büyük bir farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. 17 dosyada suç türü de dikkate alındığında kesin suç zamanının tespit edilemediği belirlenmiştir.

İncelenen 292 mahkeme dosyasında toplam 227 suça sürüklenen çocuğun yani % 77,7 gibi bir oran ile tek başına suç işlediği, iki ve üzeri sayıda kişinin birlikte suç işledikleri dosyalarda toplam sayılarının 159 kişi olduğu, birlikte suç işlenen 46 failin 18 yaş üzeri oldukları tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde; Üsküdar bölgesinde yaptığımız bu çalışmamızın sonuçlarını destekleyen ve desteklemeyen farklı bulgular görülmüştür. Yavuz (2003), çocukların % 11,8'inin tek başına, % 81,7'sinin arkadaşıyla, % 7'sinin biri ile birlikte suç işlediklerini belirtmiştir.

Hancı (2002) tarafından yapılan bir çalışmada özellikle mala yönelik suçlarda çocukların gruplar halinde suç işleme oranlarının % 50'lerin üzerine çıktığı, okuryazar olmayan çocuklarda ise toplu halde suç işleme oranının % 60 olduğu bulunmuştur.

Dağlar (2003), çalışmasında çocukların % 61,8'inin suçu tek başına işlemediğini tespit etmiştir.

Göcek (2009), Üsküdar bölgesinde yaptığı çalışmasında, suça sürüklenen çocukların % 73 oranında (120 kişi) tek başına, % 27 oranında ise (45 kişi) iki ve daha fazla kişi ile birlikte suç işlediklerini belirtmiştir. Söz konusu bu çalışmanın bulguları çalışmamızı desteklemektedir.

Suçta sürüklenen çocuklar tarafından % 90 oranında tek mağdurun hedef alındığı, % 7,3 iki mağdur, % 0,9 üç mağdur, %1,8 dört ve üzeri sayıda mağdurun hedef alındığı tespit edilmiştir. Çalışmamızda tek başına suç işleyen suça sürüklenen çocukların

oranının yüksek olduğunun belirlendiği, hedef alınan mağdur sayısının da çoğunlukla tek olduğu gözetildiğinde, tek başına suç işleyen çocuklar için tek mağdura yönelmenin daha kolay olduğu ve bu nedenle tek mağdurun tercih edildiği kanaatine varılmıştır.

Mağdurun cinsiyeti dikkate alındığında % 60,6 lık bir oranla mağdurların erkek ağırlıklı olduğu, % 16,1 lik bir oranla mağdurların kadın olduğu tespit edilmiştir. Suç zamanı ile mağdur cinsiyetinin karşılaştırılmasında ise kadınların % 54,7'sinin, erkeklerin ise % 56,0'ının gündüz vakti mağdur oldukları belirlenmiş ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (X^2 : 0.05, df:1, $p>0.05$).

İncelenen mahkeme dosyalarında suç türüne göre mağduru olmayan suçlar nedeniyle (uyuşturucu ticareti, 6136 sayılı yasaya muhalefet, bandrolsüz CD satmak, pasaport kanununa muhalefet, uyuşturucu madde kullanmak, belgede sahtecilik... vb. gibi) mağdur sayısı toplam dosya sayısına göre farklılık göstermektedir.

Göcek (2009), Üsküdar bölgesinde yaptığı çalışmasında, çocuklar tarafından işlenen suçların mağdurlarının % 86'sının erkek % 14'ünün kadın olduğunu tespit etmiştir.

Erkeklerin evin dışında daha aktif rol almaları, dışarıda geçirdikleri zamanın hem gece hem de gündüz saatlerinde kadınlara oranla daha fazla olması nedenleri ile mağdur cinsiyetinin ağırlıklı olarak erkek olduğu kanaatine varılmıştır.

Suçta sürüklenen çocuklardan 16-18 yaş gurubunda yer alan çocukların % 64,8 (220 kişi) ile suç işleme oranının daha fazla olduğu, 12-15 yaş grubundaki çocukların % 35,2 (120 kişi) oranında suç işlediği tespit edilmiştir.

Tüfekçi (2005); arkadaş gruplarının çocuk üzerinde etkisi her yaşta olmakla beraber, en önemli etkisi ergenlik döneminde olmaktadır. Küçük yaşlara nazaran ergenlik döneminde, aile ile daha az zaman geçirilirken arkadaşlarla geçirilen zaman artmaktadır. Ergenlik dönemindeki arkadaşlıklarda duygu ve düşüncelerin paylaşımı daha fazla olmakta ve boş zamanlar aile denetimine daha az açık olurken daha fazla arkadaş grubu faaliyetleri içermektedir.

16-18 yaş grubundaki çocukların ergenlik dönemi içinde olmaları, bu dönemde karşılaşılan sorunlarla başa çıkamama, kurallara uymak istememe, özellikle yetişkinlerin koyduğu kuralları inkar etme, bununla birlikte üçüncü kişiler tarafından bu yaş grubundaki çocukların ergenlik döneminin özelliği nedeniyle de suçta daha rahat yönlendirilmeleri bu yaş grubunda kendini ispatlama çabası içinde olmaları yada daha fevri hareket etmeleri de söz konusu olduğundan 16-18 yaş grubundaki çocukların suç işleme oranının fazla olduğu düşünülmektedir.

Literatüre baktığımızda bu konuda yapılan çalışmalardan Karpat ve arkadaşlarının 1994 yılında 607 çocuğa uyguladıkları ankette 15-18 yaş grubunda bulunanların suç işleme oranı % 81,05 olarak saptanmıştır.

Türkeri (1995); çocukların çeşitli suçları çoğunlukla 14 yaştan başlayarak (% 10,9), 17 yaşa kadar (% 39,5) işlemekte olduğunu tespit etmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların sadece % 6'sının okuryazar olmadıkları, % 35,7'sinin okuryazar, % 49,2'sinin ilköğretim mezunu oldukları tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere çalışmamızda okuryazar olmayan çocukların oranının düşük olduğu, suçta sürüklenen çocukların yüksek bir oranda ilköğretim mezunu oldukları belirlenmiştir.

Türkeri (1995), Çırak (1996), Çamkerten (1999), Tirali (2000) tarafından yapılan çalışmalarda suçta sürüklenen çocukların büyük bir kısmının ilkokul mezunu oldukları belirlenmiştir. Bu sonuç bulgularımızı destekler niteliktedir.

Yavuzer (2006) ise; bin ergenin katıldığı çalışmasında 576 sınıfın hiç öğrenim görmediğini, 481 inin okuma yazma bilmediklerini, 214 ünün ise ilkokul mezunu olduğunu belirlemiştir.

Suçta sürüklenen çocukların % 37,4'ünün işçi, % 18,6'sının öğrenci, % 14,6 sınıfın mesleğinin olmadığı, % 4,0 ünün mesleği var ama işsiz olduğu tespit edilmiştir.

Ögel ve arkadaşları (2004); İstanbul'da lise 2. sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında, suç işleyen lise öğrencilerinde bir işyerinde çalışma oranının, işlemeyenlere göre 2,6 kat daha fazla olduğunu, suç işleyen öğrencilerin çoğunlukla çalışmaya başladıkları yaşın 13-15 yaşları arasında olduğunu saptamışlardır.

Aksoy ve Ögel (2004); tutuklu ve hükümlü ergenlerle İstanbul, Ankara, Elazığ ve İzmir'de bulunan tutukevi ve islahahlerinde bulunan 18 yaş ve altı 270 ergen ile yaptıkları çalışmada, tutuklu ve hükümlü ergenlerin % 41,9'u 13-15 yaşlarında, % 29,2'si 10-12 yaşlarında, % 13,8'i ise 6-9 yaşları arasında bir işyerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Göcek (2009), Üsküdar bölgesinde yaptığı çalışmasında, suça sürüklenen çocukların % 68'inin çalıştığını, % 48'inin ise çalışmadığını belirlemiştir.

Çalışmamızda suça sürüklenen çocukların % 90,9'unun ebeveynlerinin sağ olduğu, % 5,8'inde babanın ve % 2,3'ünde de annenin vefat ettiği, % 1'nin de anne ve babanın olmadığı tespit edilmiştir. Suça sürüklenen çocukların % 89,4'ün ebeveynlerinin evli ve birlikte yaşadıkları, % 5'nin boşanmış, % 1,4'ünün evli ama ayrı yaşadıkları belirlenmiştir.

Çırak (1996) ve Erkan (1995), suç işleyen ve hükümlü çocukların ailesinin çoğunun hayatta ve birlikte yaşamakta olduklarını belirlemişlerdir.

Gürsel (1997), hükümlü gençlerin % 94'ünün annesi, % 85,4'ünün babasının hayatta olduğunu, % 3,3'ünün annesinin ve % 11,8'inin babasının hayatta olmadığını tespit etmiştir.

Tartar (1993), Metropolitan Alanda Çocuk Suçluluğu isimli çalışmasında İstanbul çevresinde yaptığı incelemede, çocukların % 33,3'ünün anne ve babasının birlikte olduğu, % 9,8'inin annesinin

olmadığı, % 8,8'inin babasının olmadığı, % 5,9'unun anne ve babasının olmadığını belirlemiştir.

Beslen (1988), çocuk suçluluğu üzerine Elazığ Çocuk İslahevinde yaptığı sosyolojik çalışmasında; suça sürüklenen çocukların ailelerinin sosyal yapılarına baktığında % 30,8'inin parçalanmış ailelere sahip olduğunu belirlemiştir.

Özkan (1995), ailenin bazı özelliklerinin çocuğun suça yönelmesindeki etkisi konulu çalışmasında ise bu oranı % 15 olarak belirlemiştir.

Küçüker'in 2001 yılında yaptığı bir çalışmada ise, suça sürüklenen çocuklarda anne veya babanın ölümü, boşanma veya diğer sebeplerden parçalanmış aile oranı % 26,4 olarak saptanmıştır.

Yavuzer ve arkadaşlarının 1996 yılında yaptıkları bir çalışmada ise, suç işleyen gençlerin % 22'sinin dağılmış ailelerden geldiklerini tespit etmişlerdir. Aynı çalışmada bu gençlerin % 47,6'sının anne ve babalarının çeşitli sürelerde ayrı kaldıkları tespit edilmiştir.

Göcek (2009), Üsküdar bölgesinde yaptığı çalışmasında, suça sürüklenen çocukların % 85'inin aile bütünlüğünün mevcut olduğunu, % 9'unda anne babanın ayrı yaşadığını belirtmiştir. Yapılan bu çalışmalar ile çalışmamız arasında benzerlik olduğu görülmüştür.

Çalışmamızda suça sürüklenen çocukların % 4,2'sinin kardeşinin bulunmadığı, % 35'inin dört ve üzeri sayıda kardeşi olduğu belirlenmiştir.

Çeşitli çalışmalarda da suç işleyen çocukların üç ve dörtten fazla kardeşe sahip olduğu saptanmıştır (Engeller, 1999; Yakışıklı, 1997; Beslen, 1988; Türkeri,1995).

Tekin (1996), Ankara ıslahevindeki çocukların suç işlemelerinde din eğitimi eksikliğinin rolü konulu çalışmasında çocukların % 71,3'ünün dört ve beşten fazla kardeşe sahip olduklarını belirlemiştir.

Doğan (1995), çocukları suça iten nedenlerin incelenmesi ve suç türleri konulu çalışmasında, suçlu gruplardan mala ilişkin suçların % 86,8'inin, şahsa ilişkin suçların % 81,4'ünün, cinsel suçların % 76'sının kalabalık ailelerden geldiklerini tespit etmiştir.

Yavuzer ve arkadaşlarının 1996 yılında kanunla ihtilafa düşen çocuklarla ilgili olarak yaptıkları bir araştırmada da; ailedeki çocuk sayısı arttıkça suç işleme oranlarında bir artış olduğu gösterilmektedir. Suç işleme davranışı gösteren çocukların % 62,5'inin dört ya da daha fazla kardeşe sahip olduğu dikkati çekmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, çocuk sayısı fazla olan aileler çocuklarına gereken ilgiyi gösterememekte ve bunun sonucunda çocukların ihtiyaçları yeterince karşılanamamaktadır. Bu da çocukların suça sürüklenmesinde etkili olabilmektedir.

Çalışmamızdan elde edilen bulgulardan biri de suça sürüklenen çocukların büyük bir çoğunluğunun % 90,2 oranında ailesi ile birlikte, % 7'sinin bir akraba yanında, sadece % 2,5'inin sokakta, % 0,3'ünün koruma kararı ile yuvada ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Toplam 340 suça sürüklenen çocuktan 25 tanesinin ikamet durumunun dosya içeriklerinden tespiti ise mümkün olmamıştır.

Aksoy ve Ögel (2004); tutuklu ve hükümlü ergenlerle İstanbul, Ankara, Elazığ ve İzmir'de bulunan tutukevi ve ıslahevlerinde bulunan 18 yaş ve altı 270 ergen ile yaptıkları çalışmada, tutuklu ve hükümlü ergenlerin yarısından fazlasının % 68,6'sının anne ve babası ile birlikte yaşadıkları tespit edilmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların % 72,7'sinin ailesinin gelir durumlarının kötü olduğu, % 17'sinin orta olduğu, sadece % 10,3'ünün gelir durumunun iyi olduğu belirlenmiştir.

Araştırmalar, yoksulluk ve bunun beraberinde getirdiği koşullar ile çocuk suçluluğu arasında dikkate değer bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir (Yavuzer, 1996). Aynı çalışmada ekonomik olarak zorluk yaşayan ailelerden gelen çocukların büyük bir kısmının (% 75,7) tutukevine düşmeden önce bir işte çalıştığı anlaşılmaktadır.

Hükümlü çocuklarda ailelerinin ekonomik düzeyine baktığımızda genellikle düşük ve buldukları çevrede orta düzeyde saptanmıştır. (Beslen 1998, Akalın 1999).

Göcek (2009), Üsküdar bölgesinde yaptığı çalışmada, suçta sürüklenen çocukların % 73'ünün ailelerinin ekonomik durumlarının kötü, % 25'inin orta ve % 2'sinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmadaki bulgularla çalışmamızdaki bulguların yakın olduğu görülmüştür.

Suçta sürüklenen çocukların işledikleri suçlar incelendiğinde, en yoğun olarak hırsızlık (% 23,8), kasten yaralama (% 21,2), yağma suçunu (% 15,3), daha az oranda uyuşturucu ticareti (% 6,5), uyuşturucu kullanma (% 4,7), cinsel istismar (% 3,5), güveni kötüye kullanma (% 2,4), kasten öldürmeye teşebbüs (% 2,1) suçunu işledikleri, en az oranda ise % 0,6 ile 5846 sayılı yasaya muhalefet, dinsel törenle evlenmek gibi suçları işledikleri tespit edilmiştir.

Öter (1994), Erkan (1995), Gürsel (1997), Yavuz (2003) tezlerinde çocuklar tarafından yaygın bir şekilde hırsızlık suçunun işlendiğini belirtmişlerdir.

Küçüker (2001), araştırmasında çocukların % 45'inin cinayet, % 19'unun cinsel suç, % 17'sinin hırsızlık, % 15'inin gasp, % 3 müessir fiil ve % 1'i uyuşturucu ticaretinden hüküm giydiğini tespit etmiştir.

Göcek (2009), çalışmasında çocukların % 28'inin yağma, % 17'sinin uyuşturucu ticareti, % 12'sinin kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, % 8'inin cinsel istismar, % 7'sinin hırsızlık, % 5'inin kasten öldürme, % 5'inin uyuşturucu kullanmak suçlarını işlediklerini belirlemiştir. Bu çalışma ile çalışmamız arasında kısmi farklılıklar bulunduğu görülmüştür.

Üsküdar bölgesindeki Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemesindeki incelenen dosyalarda 12-15 yaş grubundaki suçta sürüklenen çocukların en yoğun olarak % 31,9'unun (38 kişi) hırsızlık suçunu işlediği, bu suçu % 16,8 oranlarıyla (21 kişi) kasten yaralama ve yağma (20 kişi) suçlarının izlediği, cinsel istismar % 5,2

(6 kişi), uyuşturucu ticareti % 4,2 (5 kişi), uyuşturucu kullanmak % 3,4 (4 kişi), kamu malına zarar vermek % 3,4 (4 kişi), güveni kötüye kullanma % 1,7 (2 kişi) suçlarının sıralandığı; 16-18 yaş grubunda kalan suça sürüklenen çocukların en yoğun olarak % 23,4'ünün (51 kişi) kasten yaralama suçunu işlediği, bu suçu % 19,7 oranıyla (43 kişi) hırsızlık, % 14,7 (32 kişi) yağma suçlarının izlediği, uyuşturucu ticareti % 7,8 (17 kişi), uyuşturucu kullanmak % 5,4 (12 kişi), cinsel istismar % 2,7 (6 kişi), güveni kötüye kullanma % 2,7 (6 kişi), kamu malına zarar vermek % 0,5 (1 kişi) suçlarının sıralandığı tespit edilmiştir. Ayrıca yaş grupları arasında bazı suçların işlenmesi bakımından farklılıklar bulunduğu, 12-15 yaş grubunda kasten yaralama suçu ile uyuşturucu ticareti ve uyuşturucu kullanmak suçlarının 16-18 yaş grubuna oranla daha az işlendiği, yine 12-15 yaş grubunda şantaj, hakaret, hakaret ve tehdit, başkasına ait kimlik bilgilerini kullanma, insan ticareti ve dinsel törenle evlenmek suçlarına rastlanmadığı gözlenmiştir. Suça sürüklenen çocukların yaş gruplarına ayrılmak suretiyle hangi tür suçları işlediklerine dair bir çalışmaya ise rastlanmamıştır.

Suç işlendiği sırada suça sürüklenen çocukların % 35,2'sinin suç aleti kullandığı, % 64,8'inin suç aleti kullanmadığı tespit edilmiştir. Suça sürüklenen çocukların eylemleri sırasında % 53,8'inin ağırlıklı olarak bıçak kullandığı, % 7,7'sinin tabanca, % 2,6'sının sopa, % 1,7'sinin hem bıçak hem tabanca kullandıkları tespit edilmiştir.

Türkeri 1995 tarihli araştırmasında, suç işleyen çocukların % 53,6'sının bıçak, % 33,4'ünün ise tabanca ve tüfek ile suç işlediklerini tespit etmiştir. Bıçak kullanımı açısından bu çalışma ile çalışmamız arasındaki yakınlık dikkat çekicidir.

Yakışıklı'nın 1977 yılında yaptığı çalışmasında, hırsızlık yapan çocukların kullandığı aletlere bakıldığında % 26 oranıyla en fazla taş kullandıkları, % 21 oranında spatula ve % 16 oranıyla bıçak kullandıkları saptanmıştır. Bu çalışma hırsızlık yapan çocukların suç işledikleri sırada kullandıkları aletlerle sınırlı olmasına rağmen bıçak kullanımı oranının yüksek olduğu görülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların % 96,1'inde suç tekrarı olmadığı, % 0,9'unda ise bir kez suç tekrarı olduğu tespit edilmiştir. Suç tekrarında ise en fazla tekrar eden suç türünün % 58,3 ile hırsızlık suçu olduğu, diğerlerinin ise uyuşturucu ticareti, güveni kötüye kullanma, yağma, tehdit gibi suçlar olduğu görülmüştür.

Öter (1994), Çocuk Suçluluğunda Ailenin Fonksiyonu Ve Farik Mümeyyizlik Kavramı konulu çalışmasında, suç işleyen çocukların geçmiş suçlarına baktığında yarısından fazlasının daha öncede suç işlediğini saptamıştır. Bu çalışma ile çalışmamız arasında oran bakımından yakınlık bulunmamaktadır.

Geçmişte işledikleri suç türlerine bakıldığında % 92'sinin hırsızlık suçunu tekrar ettikleri, % 8'inin ise kasten öldürme suçunu işledikleri saptanmıştır (Yakışıklı, 1997). Bu çalışmada ise tekrar eden suç cinslerinden hırsızlık suçunun tekrar etme oranı açısından çalışmamızla yakınlık bulunmaktadır.

Suçta sürüklenen çocukların suçtan sonra % 61,7'sinin polis tarafından yakalandığı, % 5,8'inin vatandaş tarafından yakalanıp emniyet güçlerine teslim edildikleri tespit edilmiştir. Suçta sürüklenen çocukların % 11,8'inin (32 kişi) yakalanma sırasında mukavemette bulunduğu da belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların yargılanmaları sonrasında verilen mahkeme kararlarında ağırlığın toplamda % 43,5 ile mahkûmiyet hükmünde olduğu, akabinde % 26,9 ile beraat hükümlerinin geldiği, % 0,9 idari para cezası ile davanın reddine ait kararların verildiği tespit edilmiştir.

Yavuz (2003); çocukların ceza durumlarına bakıldığında % 71,8'inin tutuklu, % 28,2'sinin ise hükümlü olduğunu tespit etmiştir.

Başka bir çalışmada ise suçlu çocuklardan % 57'sinin ağır cezalar aldığı belirtilmektedir (Türkeri, 1995). Bu çalışmalarda mahkûmiyete ilişkin bulguların çalışmamızda tespit edilen mahkûmiyete ilişkin kararların oranı ile yakın olduğu görülmektedir.

Suçta sürüklenen çocuk failin cinsiyeti kız olduğunda mağdurun cinsiyeti % 90,9 ile yani çoğunlukla kadın, suçta sürüklenen çocuk fail erkek olduğunda mağdurun cinsiyeti % 86,4 ile erkek olduğu belirlenmiştir. Bu haliyle suçta sürüklenen kız çocuklarının kendi cinslerini hedef olarak seçip kendi cinslerinden mağdurlara karşı suçta yöneldikleri, erkek suçta sürüklenen çocukların da kendi cinsinden mağdurlara yöneldikleri görülmüştür. Bunun altında yatan

neden olarak kız çocuklarının fiziksel güç yettirebilmek anlamında kendi hemcinslerini tercih ettikleri, erkek çocukları açısından ise erkeklerin sosyal hayatta ev dışında her saatte veya suç işlenen alanlarda daha aktif rol almaları, özellikle hırsızlık suçlarında genel anlamda toplumumuzda para kazanan güç olarak erkeklerin görülmesi, çocukların toplumsal rol algılamasındaki farklılıklar ile, erkek çocukların kadınlara yönelik suç teşkil eden eylemlerinde cinsel saldırı açısından yanlış anlaşılabilme durumlarına ilişkin çekingenliklerinin bulunması şeklinde değerlendirme yapabiliriz.

12–15 yaş grubundaki suç işleyen kız çocuğu sayısı 16 kişi olarak belirlenmiş iken aynı yaş grubundaki erkek çocuklarında bu sayı 104, 16–18 yaş grubundaki suç işleyen kız çocuğu sayısı 11 kişi iken aynı yaş grubundaki erkek çocuklarında bu sayı 209 olarak belirlenmiştir. Bu durumda suça sürüklenen çocukların cinsiyetlerinin % 92 (313 kişi) ile ağırlıklı olarak erkek, % 8 (27 kişi) ile kız olduğu tespit edilmiştir. Kız çocuklarının 12-15 yaş, erkek çocuklarının ise 16-18 yaş grubunda daha fazla suç işledikleri görülmektedir. İstatistiksel olarak da anlamlı farklılık bulunmuştur. ($X^2= 7.29$, $df: 1$, $p<0.01$).

Tartar (1993); suç işleyen çocuklar arasında yaptığı çalışmasında suç işleyen çocuklardan % 30,4'ünün kız, % 69,6'sının erkek olduğunu saptamıştır.

Başka bir çalışmada ise 44 çocuktan % 88'inin erkek, % 12'sinin ise kız olduğu tespit edilmiştir (Yakışıklı, 1997).

İstanbul'da lise ikinci sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada, erkeklerin % 23,9'u, kızların % 11'i suç işlediğini belirtmişlerdir (Ögel ve ark., 2004).

Tüm bu çalışmalar, çalışmamızda belirlediğimiz, suç işleme oranının kız çocuklarda erkeklere oranla daha düşük olduğuna dair bulgularımızı desteklemektedir.

Suçta sürüklenen kız çocukları arasında 10 kişi (% 37) hırsızlık, 6 kişi (% 22,3) kasten yaralama, 1'er kişi (% 3,7) ile yağma, uyuşturucu ticareti ve uyuşturucu kullanma,...gibi suç türlerini işlediği, suçta sürüklenen erkek çocukları arasında ise 71 kişi (% 22,7) hırsızlık, 66 kişi (% 21,1) kasten yaralama, 51 kişi (% 16,3) yağma suçlarını ağırlıklı olarak işlediği, en az oranda (her iki cinsiyette de 2 kişi, % 0,6) başkasına ait kimlik bilgilerini kullanmak ve 5846 sayılı yasaya muhalefet suçlarını işlediği tespit edilmiştir. Bu duruma göre cinsiyete göre işlenen suç türleri arasında da farklılık bulunduğu, kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha az suç işledikleri gibi, erkeklerde görülen bazı suç tiplerinin (cinsel istismar, güveni kötüye kullanma, kasten öldürmeye teşebbüs, genel güvenliği tehlikeye sokmak, trafik güvenliğini tehlikeye sokmak, 6136 sayılı yasaya muhalefet...vb. gibi) kız çocuklarında daha az ya da hiç görülmediği tespit edilmiştir. Ancak, cinsiyete göre suç türü ayırımı ve dağılımı şeklinde yaptığımız bu çalışmamıza benzer bir çalışmanın henüz yapılmadığı anlaşılmıştır.

12-15 yaş grubunda suç zamanı % 69,6 oranında gündüz, % 30,4 oranında gece olurken, 16-18 yaş grubunda ise suç zamanı % 50 oranında gündüz, % 50 oranında gece olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

($X^2=11,49$, $df:1$, $p < 0,001$). Yaş grubuna göre suç zamanı tespiti ile ilgili daha önce herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Buna göre 12-15 yaş grubundaki çocukların 16-18 yaş grubundakilere oranla daha fazla ailelerinin hakimiyet sahaları içinde olmaları, ailelerin bu yaş grubundaki çocukları üzerindeki yetkilerini daha rahat kullanabilmeleri, buna bağlı olarak da çocukların gece sokağa çıkmalarında aile tarafından saat sınırlaması getirilebilmesi, bu yaş grubunda kalan çocukların genellikle zorunlu eğitim öğretimde öğrenci olmaları gibi hususların farklılıkta etkili olduğunu düşünmekteyiz.

Toplam 81 çocuğun tutuklandığı, bunun da tüm suça sürüklenen çocuklara oranının % 23,8'e tekabül ettiği belirlenmiştir. Bu haliyle uluslararası sözleşme hükümlerine aykırı olarak suça sürüklenen çocuklar hakkında tutuklama tedbirine sık başvurulduğu anlaşılmaktadır.

Mahkeme dosyalarının incelenmesinde suç yıllarının 1996 dan 2008 yılına kadar değişiklik gösterdiği, % 41,8 ile (n:122) 2007 yılında işlenen suçların ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca % 75,5 (n:247) ile suça sürüklenen çocuklarda suç işledikleri yer ile doğum yerlerinin farklı olduğu tespit edilmiştir.

Kovuşturamama kararı verilen savcılık dosyalarından 221 dosyanın incelendiği, toplam 283 suça sürüklenen çocuk tespit edildiği, bunların 35 tanesinin 12 yaş altı, 98 tanesinin 12-15 yaş grubu, 150 tanesinin de 16-18 yaş grubunda oldukları, 59 failin yaşının 18 den büyük olması nedeniyle değerlendirme dışı tutulduğu, savcılık dosyalarında suç yeri, suça sürüklenen çocuk faillerce hedef seçilen mağdur cinsiyeti ve mağdur sayısı, suça sürüklenen çocukların yaş gruplarına ve cinsiyetlerine göre suç tipi dağılımları konularında elde edilen bulgularla mahkeme dosyalarında aynı hususlarda elde edilen bulgular arasında paralellik bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca haklarında kovuşturamama kararı verilen suça sürüklenen çocuklardan haklarında koruma kararı bulunan çocukların oranı toplam % 16 olarak tespit edilmiştir. Koruma kararlı olan suça sürüklenen çocukların oranının az olduğu görülmüştür.

Kovuşturamama kararı verilen savcılık dosyalarında 12 yaş altı suça sürüklenen çocuklarda kovuşturma yasağı olması nedeniyle % 74,3 ile yaş küçüklüğü nedeniyle takipsizlik kararının verildiği, % 5,7 ile delil yetersizliği ve şikayetten vazgeçme nedenleri ile takipsizlik kararı verildiği; 12-15 yaş grubu çocuklarda % 53,2 ile şikayetten vazgeçme, % 2 ile uzlaşma nedeniyle; 16-18 yaş grubunda en fazla % 47,3 ile delil yetersizliği, en az oranda ise uzlaşma nedeniyle takipsizlik kararı verildiği belirlenmiştir.

ÖNERİLER

Suçta yönelen çocuk sayısı gün geçtikçe artış göstermektedir. Çocukların suçta yönelmesindeki sorunlar çok çeşitli ve değişkendir. Sorunları sadece ebeveyn, çevre, düşük sosyo-ekonomik düzey, göç, eğitimsizlik olarak sınırlandırarak değerlendirmek doğru olmaz. Çocukların suçta yönelmesi sorununun çözümü de basit değildir. Çözüm yollarını aramak ve bulmak da gerçekten zordur. Her çocuğun özellikleri farklıdır. Bu özellikleri değerlendirdiğimizde ise çocukların suçta yönelmesinin önüne geçebilmek için farklı yöntemlerin bulunması ve gerektiğinde farklı yöntemlerin beraber kullanılması gerekmektedir.

Öncelikle yöntem araştırması yoluna gidilmeli, bu konuda çalışmalar yapan araştırmacılar ve sivil toplum kuruluşları desteklenmelidir. Çocuklarla ilgili çalışmalar yapan kişi ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanmalı ve geliştirilmelidir.

Çocukların ilk karşılaştığı ve sosyalleşmenin ilk adımının atıldığı ve asıl olan çocukların ailelerinin yanında kalıp barınmaları yöntemi olduğu dikkate alındığında; aile kurumunun desteklenmesi, bunun için de bütün ailelere çocuklarını iyi bir şekilde yetiştirmelerinde yardımcı olacak önlemlerin uygulanması yoluna gidilmesi, gerektiğinde çocuk yetiştirme konusunda eğitim ve destek verilmesi, bozuk sosyo-ekonomik aile yapısına sahip olanları sosyal yardımlar, aile yardımları, mali düzenlemeler, konut sağlama gibi

yöntemlerle destekleyerek, ailenin ekonomik ve sosyal açıdan korunması, bunları sağlayacak hizmet kurum ve kuruluşlarının kurularak devamının sağlanması, bu kurumlara işlerlik kazandırılması, buna rağmen çocuklarını suç işlemekte kullanan ailelerden çocukların alınarak devlet himayesi altında çocukların yetiştirilmesi ve hayata hazırlanması gerekmektedir.

Aileden sonra çocukların ikinci sosyalleşme kurumu olarak nitelendirilen okulların donanımlı ve nitelikli hale getirilmeleri, çocukların eğitimine önem verilmesi, zorunlu eğitime dikkat edilmesi, disiplinsiz davranışlar sergileyen çocukların okuldan atılmaları yerine bu çocukları yeniden kazanmanın ve okulda tutmanın yollarının aranması, aileler ile okul arasındaki koordinasyonun sağlanması ve devamı, iş birliğinin geliştirilmesi, aile, öğretmen ve okul idaresinde görev alanların çocuğa karşı davranışlarında istikrarlı olması, kararlılık gösterilmesi, çocukları olumsuzluklardan korumak için projeler hazırlanması, okullardaki çocukların yeteneklerine göre değerlendirilmesi, sportif ve kültürel etkinliklere yönlendirilmesi, böylece boş zamanlarının etkin bir şekilde değerlendirmelerinin sağlanması, tüm öğretmenlerin pedagojik formasyon alması, öğretmen aile iş birliğinin artırılması, rehber öğretmenler aracılığıyla çocuğun birebir takibinin sağlanması, zaman zaman sivil toplum kuruluşunda görev alan kişiler ve emniyet mensupları ile çocukların da katılımının sağlandığı eğitici ve bilgilendirici toplantılar yapılması, çocuk hakları konusunun ders programlarına alınması, tüm okullarda bilgisayar odaları oluşturulması ve öğrencilerin kontrollü bir şekilde internetten okul idaresi aracılığıyla faydalandırılması, bu sistem oturduğunda

internet cafe tabir edilen işyerlerine 18 yaşın altındaki çocukların girişinin yasaklanması, bu sistem yapılandırılmadığı takdirde internet cafelerin çok sıkı denetim altında tutulması, özellikle ilköğretim çağındaki çocuklara internet üzerinden ödev yapmalarını destekleyen sistemden bir an önce vazgeçilmesi, kitap, kütüphane alışkanlığının araştırma yapma yetisinin kazandırılabilmesi için ödevlerin niteliklerinin buna göre belirlenmesi, okul idarelerince sosyal ve kültürel gezilerin düzenlenip tüm öğrencilerin buna katılımlarının sağlanması, kardeş okul projelerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Önemli olan çocukların suça karışmadan önleyici projeler geliştirerek çocukların suç ortamından uzak tutulması, evden kaçmayı tercih eden çocuklar konusunda bunun temelindeki nedenlerin araştırılması ve temeldeki sorun ve sıkıntıları yok etmeye yönelik olarak plan ve projeler geliştirerek bir an önce uygulamaya konulması, sokakta yaşayan çocuklara yönelik olarak da; genellikle aile baskısı, şiddet, cinsel istismar, kötü muamele nedenleriyle evden kaçıp sokakta yaşayan çocukların kurumlarda barınmalarının sağlanması, bu çocuklar için sokağın cazibe merkezi olmaktan çıkarılması, bu nedenle de polisin ve zabıta kuvvetlerinin bu konuda eğitilip bilinçlendirilmesi, bu çocukları sosyal hizmetlere bağlı kurumlarda barındırabilmek ve devamlılığını sağlayabilmek için bu kurumlarda görev alanların nitelikli kişilerden seçilmesi, kurumlarda görev almak isteyen gönüllülere imkân sağlanıp, desteklenmesi, suça sürüklenme riski altında bulunan veya sokakta yaşayan veya suça sürüklenmiş çocukların tedavi, rehabilitasyon, bakım, barınma ve tüm ihtiyaçlarının karşılanması ve Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme

Kurumunun bu hususta tüm eksikliklerinin giderilmesi, gerekirse bu yönde yeniden yapılandırılması ve hizmetin suç öncesine yönelik olarak geliştirilip arttırılması ve bu konuda uzman personelin istihdam edilip görevlendirilmesi, uzman ve nitelikli personel sayısının arttırılması ancak bu şekilde çocukların suça sürüklenmelerinin önüne geçilebileceği veya azaltılabileceği,

Özellikle suça alıştıırılan veya madde bağımlısı olan veya suç işleyen çocukların kurumlarda kalmayı reddettikleri, sokakta yaşamayı ya da kendilerini suçta kullanan aile, akraba ya da üçüncü şahısların yanında kalmayı tercih ettikleri, yuvalardaki açık kapı sistemi nedeniyle çocuk büroları tarafından yuvaya teslim edilen bu özellikteki çocukların görevliler ayrılır ayrılmaz ya da ilk fırsatta yuvadan kaçtıkları, hatta kalmak isteyen çocukların bile kendilerini kullanan suç örgütleri tarafından kaçmaya zorlandıkları ya da kaçırıldıkları, diğer suç işlemeyen çocuklarla aynı yerde kalmaları ve bu çocukları da suça alıştıırmaları, kurumda problem yaratmaları nedeniyle çoğu zaman kaçmalarına da yuva çalışanları tarafından da göz yumulduğu, mahkemeden koruma tedbiri olmasına rağmen pek çok çocuğun yuvadan izinli ya da izinsiz çıkarak ya da kaçarak suç teşkil eden eylemlere karışıp tekrar tekrar emniyete ya da adliyeye geldikleri, bu durumda hem çocuğun hem de toplumun zarar gördüğü, bu haliyle suça sürüklenen çocuğun ıslahının ve korunmasının da mümkün olmadığı, korunmaya ihtiyacı olan mağdur çocuklarla suça sürüklenen veya madde bağımlısı çocukların aynı yerde barındırılmak zorunda kaldıkları, bu haliyle korunmaya ihtiyacı olan mağdur çocukların suça sürüklenen veya madde bağımlısı çocuklar tarafından

etki altına alınabildiği ve mağduriyetlerinin arttığı hususları da dikkate alındığında, mağdur ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ile suç işlemiş kalacak yerleri olmayan, mahkemeden koruma kararlı olan veya madde bağımlılığı tespit edilen çocuklar için sosyal hizmetlere bağlı ayrı kurumların yapılandırılmaları, kurumların fiziki şartlarının iyileştirilmesi, çocukların topluma yeniden kazandırılabilmesi için özellikle bu çocukların tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri ile eğitim ve öğretimlerinin de kurum içinde sürdürülmesi, bir süreliğine de olsa sokakla ya da kendilerini suça iten aileleriyle ilişkilerinin kesilerek yüksek güvenli kurumlarda barındırılarak farklı denetim sistemleri uygulanmak suretiyle kaçmalarının önüne geçilmesi, madde kullanımı olan çocukların ise rızalarına bakılmaksızın tedavi altına alınması, çocukların tedavilerinde gönüllülük esasının ve kurumda barınmalarında ise açık kapı sisteminin kaldırılması, tüm bu zorunlu barınma veya zorunlu tedavi yahut da her iki tedbirin birden uygulanabilmesi için öncelikle ve mutlaka hakim ya da mahkeme kararı alınması gerektiği,

Çocuk Hakimleri tarafından, özellikle ailelerinin suça sürüklediği, istismar ettiği çocukların aileye teslimine dair tedbir kararı verilmesinden ziyade Çocuk Koruma Kanununda yer alan diğer tedbirlere başvurulması, bu çocukların devlet tarafından sıkı koruma altına alınması, gerekirse aileleri ile irtibatlarının kesilmesi, hatta yerleştirildikleri çocuk yuvalarının farklı şehirlerde olup yerlerinin ailelerine bildirilmemesi, bu süre zarfında gerek çocukların ve gerekse ailelerinin iyileştirilmesi çalışmalarının yürütülmesi, ıslah olduğuna inanılan aileler ve çocukları açısından ödül anlamında görüşmelerine

izin verilmesi ve sonrasında çocukların sıkı bir denetime tabi tutulmak koşuluyla ailelerine teslim edilmesi,

Suçta sürüklenen çocuklar açısından yargıya yansıyan diğer bir sorunun da çocukların yaşlarının daha küçük görünmesi ve cezadan ya da tutuklama tedbirinden kaçmak için sahte kimlikler ya da başkasına ait kimlikler kullanılması, mükerrer kayıtlar yaptırılması olup, sahte kimlik kullanan çocukların emniyette geliş arşiv kayıtları ve parmak izleri olmadığı takdirde gerçek kimlik bilgisine ulaşmanın neredeyse imkansız olduğu, bu gibi olumsuzlukların önüne geçebilmek için nüfus idaresinde kimlik düzenlenirken beyan usulünün kaldırılarak parmak izi, fotoğraf, retina ya da DNA gibi şahsın açık ve gerçek kimliğini ortaya koyacak tüm verilerin kayda alınması gerektiği,

Çocuklarla ilgili çıkarılan mevcut kanunların sağlıklı uygulanabilmesi yolunun, sistemin değiştirilmesi ve kanun çıkarılmadan önce alt yapının ve sistemin buna göre düzenlenip uyarlanmasından geçtiği,

Çocuklarla ilgili tedbir kararlarının uygulanması konusunda yargıya, emniyet birimlerine ve özellikle de sosyal hizmetlere çok fazla görev düştüğü, idarenin gerekli kaynağı ve yapılandırmayı mutlaka sağlaması gerektiği, yargıdaki sorunlar da dahil olmak üzere sorunların büyük bir bölümünün sistemin yetersizliği ve alt yapı eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

ÖZET

Son yıllarda Türkiye'deki çocuk suçlu oranındaki artış dikkate alındığında Çocuk suçluluğu ve çocuk suçluların tüm toplumu çok yakından ilgilendiren önemli bir sorun olduğu, bu sorunu görmezden gelmenin gelecekte telafisi imkansız zararlar doğuracağı düşünülmektedir. Bölgesel olarak yaptığımız bu çalışmada, soruşturma ve kovuşturma dosyalarından yola çıkılarak somut olaylarla çocuk suçluluğu kavramı incelenmiştir. Bu çalışmada ayrıca çocukları suça iten nedenlerin belirlenebilmesi, bu nedenler tamamen yok edilemese de en aza indirgenebilmesi, sağlıklı çözüm yolları üretilebilmesi, genel ceza hukuku prensiplerinin çocuk suçluluğu alanında nasıl bir görünüm ve sonuç sergilediğinin tespit edilebilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmamızda, suça sürüklenen çocukların özellikleri, çocukları suç işlemeye iten nedenler, çocukların yaş gruplarına göre yoğunlukla hangi suçları işledikleri, çocukların dahil oldukları yargılama sürecinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde geçen ve geçirilen aşamaların araştırılması, bu aşamalarda yaşanan aksaklıkların tespiti ve çözüm yolları üretilmesi amaçlanmıştır. Bu konuların tespitinde belli bir dönem aralığında Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığı Çocuk Bürosu, Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ve Çocuk Mahkemelerindeki 2007-2008 yılları arasında karara bağlanmış, Üsküdar Çocuk Ağır Ceza ve Çocuk Mahkemelerinde toplam 292 dosya ve Cumhuriyet Başsavcılığı Çocuk Bürosunda toplam 221 dosya incelenmiştir.

Çocuk, çocuk suçluluğu ve suça sürüklenen çocuk kavramları ile ilgili tanımlamalar, çocukları suça iten nedenler, 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemeleri Kanununda yer alan düzenlemeler, çocuk mahkemeleri, çocukların yargılaması, uluslararası hukukta çocuk, uluslararası sözleşmeler, başka ülkelerin hukuk sistemlerinde çocuk gibi genel bilgilere de yer verilmiştir.

Suçta sürüklenen çocuklardan 16-18 yaş gurubunda yer alan çocukların suç işleme oranının % 64,8 ile 12-15 yaş grubundaki çocuklara oranla daha fazla olduğu ve suça sürüklenen çocukların cinsiyetlerinin % 92 oranında ağırlıklı olarak erkek olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızda suça sürüklenen çocukların kardeş sayısının fazla, ailelerinin sosyoekonomik durumlarının kötü olduğu belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların en yoğun olarak hırsızlık ve kasten yaralama suçlarını işledikleri görülmüştür. Suç sırasında suça sürüklenen çocukların % 35,2'sinin suç aleti kullandığı, suç aletinin ağırlıklı olarak bıçak olduğu görülmüştür.

Suçta sürüklenen çocukların yargılanmaları sonrasında verilen mahkeme kararlarında ağırlığın toplamda % 43,5 ile mahkûmiyet hükmünde olduğu, akabinde % 26,9 ile beraat hükümlerinin geldiği tespit edilmiştir.

Kovuşturmama kararı verilen toplam 221 savcılık dosyası incelendiğinde, toplam 283 suça sürüklenen çocuk tespit edilmiştir.

Bunların 35 tanesinin 12 yaş altı, 98 tanesinin 12-15 yaş grubu, 150 tanesinin de 16-18 yaş grubu oldukları belirlenmiştir. Savcılık dosyalarında elde edilen bulgularla mahkeme dosyalarında elde edilen bulgular arasında paralellik bulunduğu, en fazla delil yetersizliği gerekçesine dayanılarak kovuşturamama kararı verildiği saptanmıştır.

Ceza Hukuku sistemine 2005 yılındaki değişiklikler sırasında giren uzlaşma kurumunun soruşturma aşamasında hemen hemen hiç uygulanmadığı, mahkeme aşamasında ise soruşturmaya nispeten uzlaşma kurumunun uygulama alanı bulunduğu görülmüştür.

ABSTRACT

When the increase in juvenile offender of late years in Turkey is taken into consideration, it is thought that the child delinquency and child offenders are significant problems being a particular concern to the entire society and ignoring these problems shall cause irreparable damages in the future. The concept of child delinquency was researched with concrete events on the basis of inquiry and prosecution files in this regional research. Moreover, in this research, it is aimed to determine the reasons that are leading the children to commit, to eliminate these reasons or minimize, to find sound solutions, to detect how the criminal law principles seems in the scope of child delinquency and what kind of effects they have in this scope.

In our research, it is intended to look over the characteristics of the children leded to commit, the reasons leading the children to commit, which crimes mainly committed by them according to their age groups, the instances took place during the inquiry and prosecution phases in the judgement process which the children included, to determine the troubles experienced in these instances and find solution for these. In the establishment of these matters, totally 292 files in Uskudar Juvenile High Criminal Court and Juvenile Courts and totally 221 files in Child Affairs Department of Uskudar Chief Public Prosecutor's Office were looked over; that files were concluded between 2007-2008 years in Juvenile Department of

Uskudar Chief Public Prosecutor's Office and Uskudar Juvenile High Criminal Court and Juvenile Courts.

In this research it was mentioned also about the general information such as ; the definitions of the concepts such as, child, child delinquency and child leded to commit, the reasons leading the children to commit, the arrangements taking place in the Child Welfare Law no. 5395 inured in 15.07.2005 and in Turkish Criminal Law concerning the children leded to commit and in the Law of Criminal Procedure, juvenile courts, judgement of the children, child in terms of international law, international treaties, child in other countries' legal system.

It is detected that the rate of delinquency of the children in the age group of 16-18 by 64.8% is more than the children in the age group of 12-15 and the children leded to commit are mainly males with the rate of 92%.

It is determined that the sibling number of the children leded to commit is much and their families' socio-economic conditions are not well.

It is observed that the children leded to crime commit mainly robbery and willful injury crimes. It is observed that 35.2 % of the children leded to crime use offensive weapon during the crime, the offensive weapon is generally a knife.

The majority of the verdicts given after the judgement of the children leded to crime consists of verdict of conviction by 43.5% in total and the sentence of acquittal follows it by 26.9 %.

When attorney general's 221 files - that prosecution decision were made about - researched, 283 children lead to commit were detected. It is determined that 35 numbers of them are under the age of 12, 98 numbers of them is in the age group of 12-15 and the 150 numbers of them is in the age group of 16-18. It was detected that findings obtained from the attorney general's files show parallelism with the findings obtained from court files, the prosecution decisions were made mostly because of lack of evidence.

It is observed that the conciliation board which got involved in Criminal Law system during the amendments made in 2005, is scarcely executed in the instance of inquiry and as for the instance of inquiry the conciliation board has the execution area in comparison with inquiry.

KAYNAKLAR

AKALIN N. 1999, s:53, 539, Çocuğun suça itilmesinde toplumsallaşma öğelerinin etkisi. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı. İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları

AKALIN, N. 1999, Suça İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi ve Cezaevinde Bulunan Suça İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul

AKARSLAN, Mediha; 1998, s.6, Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Mevzuatı

AKYÜZ, Y. 2002, s:39-40 “Çocuk Suçluluğu Konusunda Türk Eğitim Tarihinde İlk Önemli Araştırma”,1. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı Yayını, Ankara,

AKINCI Y. ve ATAKAN T., 1968, s:44, Psikolojik-Pedagojik-Hukuki Yönleriyle Suça Giden Ve Suç İşleyen Çocuklar, MİM Yayınları, Hukuk ve Eğitim Serisi, Sayı: 3

AKSOY, A. 2007, s:354, Yeniden SED, Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler, İstanbul

ARTUK, E. GÖKÇEN, A., YENİDÜNYA C., Gerekçeli Ceza Kanunları, Turhan Kitabevi, 2007, Ankara

ATASEVEN, C. 2006; Suça etki eden sosyal faktörler; Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; yüksek lisans tezi

AYTAÇ, M. 2002, s:32-33, Çocuğun Yargısal Süreçte Görüşlerini İfade Etme Ve Katılım Hakkı Yönünden Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi. Adalet Dergisi, Nisan sayısı

BALLAR, S. 1998, s.74, Çocuk Hakları. İstanbul: Beta Yayınları

BALO, Yusuf Solmaz, 2005, s:208, Uygulamada ve Teoride Çocuk Ceza Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara

BALO Y.S. 1995, s:26, Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü

BAŞAR, F. 1992, s:9-11, Ankara Kabala Çocuk İslahevinde kalan 15-18 yaş grubu ergenlerin suça yönelmelerinde ailenin etkisi üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

BESLEN, Ç. 1985, Çocuk Suçluluğu Üzerine Elazığ İslahevinde Sosyolojik Bir Çalışma, Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

BIYIKLI, Hasan. İ. 1972 s:760, “Çocuk Suçluluğunun Nedenleri Ülkemizde Çocuk Mahkemeleri”, Adalet Dergisi 1

BULDUK, S. 2005; s:23; Çocuk Suçlarında Soruşturma; Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi

ÇAMKERTEN, F. 1999, Ankara Çocuk İslahevinde Bulunan Suça Yönelmiş Çocuklara uygulanan Mesleğe Yönelme Çalışmalarının Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Program Geliştirme Anabilim Dalı, Ankara

ÇATALOLUK, Suzan, 1983, s: 973-1020, Çocuk Suçluluğu, Adalet Dergisi 9

ÇIRAK, S. 1996, Elazığ Çocuk İslahevinde Suç İşleme Nedenlerinin Araştırılması, Gazi Üniversitesi Meslek Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara

ÇOŞAR Y. 2005, s.:285-286, 290-292 , Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu. TBB Dergisi. Sayı: 56

DAĞLAR, Mehlika Sevda, 2003, s:119, “Aile-içi şiddetin çocuk suçluluğuna etkisi: 11-16 yaş arası suç işlemiş çocuklarla işlememiş olanları aile içi şiddete maruz kalma açısından karşılaştırılması”, yüksek lisans tezi, İstanbul

DEMİRBAŞ T. 2001, s:178, 185, Kriminoloji, Ankara, Seçkin Yayınevi

DOĞAN, N.N.1990, s.174, Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri, Adalet Dergisi, Ocak-Şubat

DOĞAN N. 1995, Çocukları Suça İten Nedenlerin İncelenmesi ve Suç Türleri, Gazi Üniversitesi Meslek Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara

DÖNMEZER, S. 1994, Kriminoloji, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Beta Yayınları, s: 45, 48, 207, 236, 252, 297-310 İstanbul

ENGELER, A. 1999, Antisosyal Kişilik Bozukluğuna Eğilimli Ergenlerin Psikopatolojik ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul

ERBAŞ, E. 2003, s:41, Sivas ta Çocuk Ve Genç Suçluluğu, Cumhuriyet Üniversitesi SBE., yüksek lisans tezi

ERKAN, R. 1995, s:120 İstanbul Çocuk Mahkemelerine Gelen Çocukların Sosyo-Kültürel Çevresi Üzerine Bir İnceleme, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı, İstanbul

EVİK, Ali Hakan, 1998, s:35, Çocuk Suçlarının Yargılanması ve Yaptırımlarının uygulanması Rejimi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

GIBBONS Don C., Delinquent Behavior, Englewood Clifs, Prentice-Hall Inc. New Jersey, USA, 1970, Aktaran, Sema KANER, "Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:25, Sayı:2, Ankara, 1992, s.473-477, Bkz. İÇLİ, 2004, s.336

GÜNAY, F. 1967, s:713-730, "İtalya'da Çocuk Mahkemeleri ve İlgili Kurumlar", Adalet Dergisi 1

GÜRSEL, C. 1997, 13-19 Yaş Grubunun Suça Eğiliminin Araştırılması, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara

GÖCEK Gizem, 2009, s:215-216-217, Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuklara Uygulanan Ceza ve Güvenlik Tedbirleri, Yüksek lisans tezi, İstanbul

GÖKÇE, B. 1971, Memleketimizde Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil ve İzahı, S.S.Y.B. Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Ankara, s:132

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz; 1962; s.25-37 Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Sevinç matbaası

HACIOĞLU, B.C. 1985, s:91-93, 96-98 Suçlu Çocukların Muhakemesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

HANCI, İ.H., 1999, s.:24-28, Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara -“İç Göçler Ve Çarpık Kentleşme”, Hekim ve Yaşam, İzmir Tabip Odası Bülteni, Mayıs-Haziran, Sayı: 6

HANCI, İ.Hamit, 2002, s: 237-262 Çocuk ve Ergen Suçluluğu, Adli Tıp ve Adli Bilimler, İstanbul, Seçkin Yayıncılık

HOOD, 1972, Akt. Kulaksızoğlu, A., 2001, s:226, Ergenlik Psikolojisi 8. baskı İstanbul, Remzi Kitabevi

KRATCOSKİ Peter, C. 1996, Juvenile Delinquency, New Jersey, 4. basım

KULAKSIZOĞLU, A. 1998, s:196, Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul

KÜÇÜKER, H. 2001, Suç Davranışında Bulunan Çocukların Sosyodemografik Özellikleri ve Olası Suça İtilme Nedenleri, Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Elazığ

LACHAT Michel, 2006, s:129-130-131, İsviçre sistemi, Çocuk ve Genç Adalet Sistemi, İstanbul Barosu

MCIVOR, G. 1991, İskoç Çocuk Yargılaması ve Çocukların Korunmasıyla İlgili Sistem, M.Ü. Hukuk Fakültesi 10.Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu, İstanbul, 2003, s: 290-291-292-296

MORRIS, G.C. 2002, s. 80-82 ‘Understanding of Psychology’, Türkçe Çeviri: Edit. H.Belgin AYVAŞIK Melike SAYIL. Ankara, Türk Psikologları Derneği Yayınları

NİRUN, N. “Suç Hadisesinin Sosyal Sebepleri Üzerine Bir Araştırma” Araştırma, D.T.C.F. Felsefe Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, A.Ü. Basımevi, VI. Cilt, 1968, s.121).

NİRUN, N. “Sosyal Yapı ve Suça Yöneliş Olayı”, Araştırma, D.T.C.F. Felsefe Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, A.Ü. Basımevi, 1967, Ankara, V. Cilt, s.131

ÖGEL, K. 2007, s: 20-21, Yeniden SED, Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler, İstanbul

ÖGEL K. YÜCEL H., AKSOY A., 2004, İstanbul’da Sokakta Yaşayan Çocukların Özellikleri, Yeniden Bilimsel Araştırma Raporları, Yayın No: 7, İstanbul

ÖGEL K., EKE C., TANER S., EROL B., 2004, İstanbul’da Öğrencilerde Riskli Davranışlar Araştırması, Yeniden Bilimsel Araştırma Raporları, Yayın No: 6, İstanbul

ÖTER G. ve AKALIN N., 1993, s: 115-116, Paşakapısı Cezaevi’ndeki tutuklu çocukların psiko-sosyal, sosyokültürel, ekonomik ve kriminolojik özellikleri. İstanbul: M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu

ÖTER G. 1994, Çocuk Suçluluğunda Ailenin Fonksiyonu ve Farik Mümeyizlik Kavramı, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul

ÖZKALP, E.1993, s: 354, Sosyolojiye Giriş

ÖZKAN, H. 1995, Ailenin Bazı Özelliklerinin Çocuğun Suça Yönelmesinde Etkisi, 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Samsun

ÖZTÜRK H.E. 1999, s.:221 Çocuğun sosyalleşmesinde televizyonun etkisi. İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları

REZAKİ, S. 1969, A.B.D. ve İngiltere’de Çocuk Suçluluğu, Çocuk Mahkemeleri ile Çocuk Islah Müesseseleri Üzerine Bir İnceleme, Adalet Dergisi (1), s: 206-223.

SALDIRIM, M. 1999, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi açısından suça itilmiş çocuğun haklarına bir bakış ve bir öneri. Adalet Dergisi. Ekim sayısı

SARAN N., 1968, s.17 İstanbul Şehrinde Polisle İlgisi Olan Onsekiz Yaşından Küçük Çocukların Sosyo-Kültürel Özellikleri Hakkında Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:1362, İstanbul Yayıncılık

SARPDAG, M. 2005, Çocuk suçluluğunun nedenleri, Erişim: <http://caginpulisi.com.tr>).

SAYIN, Ö. 1990, s:2-11, Aile Sosyolojisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:57, İzmir, 1990, s.2

SEVÜK, H. Y., 1998, s:1-3-25-27-43-45-54-47-58 Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kuramsal Yaklaşım, İstanbul, Beta yayınevi

SCHAFER Stephan, ve KNUDTEN Richard D., Juvenile Delinquency: An Introduction, Rondon House, New York, USA, 1970, s.56

SOKULLU, Fusun, 1993, s:128, Çocuk Suçluluğu Kriminolojisinde Aile Faktörü, M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu

ŞENSOY, Naci; 1949; Çocuk Suçluluğu, Küçüklük, Çocuk Mahkemeleri ve İnfaz Müesseseleri, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul; sf.124

TARTAR, G. 1993, Metropolitan Alanda Çocuk Suçluluğu İstanbul Çevresinde Yapılmış Bir İnceleme, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı, İstanbul

TİRALİ, N. 2000, Çocuk Cezaevi İç Mekanlar Üzerine Bir İnceleme, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Trabzon

TÜFEKÇİ, T., 2005, s:47-49, Ankara Jandarma Çocuk Merkezine Suç isnadıyla getirilen çocuklar üzerine sosyo-kültürel bir araştırma, yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü

TÜRKERİ, S. 1995, Çocuk İslahevleri ve Çocuk Cezaevindeki Çocukların Suç İşleme Nedenleri Açısından İncelenmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlaması, Ankara

ULUĞTEKİN, Sevda; 1991, s:9-11-43, Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma; Ankara, Bizim Büro Basımevi

ULUĞTEKİN, S. 1994, s:5, 20-21, 74, 91-148, Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2004

UTKU, E., 2000, s:32, “Kentleşme ve suç”. Adalet Dergisi. Sayı No:5. Ekim

YAKIŞIKLI, N. 1997, 11-15 Yaş Grubundaki Suç İşlemiş Çocukların Sosyo-kültürel Özelliklerinin Araştırılması, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul

YALÇIN, B. 2003, s:18-31 Çocuk ve suç ilişkileri, Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul

YAMANER A. 1985, s:228-230, “Suçluluğun faktörleri Tekirdağ Kapalı ve Yarıaçık Cezaevi’nde yapılan araştırma” Adalet Dergisi. Gençlik yılı özel sayısı

YAVUZ, A. E., 2003, Tutuklu Ya Da Hükümlü Erkek Ergenlerde Kriminolojik Öykü İle Madde Kullanımı Ve Aile Yapısı Arasındaki İlişki, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul

YAVUZER, H., 2006, Çocuk ve Suç, s:103, İstanbul Remzi Kitabevi

YAVUZER, H. 2006, Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi, s:125-126, 163, İstanbul

YAVUZER, H. 2006, Çocuk ve Suç, İstanbul Remzi Kitabevi, 11. Baskı, s:62-129-138-139-215-216

YAVUZER, H. 2002, Çocuk Psikolojisi, İstanbul, s:226, Remzi Kitabevi

YAVUZER, H. 1994, Çocuk ve Suç, Remzi Kitabevi, 7.Basım, s:33, 167, İstanbul

YAVUZER, H. 1982, Çocuk ve Suç, İstanbul, 1. basım, s:8,
Altın Kitaplar Yayınevi

YILMAZ, E. 1992, Hukuk sözlüğü. Ankara: Yetkin Hukuk
Yayınları, s:824

YÖRÜKOĞLU A. 1997, Değişen toplumda aile ve çocuk.
s:212, İstanbul: Özgür Yayınları

YÜCEL H. AKÇO S., 2006, Çocuk Koruma Kanunu [T.C.
Anayasası, İlgili Sözleşmeler ve Kanunlar], İstanbul Barosu Yayını, 3.
baskı, s:43, 431-442, 444-466, 468-483

YÜCEL, M. T. 1973. Suç Ve Ceza Anatomisi, Ankara Yarı
Açık Cezaevi Matbaası, s:68

YÜCEL M.T. 1993, 1980-1992 yılları arasında Türkiye’de
çocuk suçluluğu. İstanbul, M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve
Çocuk Suçluluğu Sempozyumu, s:155-160

Elektronik Kaynaklar

<http://www.emniyet.gov.tr/cocuk.polisi.asp>

Erişim tarihi: 02.11.2009

<http://www.ikitemmuz.com/habergoster.asp>

Erişim tarihi: 28.12.2007

<http://www.haberkonya.com/haberdetay.asp>

Erişim tarihi: 28.12.2007

<http://caginpulisi.com.tr> Sayı: 91

Erişim tarihi: 09.09.2009

ÖZGEÇMİŞ

06.08.1970 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamladıktan sonra 1988 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini 1992 yılında bitirdi. 1993 yılında Avukatlık Stajını tamamladı. Aynı yıl girdiği Hakim-Savcı sınavını kazandı ve 1994 yılında İstanbul'da Hakim-Savcı adayı olarak staja başladı. 1996 yılında kura ile Şırnak ili İdil ilçesinde hakim olarak göreve başladı. Sırasıyla Kastamonu Seydiler ve Çanakkale Çan Hakimliklerinden sonra 2004 yılında İstanbul Üsküdar Adliyesine Cumhuriyet Savcısı olarak atandı ve halen bu görevini devam ettirmektedir.